

Asociația Națională Cultul Eroilor "Regina Maria"
Filiala Constanța

Col.(r) Remus Macovei

Ocupația militară a Dobrogei de către Puterile Aliate

Reinstalarea autorităților românești în Dobrogea
Noiembrie 1918 – Decembrie 1919

Editura NeXT book

2019
www.ziuconstanta.ro

Col. (r) Remus Macovei

**Ocupația militară a Dobrogei de către Puterile Aliate
Reinstalarea autorităților românești în Dobrogea
Noiembrie 1918 - Decembrie 1919**

Editura NeXT book

2018

www.ziuaconstanta.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MACOVEI, REMUS

Ocupația militară a Dobrogei de către Puterile Aliate : reinstalarea autorităților românești în Dobrogea : noiembrie 1918 - decembrie 1919 / col. (r) Remus

Macovei. - Constanța : Next Book, 2018

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-8634-99-9

**Tehnoredactare : Col(r) Aurel Buciu
Col(r) Viorica Toma**

© 2018- Editura NextBook

ISBN: 978-606-8634-99-9

Bd. Alexandru Lapusneanu, Nr. 163, Bl. LT8, Parter(zona Tomis III)

Tel: 0241 58 55 95 | 0341 42 83 18 | 0728 58 55 95 | 0731 33 87 56

Fax: 0241 58 55 95 fotoartagfa@gmail.com | www.print-art.ro

Col. (r) Remus Macovei

**Ocupația militară a Dobrogei de către Puterile Aliate
Reinstalarea autorităților românești în Dobrogea
Noiembrie 1918 - Decembrie 1919**

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
Argument	9
Capitolul I	
Cronologia desfășurării evenimentelor în perioada septembrie 1918 ianuarie 1920	11
Capitolul II	
Ocuparea Dobrogei de către Puterilor Aliate	15
2.1 Capitularea Bulgariei și consecințele acesteia	15
2.2 Evacuarea trupelor și administrației bulgare din Dobrogea	20
2.3 Instalarea trupelor Puterilor Aliate în Dobrogea	25
Capitolul III	
Reinstaurarea administrației civile românești în Dobrogea	30
Capitolul IV	
Colaborarea autorităților românești cu militarii Puterilor Aliate	34
4.1 Colaborarea cu militarii englezi	35
4.2 Colaborarea cu trupele franceze	36
4.3 Colaborarea cu trupele italiene	37
Capitolul V	
Rezolvarea problemelor curente de către autoritățile românești imediat după reinstalare	39
5.1 Asigurarea alimentării populației	41
5.2 Asigurarea protecției sociale pentru copii orfani	43
5.3 Sprijinirea revenirii refugiaților dobrogeni	44
5.4 Combaterea acțiunilor iredentiste bulgare	47
5.5 Asigurarea asistenței sanitare	50
5.6 Viața religioasă	54
5.7 Revenirea la sistemul de învățământ românesc	57
5.8 Alte probleme rezolvate de autoritățile românești	60
Capitolul VI	
Revenirea structurilor militare românești în Dobrogea	63

6.1	Revenirea grănicerilor în Dobrogea	63
6.2	Revenirea Diviziei 10 Infanterie în Dobrogea	67
6.2.1	Cooperarea Diviziei 10 Infanterie cu forțele franceze din Cadrilater	69
6.2.2	Înlocuirea trupelor franceze din Cadrilater	69
6.3	Revenirea Diviziei 9 Infanterie în Dobrogea	73
Concluzii		77
Anexe		49
Bibliografie		90
Foto-documente		94

CUVÂNT ÎNAINTE

Destinul Dobrogei în Primul Război Mondial a fost unul dramatic. După înfrângerile suferite de armata română în 1916 în Dobrogea - considerate rușinoase de unii, dar de fapt eroice, gândindu-ne la mulți dintre ostașii români - a urmat o ocupație care, dincolo de statutul clasic de ocupație, a îngenucheat populația. Pentru o parte a locuitorilor a însemnat părăsirea lui „acasă” și băjenia în Moldova neocupată, umplută până la refuz de refugiații români din toată țara, unde tifosul exantematic, foametea și frigul erau „normalul”. O altă parte a rămas aici și s-a confruntat - supunându-se de fapt - cu armata și administrația bulgară, care s-au manifestat mult mai mult decât doar stăpâni. Dincolo de „neînțelegerile istorice”, de sentimentele - tot istorice - ale bulgarilor, vis a vis de români, distrugerile materiale, umane și sufletești ale populației dobrogene au fost enorme. Cealaltă ocupație, germană, s-a dovedit a fi mai „elegantă”. Dobrogea și Moldova constituiau „frontul din spatele frontului”, tot atât de dureros ca și cel propriu-zis.

Victoriile - mai mult decât istorice, dacă se poate spune așa - ale românilor din 1917 au însemnat salvarea României ca stat. Și mai mult decât atât, jertfele ostașilor români au ajutat clasa politică - formată din naționaliști - să lupte pentru realizarea României Mari. Nu trebuie să uităm că toate naționalitățile trăitoare în Dobrogea/România și-au adus aportul la realizarea acestui deziderat. Este de ajuns să-i amintim pe turci și tătari, etniile, poate, cele mai loiale statului român. Dacă cineva ar pune un semn de întrebare la această afirmație, l-aș trimite la cele două volume semnate de colonelul în rezervă Remus Macovei, *Eroi musulmani în armata română* și *Carte de aur a eroilor musulmani jertiți sub tricolor - campaniile 1915-1919 și 1941-1945*.

O întreagă poveste este și aceea a reinstaurării administrației românești în ținutul dintre Dunăre și Marea Neagră. Dacă bătălia diplomatică - un alt front în fapt pentru realizarea unității naționale - în care România, stat învingător în război, a fost, nu de puține ori, tratată ca stat învins, a durat destul de mult, reinstaurarea în fapt a administrației românești s-a realizat în mult prea mult timp. Glumind - dar nu departe de adevăr - ocupanților le-a plăcut foarte (prea) mult Dobrogea.

Greu a fost și ceea ce a urmat. Dobrogea devastată a beneficiat de autorități deosebit de capabile, care au făcut față numeroaselor probleme cu care populația acesteia s-a confruntat.

Aceasta este tema volumului *Ocupația militară a Dobrogei de către Puterile Centrale. Reinstalarea autorităților românești în Dobrogea. Noiembrie 1918-decembrie 1919*, ce-l are ca autor pe colonelul în rezervă Remus Macovei. Împătimit al cercetării Primului Război Mondial și a eroilor acestei conflagrații - a se vedea volumele amintite anterior - președintele Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” Filiala Județeană Constanța completează seria de cărți pe care le-a publicat în ultimii ani.

Astfel este prezentată, încă de la începutul cărții, în Capitolul I: *Cronologia evenimentelor în perioada septembrie 1918 - ianuarie 1920*.

În Capitolul II, *Ocuparea Dobrogei de către Puterile Aliate*, autorul perzintă evenimentele de sfârșit de război și consecințele acestora pentru Dobrogea: *Capitularea Bulgariei și consecințele acesteia; Evacuarea trupelor și administrației bulgare din Dobrogea; Instalarea trupelor Puterilor Aliate în Dobrogea* - cu dificultățile așteptate de la foștii ocupanți bulgari.

Capitolul III se oprește asupra *Reinstaurării administrației civile românești în Dobrogea*. În acest context, autorul prezintă, în Capitolul IV: *Colaborarea autorităților românești cu militarii Puterilor Aliate* - modul în care s-a realizat colaborarea cu trupele engleze, franceze și italiene.

Odată reinstalate autoritățile românești în Dobrogea, acestea au fost nevoite să rezolve problemele vitale ale comunității: *Asigurarea alimentării populației; Asigurarea protecției sociale pentru copii orfani; Sprijinirea revenirii refugiaților dobrogeni; Combaterea acțiunilor iredentiste bulgare; Asigurarea asistenței sanitare, viața religioasă, revenirea la sistemul de învățământ românesc și altele*. Aceste realități sunt tratate în Capitolul V: *Rezolvarea problemelor curente de către autoritățile românești imediat după reinstalare*.

În ultimul capitol, Capitolul VI, militarul de carieră Remus Macovei abordează: *Revenirea structurilor militare românești în Dobrogea*, referindu-se la: *revenirea grănicerilor, revenirea Diviziei 10 Infanterie și cooperarea acesteia cu forțele franceze din Cadrilater, la înlocuirea trupelor franceze din Cadrilater și la revenirea Diviziei 9 Infanterie în Dobrogea*.

Volumul se încheie cu obișnuitele *Concluzii, Anexe, Bibliografie și Foto-documente*.

Mă opresc asupra bibliografiei, care, dincolo de cărți și articole referitoare la subiect, cuprinde, ca punct forte - elementul inedit - arhivele. Autorul a făcut „săpături” documentare în Arhivele Naționale, în Arhivele Militare ale României, în cele constănțene și - deosebit de important pentru cercetătorii temei acestui volum - în arhivele bulgărești, mai puțin accesibile și mai dificil de folosit pentru cercetătorii care nu cunosc limba bulgară.

Binevenite sunt foto-documentele, care ajută la „vizualizarea” realităților descrise în textul propriu-zis.

Volumul *Ocupația militară a Dobrogei de către Puterile Centrale. Reinstalarea autorităților românești în Dobrogea. Noiembrie 1918 - decembrie 1919* completează bagajul de informații pe care-l avem referitor la perioada dureroasă a ocupării Dobrogei în timpul Primului Război Mondial, la greutățile întâmpinate de autoritățile române de a reintra în posesia ținutului dintre Dunăre și Marea Neagră și la rezolvarea multelor și dificilelor probleme de revenire la normalitate.

Merită/Trebuie citit!

Prof. dr. Lavinia Dumitrașcu

ARGUMENT

Dobrogea, prospera regiune românească dintre Dunăre și Marea Neagră, a trăit un adevărat calvar în perioada 1916 - 1919.

În septembrie 1916, urmare a grelelor înfrângeri suferite la Turtucaia și Bazargic, Cadrilaterul intră în componența Bulgariei.

La sfârșitul lunii decembrie 1916 administrarea Dobrogei era asigurată de bulgari, dar în urma nemulțumirii aliaților germani și turci, în ianuarie 1917, în Dobrogea se instalează o dublă administrație. Administrația Germană de Etapă - 262 s-a instalat în teritoriul cuprins între aliniamentele Ostrov - Mangalia și Capul Doloșman - Jurilovca - Slava Rusă - Ostrov. Teritoriul de la nord constituia zona de operații a Armatei a III-a bulgară. În aceste teritorii conducerea administrativă s-a executat de militarii germani și bulgari.

În această perioadă câteva zeci de mii de locuitori, marea majoritate români, vor părăsi Dobrogea. Câteva mii fiind mobilizați se vor concentra în Moldova, în vederea refacerii capacității de luptă a Armatei Române. Alte mii de militari dobrogeni se aflau internați în lagărele de prizonieri din Turcia, Bulgaria, Austria, Ungaria și Germania. Cea mai mare parte a refugiaților din fața pericolului reprezentat de trupele bulgare, germane și turcești s-au stabilit în Galați și în județul Covurlui, aici confruntându-se cu mari greutăți din punct de vedere al cazării, asigurării hrănirii și al asistenței sanitare.

În urma Tratatului de la București (1918) teritoriul de la sud linia Rasova - Cochirleni - Ivrinezu Mic - Osmancea - Valea Seacă (Omurcea) - Agigea, era integrat în Regatul Bulgar. Restul Dobrogei va avea regim de condomeniu fiind controlat de Germania, Austro - Ungaria, Turcia și Bulgaria, până la semnarea unui tratat care ulterior urma să devină definitiv.

Faptul că nu a primit, în urma Tratatului de la București (1918), întreaga Dobrogea a provocat nemulțumirea Bulgariei. Primul ministru V. Radoslavov, pro-german, a fost înlocuit cu A. Malinov, care a început să se distanțeze de Germania. Acesta face numeroase demersuri pentru rezolvarea problemei Dobrogei conform pretențiilor bulgare. Germania va fi nevoită să cedeze și la 25 septembrie 1918, delegații Germaniei, Austro - Ungariei, Turciei și Bulgariei vor semna un protocol prin care Dobrogea se cedează în întregime și fără nicio restricție Bulgariei.

Singura zonă rămasă neocupată era Delta Dunării și Insula Șerpilor, care erau administrate de autoritățile române.

În 16 / 29 septembrie 1918, Bulgaria capitulează, dar Puterile Aliate permit menținerea trupelor și administrației bulgare în Dobrogea.

În 29 octombrie / 11 noiembrie 1918, Germania capitulează și sunt anulate prevederile Tratatului de la București (1918), iar Puterile Aliate vor decide ca Dobrogea să fie ocupată, până la finalizarea Conferinței de pace de la Paris, de către trupe engleze și franceze. Sub protecția și controlul acestora în perioada imediat următoare se vor reinstala autoritățile românești. Treptat, până în vara anului 1919, se va permite și revenirea trupelor române în Dobrogea.

La 6 /19 decembrie 1919, ultimile trupe franceze vor părăsi Cadrilaterul, statul român restabilindu-și suveranitatea asupra Dobrogei.

La sfârșitul ocupației Puterilor Centrale, în noiembrie 1918, Dobrogea era o regiune devastată, urmare a acțiunilor militare desfășurate pe teritoriul ei în perioada august-decembrie 1916 și secătuită de distrugerile și jaful practicat de fosta administrație militară a Puterilor Centrale în perioada decembrie 1916 - noiembrie 1918.

Această lucrare prezintă în detaliu modul în care autoritățile românești au acționat pentru a rezolva problemele deosebit de complexe cu care se confrunta populația: asigurarea necesarului de hrană, asigurarea minimului necesar pentru traiul refugiaților, orfanilor și invalizilor de război, asigurarea unei minime asistențe sanitare, etc. Concomitent s-a acționat eficient pentru combaterea acțiunilor naționalist - iredentiste bulgare și anihilarea acțiunilor bolșevice. Administrația românească abia reinstalată, în acele vremuri tulburi, a fost sprijinită constant de autoritățile centrale de la București și uneori, de autoritățile de ocupație. Dar un merit deosebit de important revine tuturor dobrogenilor, care indiferent de etnie, au muncit din greu, reușind într-un timp scurt, să readucă Dobrogea la nivelul de dezvoltare economico - socială avut înaintea Marelui Război.

Publicarea acestei lucrări la 100 de ani de la desfășurarea acestor evenimente dramatice are scopul ca prin plusul de informație oferit să trezească interesul, în mod deosebit al tinerilor, pentru cunoașterea istoriei Dobrogei, a oamenilor care aici la malul mării, în niște condiții deosebit de vitrege, au știut să acționeze, cu discreție și înțelepciune, în interesul României.

Doresc să mulțumesc pentru sprijinul acordat în realizarea acestei lucrări domnului Daniel Cain, care cu amabilitate mi-a pus la dispoziție o serie de documente din arhivele bulgare.

De asemenea aduc mulțumiri domnilor Dan Nicolau și Mircea Virgil pentru sprijinul acordat în traducerea unor documente din arhivele străine.

Col. (r) Remus Macovei

CAPITOLUL I. CRONOLOGIA DESFĂȘURĂRII EVENIMENTELOR ÎN PERIOADA AUGUST 1916 - AUGUST 1920

ANUL 1916

- ❖ **4 / 17 august 1916** - Consiliul de Coroana de la Cotroceni decide intrarea României în razboi alături de Antanta;
- ❖ **14 / 27 august 1916** - Se declară stare de asediu în cele 34 de județe ale României;
- ❖ **15 / 28 august 1916** - Se decretează mobilizarea generală; România declară război Austro-Ungariei;
- ❖ **17 / 30 august 1916** - Germania și Turcia declară război României;
- ❖ **19 august / 1 septembrie 1916** - Bulgaria declară război României;
- ❖ **1 / 14 septembrie - 11 / 24 octombrie 1916** - Trupele române, împreună cu trupe ruse și sârbe participă la apărarea Dobrogei;
- ❖ **12 / 25 octombrie 1916** - Trupele române părăsesc Dobrogea;
- ❖ **12 / 25 octombrie - 24 decembrie 1916 / 6 ianuarie 1917** - trupele ruse vor desfășura acțiuni împotriva forțelor germano - bulgaro - turce;
- ❖ **Octombrie - Noiembrie 1916** - Cadrilaterul este încadrat direct Bulgariei; Administrarea Dobrogei revine autorităților bulgare;
- ❖ **24 octombrie / 6 noiembrie 1916** - Guvernul german emite ordinul de constituire a Administrației de Etapă din Dobrogea;
- ❖ **3 / 16 noiembrie 1916 - 5 / 18 ianuarie 1917** - Constituirea structurii Administrației de Etapă din Dobrogea;
- ❖ **2 / 15 decembrie 1916** - Convenția de la Sofia.

ANUL 1917

- ❖ **5 / 18 ianuarie 1917** - Inlocuirea administrației bulgare;
- ❖ **30 iunie / 13 iulie 1917** - Constituirea Comitetului Central al Poporului Dobrogean;
- ❖ **17 / 18 - 30 / 31 decembrie 1917** - Se desfășoară primul Congres Național Dobrogean de la Babadag;
- ❖ **26 noiembrie / 9 decembrie 1917** - Se încheie, la Focșani, armistițiul dintre România și Puterile Centrale.

ANUL 1918

- ❖ **11 / 24 - 12 / 25 septembrie 1918** - La Berlin se semnează un protocol prin care întreaga Dobrogea revine Bulgariei;

- ❖ **16 / 29 septembrie 1918** - Capitularea Bulgariei. La Salonic se semnează Convenția de armistițiu a Comandamentului Aliat cu Bulgaria. Bulgariei i se permite păstrarea a două divizii în Dobrogea;
- ❖ **13 / 26 octombrie 1918** - Întrunirea publică la Galați a refugiaților dobrogeni care trimit un memoriu regelui, guvernului și parlamentului;
- ❖ **24 octombrie / 6 noiembrie 1918** - Înlocuirea guvernului filo-german Marghiloman cu cel condus de generalul Constantin Coandă;
- ❖ **28 octombrie / 10 noiembrie 1918** - Regele Ferdinand I ordonă mobilizarea Armatei Române și reintrarea României în război;
- ❖ **29 octombrie / 11 noiembrie 1918** - Se încearcă trecerea unor subunități de grăniceri dar acestea sunt primite cu foc de trupele bulgare;
- ❖ **29 octombrie / 11 noiembrie 1918** - Armistițiul general. Capitularea Germaniei. Încheierea Primului Război Mondial. Un regiment francez trece Dunărea la Giurgiu. Germanii evacuează Bucureștiul;
- ❖ **8 / 21 noiembrie 1918** - Generalul H.M. Berthelot somează Bulgaria să își evacueze trupele din Dobrogea până la 6 decembrie 1918, termenul de evacuare, stabilit fiind de cinci zile;
- ❖ **10 / 23 noiembrie 1918** - Statul Major al Armatei bulgare a ordonat retragerea trupelor la sud de linia ferată Constanța – Cernavoda;
- ❖ **11 / 24 noiembrie 1918** - Clemanceau ordonă generalului F. D' Esperay ocuparea Constanței. Începe retragerea trupelor bulgare din Dobrogea;
- ❖ **11/24 - 12/25 noiembrie 1918** - Sosirea trupelor engleze în Constanța, Cernavoda și Medgidia;
- ❖ **13 / 26 noiembrie 1918** - Întâlnirea de la Giurgiu între generalul H.M. Berthelot și generalul C. Prezan, ocazie cu care s-a discutat și despre revenirea Armatei Române în Dobrogea;
- ❖ **17 noiembrie / 30 noiembrie 1918** - Numirea prefectului de Tulcea;
- ❖ **20 noiembrie / 3 decembrie 1918** - Din ordinul primului ministru, Teodor Teodorov, se declanșează părăsirea graduală a Dobrogei de către autoritățile civile bulgare;
- ❖ **19 noiembrie / 2 decembrie 1918** - Instalarea prefectului județului Constanța;
- ❖ **22 noiembrie / 5 decembrie 1918** - Debarcarea trupelor franceze în portul Tulcea. Proclamația generalului H. M. Berthelot către dobrogeni;
- ❖ **23 noiembrie / 6 decembrie 1918** - Intrarea trupelor franceze în Tulcea;
- ❖ **25 noiembrie / 8 decembrie 1918** - Instalarea prefectului județului Tulcea;
- ❖ **26 noiembrie / 9 decembrie 1918** - La cererea comandantului detașamentului francez din Tulcea, o companie din Regimentul 33 Infanterie trece în Dobrogea, pentru a participa la menținerea ordinii publice în oraș și zona limitrofă;
- ❖ **27 noiembrie / 10 decembrie 1918** - Intrarea trupelor franceze în Constanța;
- ❖ **28 noiembrie / 11 decembrie 1918** - Intrarea trupelor franceze în Cernavoda;
- ❖ **30 noiembrie / 13 decembrie 1918** - Intrarea trupelor franceze în Medgidia;
- ❖ **1 / 14 decembrie 1918** - Se înființează Serviciul Jandarmeriei în Dobrogea, prin organizarea unui batalion de jandarmi cu reședința la Constanța, format din companiile de jandarmi din Tulcea, Constanța, Silistra și Dobrici;

- ❖ **9 / 22 decembrie 1918** - Instalarea prefectului județului Durostor. La solicitarea comandantului detașamentului francez din Tulcea, compania din Regimentul 33 Infanterie va fi retrasă la Ismail;
- ❖ **10 / 23 decembrie 1918** - Intervenția la guvernele de la Londra și Paris pentru grăbirea autorizării instalării grănicerilor în Dobrogea;
- ❖ **14 / 27 decembrie 1918** - Instalarea prefectului județului Caliacra;
- ❖ **31 decembrie 1918 / 13 ianuarie 1919** - Generalul F. D'Esprey ordonă militarilor englezi să nu permită instalarea grănicerilor români în Cadrillater.

ANUL 1919

- ❖ **1 / 14 ianuarie 1919** - Militarii englezi împiedică instalarea grănicerilor pe granița de sud;
- ❖ **5 ianuarie / 18 ianuarie 1919** - Începerea lucrărilor Conferinței de pace de la Paris;
- ❖ **6 / 19 ianuarie 1919** - Terminarea evacuării trupelor bulgare din Dobrogea;
- ❖ **29 ianuarie / 11 februarie 1919** - Își începe activitatea Comitetul pentru studierea chestiunilor teritoriale privind România. Se măreștete sectorul de pază al Regimentului 2 Grăniceri de la Șabla, la Marea Neagră, la Napadova, pe Nistru;
- ❖ **18 februarie / 3 martie 1919** - Prezentarea la Paris a memoriului guvernului român. Reprezentantul S.U.A., Lansing, propune retragerea granițelor în Dobrogea;
- ❖ **28 martie / 10 aprilie 1919** - Generalul H.M. Berthlot este înlocuit cu generalul Graziani;
- ❖ **Aprilie 1919** - trupele engleze din Dobrogea Nouă sunt înlocuite cu trupe italiene. Acestea vor acționa în această zonă până la mijlocul lunii august 1919, când vor fi înlocuite cu militari francezi din Regimentul 14 Tirailori;
- ❖ **11 / 24 aprilie 1919** - A fost creat la Odesa, din inițiativa lui Cristian Racovski, Comitetul Revoluționar Dobrogean;
- ❖ **13 / 26 aprilie 1919** - Guvernul României, în urma aprobării primite de la Paris, ordonă trimiterea grănicerilor în Dobrogea Nouă. Se instalează companii de grăniceri în Constanța, Tulcea, Babadag, Hârșova și Cernavodă. Corpul 5 Armată își întinde jurisdicția în Dobrogea.
- ❖ **23 aprilie / 6 mai 1919** - Plecarea generalului H.M. Berthlot;
- ❖ **4 / 17 mai 1919** - Revolta marinarilor flotei franceze din Marea Neagră;
- ❖ **16 / 29 mai 1919** - Marea adunare de la Constanța în sprijinul integrității Dobrogei;
- ❖ **27 mai / 9 iulie 1919** - Generalul Graziani îl anunță pe generalul Constantin Prezan că Armata de la Dunăre va părăsi România;
- ❖ **10 / 23 august – 4 / 17 septembrie 1919** - Deplasarea Diviziei 10 Infanterie din Basarabia în Dobrogea;
- ❖ **26 august / 8 septembrie 1919** - Clemanceau respinge propunerea americană de retrasare a granițelor în Dobrogea;

- ❖ **15 / 28 septembrie 1919** - Trupele Diviziei 10 Infanterie termină concentrarea în sudul Dobrogei;
- ❖ **3 / 16 noiembrie 1919** - La Bazargic se semnează o convenție militară pentru înlocuirea trupelor franceze cu trupe românești;
- ❖ **Noiembrie 1919** - Primele alegeri pentru parlamentul României Mari;
- ❖ **8/21 - 12/25 noiembrie 1919** - Adunarea Generală Dobrogeană de la Varna;
- ❖ **18 noiembrie / 1 decembrie 1919** - Comandantul francez al trupelor din Dobrogea Nouă solicită aplicarea convenției militare din 3 - 16 noiembrie 1919;
- ❖ **23 noiembrie / 6 decembrie 1919** - Înlocuirea trupelor franceze din Dobrogea Nouă. Realizarea cooperării între Divizia 10 Infanterie și unitățile de grăniceri de pe frontiera cu Bulgaria;
- ❖ **27 noiembrie / 10 decembrie 1919** - Semnarea Tratatului de Pace între România și Bulgaria la Neuilly-sur-Seine;
- ❖ **29 noiembrie / 12 decembrie 1919** - Frontiera cu Bulgaria este complet închisă pentru a se opri trecerea frauduloasă a frontierei de către agitatorii socialiști bulgari.

Anul 1920

- ❖ **20 decembrie 1919 / 2 ianuarie 1920 - 8 / 21 ianuarie** - Revenirea în garnizoanele de dislocare la pace a trupelor Diviziei 9 Infanterie și înlocuirea unităților din Divizia 10 Infanterie, care se vor deplasa în garnizoanele lor de dislocare la pace;
- ❖ **31 decembrie 1919 / 13 ianuarie 1920** - Decret pentru menținerea stării de asediu;
- ❖ **13 / 26 august 1920** - Semnarea la București a Convenției de demarcare a frontierei româno - bulgare.

CAPITOLUL II. OCUPAREA DOBROGEI DE CĂTRE PUTERILE ALIATE

2.1. Capitularrea Bulgariei și consecințele sale

Faptul că nu a primit, în urma Tratatului de la Buftea - București, întreaga Dobrogea a provocat nemulțumirea Bulgariei. Primul ministru Vasil Radoslavov, pro-german, a fost înlocuit cu Alexander Malinov, care a început să se distanțeze de Germania. Acesta face numeroase demersuri pentru rezolvarea problemei Dobrogei conform pretențiilor bulgare. Germania va fi nevoită să cedeze și la 25 septembrie - 8 octombrie 1918, delegații Germaniei, Austro - Ungariei, Turciei și Bulgariei vor semna un Protocol prin care Dobrogea se cedează în întregime și fără nicio restricție Bulgariei.

Generalul Franchet d' Esperey

Armata de Orient, compusă din 8 divizii franceze, 9 grecești, 6 sârbe, 4 britanice și 1 italiană, comandată de generalul Franchet d' Esperey, declanșează, la 2 / 15 septembrie 1918, ofensiva care se va solda cu capitularrea Bulgariei, la 16 / 29 septembrie 1918. La încheierea armistițiului un aport important și-a adus, conform lui Alexandru Marghiloman, consulul S.U.A. la Sofia, care a însoțit delegația bulgară la Salonic.¹

Convenția de armistițiu semnată la Salonic între Bulgaria și Comandamentul Aliat, prevedea ocuparea Bulgariei de către trupele Antantei, fiind prorogată de Sobrania la 17 / 30 septembrie 1918. Pentru România, prezentau interes următoarele prevederi:

- Armata bulgară era demobilizată, cu excepția a trei divizii (fiecare având în componență 16 batalioane) și a patru regimente de cavalerie. Una dintre acestea, Divizia 4 Preslav, a fost destinată apărării Dobrogei;
- Armatele, reprezentanții diplomatici și cetățenii Germaniei și Austro-Ungariei trebuiau evacuate în patru săptămâni de pe teritoriul bulgar;²
- Eliberarea prizonierilor de război.

¹Alexandru Marghiloman - Note politice, vol. III. Ed. Machiaveli București, 1995. pag. 186:

²Dr. B. Kesyakov, Prinos kum diplomaticheskata istorija na Balgarija, Sofia - 1925, p. 80-81.

Armistițiul prevedea că bulgarii sunt obligați să evacueze teritoriile sârbești și grecești pe care le ocupau, dar lăsa Dobrogea sub administrație bulgară și nu conținea nicio precizare referitoare la statutul juridic al regiunii.

La 20 septembrie / 3 octombrie 1918, regele Ferdinand de Saxa - Coburg Gotha abdică în favoarea fiului său, Boris al III-lea, care semnează la 21 septembrie / 4 octombrie 1918 Decretul Regal nr.1 prin care este anunțată demobilizarea trupelor bulgare.

La solicitarea generalului Frachet d'Esperey, Comandantul General al Armatei din Orient, este trimisă o grupă de ofițeri bulgari, conduși de colonelul Iosif Petrov, pentru rezolvarea neînțelegerilor care au început să apară pe timpul aplicării Convenției de armistițiu.³

La 30 septembrie / 13 octombrie 1918, generalul Burmov ordonă ca, ***“deocamdată”trupele din Dobrogea să nu fie demobilizate, ele urmând să apere frontiera de nord-est. Dacă românii vor traversa Dunărea cu forțe superioare, aceste trupe ar fi trebuit să se retragă “pas cu pas” până pe aliniamentul Rasova - Cobadin – Tuzla, unde apărarea urma să fie preluată de Divizia 4 Preslav.***⁴

La 17 / 30 octombrie 1918, la Sofia se formează o largă coaliție guvernamentală, condusă tot de Alexander Malinov. Un rol deosebit de important va reveni în noul guvern lui Teodor Teodorov, ministrul de externe, care și-a asumat ca obiectiv: ***“ceea ce nu s-a putut obține prin forța militară, va trebui recucerit prin mijloace diplomatice.”***⁵

Alexandru Marghiloman

La București și Iași, reprezentanții guvernului Alexandru Marghiloman poartă tratative cu reprezentanții Germaniei pentru înapoierea Dobrogei, la semnarea păcii, cu condiția participării trupelor române la apărarea aliniamentului Dunării. Trupele române urmau să primească muniții de la partea germană.⁶

În ciuda Protocolului de la Berlin din 12 / 25 septembrie 1918, Administrația germană temporară a nordului Dobrogei, a continuat să existe în spatele liniilor bulgare, pentru că mareșalul Mackensen nu dorea să renunțe la controlul căii ferate

³Georgi Markov – The Great War and the bulgarian sword over the Balkan knot. 1914-1919;

⁴G.S.Rakovski "Național Defense College, 2017, pag.261-262;

⁴Ibidem, pag. 262;

⁵ Ibidem, pag. 260;

⁶Alexandru Marghiloman – Op. Citate. pag. 190 – 192;

Cernavoda - Constanța și a portului Constanța.⁷ Potrivit estimărilor făcute de col. Popov, reprezentantul militar bulgar în România ocupată, la 2 / 15 octombrie 1918, în zona etapelor din Dobrogea se aflau în jur de 5.000 militari germani.⁸ La 5 / 18 octombrie 1918, din ordinul guvernului bulgar, guvernatorul districtului Tulcea a cerut germanilor să plece din zonă până la 14 / 27 octombrie 1918.⁹ La rândul său, generalul Ivan Lukov, șeful de Stat Major General al Armatei Bulgare, afirmă că, la 16 / 29 octombrie 1918, odată cu expirarea termenului stabilit prin Convenția de armistițiu, *“bulgarii au de gând să gonească pe germanii din Dobrogea spre a face act de posesiune.”*¹⁰, folosind armamentul doar în cazul unor provocări.¹¹

Până la sfârșitul lunii octombrie populația bulgară din Dobrogea se va înrola în “batalioane de miliții”, în condițiile în care *“populația românească era relativ redusă”*¹² *ca număr și nu opune cine știe ce rezistență în apărarea ei*.¹³ Giorgi Markov nu precizează însă numărul acestor batalioane, cine coordona acțiunile acestora, zonele de dispunere, care era înzestrarea acestora cu armament și muniții și misiunile care le-au fost fixate.

La începutul lunii noiembrie 1918, trupele germane au început să evacueze nordul Dobrogei, La 21 octombrie / 3 noiembrie 1918, generalul Unger părăsind Constanța cu întregul său comandament.¹⁴

Despre modul cum s-a executat evacuarea trupelor germane, relatează în amintirile sale, soldatul Nicolae S. Șucu, din Regimentul 7 Infanterie Bulgar:¹⁵ *”În Constanța s-a zvonit că restul de germani rămași, mâine la 2 ceasuri după 12, pleacă. Mai mulți militari germani se îmbracă civili și rămân în Constanța. În seara plecării germanilor, bulgarii au trimis patrulare în oraș. Patrurile bulgare au omorât un marinăr militar german într-un local public. Germanii nu predau nimc armatei sau administrațiunei bulgare. Se aude că vin francezii în Constanța. Germanii nu au plecat mâine la ora 2 după 12, ci în noaptea asta la ora 1. Totul a rămas fără santinele. Armata bulgară e foarte puțină și nu are ordin de a lua posturi în primire. Populația ridică tot de unde au stat germanii, ca cazarme, clădiri particulare, etc. Ridică și soldații bulgari cu populația dimpreună, tot ce le iese în cale fără stăpân.”*¹⁶

⁷Giorgi Markov – Op. cit. pag.261;

⁸Durjaven Voenen Istoriceski Arhiv, fond 42, opis 2, a.e. 476, f. 1.

⁹Giorgi Markov - Op. Cit., pag. 261-262;

¹⁰Radu R. Rosetti - Mărturisiri (1914 - 1919). Ed.Modelism. București - 1919. pag. 275:

¹¹Ghiorgi Markov - Op. Citat., pag. 262;

¹²Afirmația nu se susține. În februarie 1917, Administrația de Etapă, estima, în februarie 1917, ponderea populației pe naționalități astfel: români - 26.300 (32.1%), turci și tătari - 25.100 (30.6%), bulgari - 20.800 (25.7%), germani - 5.300 (6.5%), greci și armeni 4.500 (5.1%). Sursa - Memoriul al Administrației germane de etapă din Dobrogea. Întocmit la mijlocul lunii aprilie 1917, Ed. Ex Ponto, Constanța - 2012. pag. 9;

¹³Ghiorgi Markov - Op. cit., pag. 262;

¹⁴Ibidem, pag. 262;

¹⁵Nicolae S.Șucu era dezertor din armata română, care s-a stabilit în Cadrilater, de unde va fi mobilizat în armata bulgară, participând la toate campaniile militare din perioada 1912-1919;

¹⁶Nicolae S. Șucu - Viața și aventurile unui cioban în Bulgaria în vremuri de război. 1908 - 1918. Ed. Humanitas, București - 2017. pag.175.

Prăbușirea frontului bulgar generează o reacție în lanț: trupele aliate înaintează cu majoritatea forțelor spre nord, pentru a elibera Albania, Serbia, Muntenegru, Bosnia - Herțegovina, amenințând Austro-Ungaria. Pe direcția secundară se dezvoltă ofensiva prin Tracia spre Istanbul, pentru a forța capitularea Turciei. Între aceste două grupări de forțe se înființează Armata de Dunăre (Divizia 16 colonială, Divizia 13 Infanterie franceză și Divizia 26 britanică), comandantul acesteia fiind numit generalul H.M. Berthelot.¹⁷ Acesta recunoște că *“a părăsit Parisul cu misiunea foarte clară de a face ca România să intre în acțiune de partea noastră.”*¹⁸

Generalul Henri Mathias Berthelot

Generalul francez reușește în demersul său. Guvernul român declară din nou război Germaniei și se angajează în acțiuni militare alături de trupele Armatei de la Dunăre, joncțiunea celor două armate urmând să aibă loc la Ploiești, punând astfel forțele comandate de A. Mackensen într-o situație extrem de dificilă.

La 16 / 29 octombrie 1918 grupul principal aliat se apropie de Sava, Turcia este silită să încheie armistițiu la 19 octombrie / 1 noiembrie 1918, iar în urma înfrângerilor pe frontul italian, la 21 octombrie / 3 noiembrie 1918, Austro-Ungaria încheie armistițiul de la Villa Giusti. În scurt timp, în localitatea Compiegne, la 29 octombrie / 11 noiembrie 1918, se va încheia armistițiul dintre Germania și Puterile Aliate, document semnat de către maresalul Foch, amiralul sir Roselyn Wemyss, generalul Maxime Weygand, contele Alfred von Oberdoff, Mathias Erzberger, generalul von Winterfeldt și capitanul Vanselow.

Referitor la România, acest document prevedea obligația Germaniei de a elibera și repatria toți prizonierii de război, de a evacua toate trupele din România și de a înceta rechizițiile pentru trupele germane care se mai aflau încă pe teritoriul României și de a evacua porturile de la Marea Neagră. Acest document conținea o prevedere deosebit de importantă pentru România - anularea prevederilor Tratatului de pace de la București semnat la 24 aprilie / 7 mai 1918 și a tuturor actelor adiționale care l-au însoțit.

La 24 octombrie / 6 noiembrie 1918, guvernul Alexandru Marghiloman demisionează, fiind înlocuit cu guvernul Constantin Coandă. Regele decretează mobilizarea și ordonă intrarea Armatei Române în teritoriul ocupat.

La 27 octombrie / 9 noiembrie 1918 România reintră în război împotriva Puterilor Centrale, guvernul român adresând trupelor de ocupație inamice un

¹⁷Cristian Negrea - Mobilizarea și operațiunile din 1918, în revista Tactica și strategia, decembrie 2014, pag. 21;

¹⁸Direcția Generală a Arhivelor Statului - 1918 la Români. Desăvârșirea unității național-statale a poporului român. Documente extreme. 1916 - 1918, volumul II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București - 1983, pag. 1127.

ultimatum, prin care le cere să părăsească teritoriul României. În ziua următoare, prin Înaltul Decret nr. 3179 întreaga armată este trecută pe picior de război.

Din ordinul noului șef al Marelui Cartier General, generalul Constantin Prezan, se constituie două detașamente pentru preluarea controlului asupra orașelor Focșani și Braila, concomitent cu acțiunea unor detașamente destinate să intre pe teritoriul Dobrogei.¹⁹ Cea mai importantă acțiune a avut loc la Tulcea, în 29 octombrie / 11 noiembrie 1918, comandantul Brigăzii 20 Infanterie executând ordinul, primit la ora 13:37, de la comandantul Corpului V Armată, generalul Pătrașcu:

"Din înalt ordin trimiteți imediat un detașament din 15 - 20 oameni cu un ofițer la Tulcea, să treacă până la ora 13.00."²⁰ Ordinul avea și următoarea adnotare: ***"Imediat să treacă pe orice cale". Generalul Constantin Șerbescu ordonă plutonului de grăniceri din localitatea Regele Carol, sub comanda locotenentului Dumitriu, să treacă imediat la Tulcea și unei companii de infanterie din Regimentul 33 Infanterie, dispusă în Ismail, să treacă la Regele Carol. Trecerea plutonului s-a executat la ora 16.00, în ciocnirea cu trupele bulgare soldatul Paicu Samoilă a fost ucis, iar ceilalți au fost luați prizonieri, cu excepția unui caporal. Bulgarii au executat salve de artilerie asupra localității Regel Carol, fără a produce victime omenești, doar câteva animale fiind ucise pe câmp. Din ordinul generalului Șerbescu trupele române nu au răspuns nici cu focuri de artilerie, nici cu focuri de infanterie."***²¹

La 29 octombrie / 11 noiembrie 1918, plutonul de grăniceri de la Reni, trece Dunărea în Dobrogea, îndreptându-se spre localitățile Isaccea, Niculițel și Luncavița, dar întâlnind forțe bulgare superioare care opun rezistență, se retrage pe malul stâng al Dunării, la pichetele Cartal și Satu Nou.²²

La 8 / 21 noiembrie 1918, orele 03:00, locotenentul Dimitriu și toți soldații luați prizonieri vor fi eliberați de bulgari și trecuți în Delta.²³

La Constanța, când retragerea trupelor germane era iminentă, se înființează o comisie formată din 15 membri care lansează un apel către cetățenii Constanței, care fără a aminti despre înfrângerea Bulgariei și înaintarea trupelor aliate către Dunăre, cheamă întreaga populație la uitarea ***"antagonismelor personale, politice, religioase și naționale spre a înlătura toate dificultățile momentului pentru a salva cu onoare viața, avutul și viitorul acestui oraș."***²⁴

Această încercare va eșua lamentabil. Adevărata stare de spirit a populației este prezentată de Nicolae S. Șucu care în memoriile sale prezintă astfel lucrurile: ***"Populațiunea din Constanța a început să se agite contra bulgarilor, care încă erau cu administrația civilă și militară. S-au strâns o grupă ca de vreo 30 de civili români. S-au dus la primăria orașului și au doborât steagul și firma bulgărească,***

¹⁹Petre Otu - Mareșalul Constantin Prezan. Vocația datoriei - Ed. Militară București, 2008, pag.255;

²⁰AMR - Jurnalul de operațiuni al D.10 I. pe timpul de la 28 octombrie - 31 decembrie 1918, pag. 16 - 17;

²¹Ibidem, pag. 16 - 17;

²²Teodora Giurgiu, Silviu Daniel Nicolae - Dobrogea în ecuația păcii și războiului, în Dobrogea și Marea Unire la centenar, Ed. Tipo Moldova. Iași - 2018, pag. 279;

²³Ibidem, pag. 37;

²⁴D.J.C.A.N., Fond Prefectura Constanța, dosar nr.31/1918-1919, pag.12;

călcându-le în picioare și strigând tare: Jos Bulgaria! Să trăiască România și puterile aliate, Franța și Anglia! Au venit trupe bulgare și au împrăștiat manifestații.”²⁵

2.2. Evacuarea trupelor și administrației bulgare din Dobrogea

La începutul anului 1918 în Dobrogea erau staționate următoarele mari unități bulgare: Divizia 4 Preslav, comandată de generalul Kiselov, Divizia a 12 Infanterie, comandată de generalul Abadziev și Divizia de Cavalerie, comandată de generalul Kolev.

În aprilie 1918, Divizia 4 Preslav, părăsește Dobrogea fiind mutată pe frontul din Macedonia. La jumătatea lunii iulie 1918, Divizia 12 Infanterie este și ea mutată pe frontul bulgar din sud. Până la Armistițiul de la Salonic în Dobrogea rămâne numai Divizia de cavalerie.

La 21 septembrie / 4 octombrie 1918, Divizia 4 Preslav este trimisă, cu aprobarea autortăților de ocupație în Dobrogea dispunându-se pe aliniamentul Rasova - Cobadin - Tuzla. Deasemenea au fost trimise și 4 regimente de cavalerie.

Generalul Ivan Lukov

La 22 octombrie / 4 noiembrie 1918, generalul Ivan Lukov ordonă ***“Diviziei 4 Preslav să-și concentreze atenția asupra căii ferate Cernavoda - Constanța și să ocupe zona cu garnizoane stabile, simultan cu retragerea foștilor aliați. Unitățile din Dobrogea urmau să rămână în nord, iar în cazul unei ofensive românești ar fi urmat să se retragă pe aliniamente successive pe poziția Cobadin, unde ar fi găsit sprijinul Diviziei 4 Preslav.*”**²⁶

Urmare a cererii primite din partea generalului Henri Mathias Berthelot, prim-ministrul republicii Franceze, Georges Clemanceau, ordonă generalului Franchet d'Esperey să anunțe autoritățile de la Sofia că trupele bulgare trebuie să

²⁵Nicolae S. Șucu - Op. Cit. pag. 176.

²⁶Ghiorgi Markov - Op. Cit. pag.262;

evacueze întreaga Dobrogea, până la frontiera stabilită în august 1913.²⁷ Guvernul bulgar a fost înștiințat că evacuarea se va executa sub supravegherea Diviziei 26 britanice, termenul de evacuare stabilit la data de 8 / 21 noiembrie 1918 de către generalul H.M. Berthelot, fiind de cinci zile.²⁸ Evacuarea urma să se execute în două etape. În prima etapă trupele bulgare trebuiau să ajungă, până la 16 / 29 noiembrie 1918, la 12 km sud de linia de cale ferată Constanța - Cernavodă. În etapa a doua retragerea trebuia încheiată la 22 noiembrie / 5 decembrie 1918 în spatele liniei stabilită prin Tratatul de la București (1913)²⁹.

Ghiorgi Markov prezintă că inițiativa ordonării evacuării trupelor bulgare din Dobrogea aparține generalului Paul Chretien, comandantul trupelor aliate din Bulgaria. Acesta, considerând că nu mai erau posibile amenințări dinspre nord, a ordonat “*evacuarea de urgență a trupelor din Dobrogea, până la granița din 1913, unde staționau trupe engleze*” și a insistat ca “*rețeaua de telefon și de telegraf să rămână intactă*.”³⁰

Alexander Malinov

Considerând aceste dispoziții drept o încălcare a armistițiului de la Salonic, Alexander Malinov s-a opus tăios acestor cereri care contraveneau prevederilor tratatului, dar ceilalți membri ai guvernului au manifestat o atitudine de resemnare. În aceste condiții guvernul bulgar a demisionat. Noul guvern, condus de Teodor Teodorov, a primit asigurări că prezența trupelor române nu va fi permisă în Dobrogea și că, temporar, administrația bulgară va fi menținută. A fost anunțată hotărârea Puterilor Aliate ca Dobrogea să fie ocupată de trupe aliate (engleze și franceze), până la o viitoare decizie a Conferinței de pace.³¹ În aceste condiții, guvernul de la Sofia decide că trupele bulgare pot începe evacuarea Dobrogei. Garnizoanele bulgare din Constanța, Medgidia și Cernavoda au fost reduse la dimensiunea unui batalion mixt cu sarcini de pază.³²

²⁷ General Radu R. Rosetti - Op.cit. pag 281;

²⁸ Petre Otu - Op.cit. pag. 260.

²⁹ Nicolina Ursu - Dobrogea un măr al discordiei?, în revista Document nr.4 (26)/2004, pag.17;

³⁰ Ghiorgi Markov - Op. cit. pag. 262;

³¹ Tsentrallen Durjaven Arhiv, fond 176k. opis 3. a.e. 1385, f. 1-9;

³² Ghiorgi Marcov - Op.cit. pag. 262;

Noul prim ministru bulgar spera că retragerea se va opri la granița definită de Tratatul de la București (1918).³³ La 10 / 23 noiembrie 1918, Statul Major al Armatei bulgare a ordonat *”retragerea trupelor la sud de linia ferată Constanța - Cernavoda, datorită unor urgente considerațiuni politice”*.³⁴

Comandantul trupelor aliate din Bulgaria, generalul Paul Chrétien, anunță guvernul de la Sofia că situația din Dobrogea nu mai este de competența sa, ci a generalului Berthelot.

La 12 / 25 noiembrie 1918, Georges Clemenceau a trimis o telegrama generalului Franchet d'Esperey în care ordona să fie ocupată în cel mai scurt timp posibil Constanța de forțe aliate, considerând că pentru menținerea ordinii să se dea ocupației din Dobrogea un “caracter provizoriu și internațional din care să fie excluși bulgarii și românii.”³⁵

Generalul Constantin Prezan

La 13 / 26 noiembrie 1918, la Giurgiu s-a desfășurat întâlnirea dintre generalul H.M. Berthelot și generalul Constantin Prezan, șeful Marelui Cartier General Român. Cu această ocazie generalul francez a prezentat demersurile făcute pe lângă conducătorii Puterilor Aliate pentru a obține aprobarea ca trupele bulgare să fie retrase la sud de frontiera româno-bulgară din 1916. Generalul român a fost informat că după retragerea trupelor bulgare, autoritățile civile române puteau să se reinstaleze în Dobrogea. Cu această ocazie generalul H.M. Berthelot atrăgea atenția ca guvernul roman să pregătească temeinic autoritățile române care vor fi trimise în Dobrogea. Pentru asigurarea ordinii în zonă, s-a stabilit dislocarea a două regimente aliate, care urmau să fie dispuse astfel:

- Regimentul francez în Dobrogea Veche, având batalioanele dislocate la Constanța, Medgidia și Cernavoda;

³³Ibidem, pag. 263;

³⁴Ibidem, pag. 263.

³⁵ Radu Cornescu - Portul nostru - 1918-1919; Trupe engleze, franceze și italiene intră în Dobrogea, Vocea Constanței, 5 septembrie 2016, pag. 2;

- Regimentul englez în Cadrilater, având batalioanele dislocate la Bazargic, Silistra și Turtucaia.³⁶

Primul ministru bulgar trimite o telegramă generalului Paul Chretien în care menționează că directiva generalului Franchet d'Esperey din 11 / 24 noiembrie 1918 prevedea: ***"Ocuparea Dobrogei va fi făcută de trupele Antantei - fără trupe române. Aceasta nu trebuie să influențeze viitoarele decizii ale conferinței de pace. Trupele bulgare urmau să se retragă doar urmare a unor considerații strategice dincolo de granițele de la 1913, iar administrației să i se permită rămânerea temporară până la noi ordine."***³⁷

La 14 / 27 noiembrie 1918, exasperat de faptul că generalul Franchet d'Esperey a impus doar retragerea trupelor bulgare din Dobrogea, nu și a autorităților civile,

Georges Clemenceau

generalul Berthelot solicită lui Clemenceau, printr-o telegramă, anularea acestei măsuri.³⁸ Urmare a acestui demers, se ordonă ca și administrația civilă să se retragă treptat din Dobrogea. Planificarea stabilită de generalii H.M. Berthelot și Franchet d'Esperey, prevedea ca această operațiune să se desfășoare astfel: din județul Tulcea pe 25 noiembrie / 8 decembrie 1918; din județul Constanța pe 29 noiembrie / 12 decembrie 1918; din județul Durostor pe 5 / 18 decembrie 1918; din județul Caliacra pe 11 / 24 decembrie 1918.³⁹ Ghiorgi Markov în lucrarea sa prezintă următoarea periodizare: ***"până la 13 decembrie 1918 - Constanța, până la 18 decembrie 1918 - Silistra, până la 23 decembrie 1918 - Dobrici."***⁴⁰

La sfârșitul lunii noiembrie 1918, ministrul de interne bulgar, Nikola Mușanov, va vizita mai multe orașe din Dobrogea, ținând mai multe discursuri. Cuvântarea acestuia la Bazargic a avut următorul conținut: ***"Cetățeni! Bulgaria a încheiat armistițiul cu puterile aliate la 29 septembrie anul acesta. În armistițiul era prevăzut ca 3 divizii de armată și 4 regimente de cavalerie va rămâne în Dobrogea. Însă la 19 noiembrie armistițiul încheiat cu germanii a nimic cu totul armistițiul nostru, Pacea de la București și tratativele de la Brest - Litovsc, din care a provocat și căderea guvernului nostru Malinof. Astăzi avem alte condițiuni, și anume: la 8 decembrie să părăsim Tulcea, la 12, Constanța și la 23 decembrie Bazargicul. Părăsirea noastră are să fie vremelnică, cel mult până la Anul Nou, și iară are să***

³⁶Petre Otu - Op. cit., pag. 262;

³⁷Ghiogi Markov - Op. cit., pag. 263.

³⁸Radu R. Rosetti - Op. cit., pag. 287-288;

³⁹Nicolina Ursu - Dobrogea în timpul ocupației trupelor aliate (noiembrie 1918 – decembrie 1919). Anuarul Muzeului Marinei Române. III/2 - 2000. pag. 174;

⁴⁰Ghiorgi Markov - Op. cit., pag. 266;

se predea Bulgariei toată Dobrogea. Până atunci Dobrogea va fi administrată de trupele aliate. Românii în Dobrogea nu are să vie, nu vă speriați degeaba. Nimeni să nu-și lase averea pentru a fugi în Bulgaria. Chiar astăzi trupele engleze au luat măsuri ca să oprească strict trecerea peste frontiera în Bulgaria.”⁴¹

Din ordinul primului ministru, Teodor Teodorov, începând cu data de 20 noiembrie / 3 decembrie 1918 se declanșează **“părăsirea graduală”** a Dobrogei de către autoritățile civile bulgare. Conform ordinului generalului Paul Chretien acestea urmau să fie înlocuite de **“autoritatea militară de ocupație”** anglo-franceze până la decizia Conferinței de pace.⁴² Ulterior se va stabili ca autoritățile administrative românești să se instaleze în fiecare județ **“a doua zi după plecarea bulgarilor.”**⁴³

Milițiile se predau ocupantului anglo-francez, iar Divizia 4 Preslav și Divizia de Cavalerie vor fi demobilizate.

În decursul lunii decembrie 1918, trupele și autoritățile bulgare încep evacuarea din Dobrogea, întreaga operațiune desfășurându-se în perioada 12 / 25 noiembrie 1918 - 06 / 19 ianuarie 1919.⁴⁴ În această perioadă între generalul Paul Chretien, comandantul trupelor aliate din Bulgaria și autoritățile civile și militare bulgare se desfășoară un intens schimb de scrisori, telegrame, informări, etc.

Generalul Paul Chretien, comandantul trupelor aliate din Bulgaria solicită autorităților civile și militare bulgare date referitoare la depozitele bulgare din Dobrogea, cantitatea de materiale depozitate și scopul depozitării acestora, pentru civili sau militari.

Generalul Paul Chretien

Cu toate că generalul Berthelot s-a opus ca trupele bulgare să lase posturi de control (pază) în Dobrogea, la solicitarea generalului Ivan Lukof, șeful de Stat Major al Armatei Bulgare, generalul Paul Chretien aprobă ca la depozitele logistice bulgare din Cernavodă, Medgidia și Constanța paza să fie asigurată de militari bulgari, cu amendamentul ca aceste depozite să nu fie evacuate decât la ordin și sub supravegherea ofițerilor francezi. Generalul francez face cunoscut părții bulgare că în cazul în care elementele bulgare ar fi molestate de populația română, acestea ar putea cere protecția trupelor engleze sau franceze care se găsesc în zonă (foto-documentele

⁴¹Nicolae S. Șucu - Op. Cit., pag.189 -190.

⁴² Ghiorghi Markov - Op. cit. pag. 265;

⁴³Ibidem, pag. 265;

⁴⁴ Potrivit lui Ghiorghi Markov trupele din Dobrogea au început retragerea din Dobrogea la 16/ 29 noiembrie 1918 orele 06:00 a.m. - Op. cit. pag. 266;

nr.1 și 2). Îngrijorat de faptul că militarii Diviziei a IV-a Preslav nu respectă graficul de deplasare spre sudul Dobrogei, generalul Paul Chretien solicită încadrarea în termenele stabilite.

La rândul său, generalul Ivan Lukof reclamă în repetate rânduri primirea unor informații despre pregătirea unor trupe românești de a pătrunde în Dobrogea (foto-documentele nr. 3 și 4).

Guvernul de la Sofia se plânge de dificultatea executării retragerii, în condițiile unor drumuri proaste și a lipsei mijloacelor de transport.⁴⁵ Pentru regimentul de artilerie aflat la Hamangia și regimentele teritoriale aflate la Cernavodă și Medgidia, bulgarii solicită 500 de vagoane și locomotivele necesare executării transportului la sud de frontiera din 1913. (foto-documentul nr. 5)

Conform raportului locotenentului colonel Bonneau, comandantul trupelor franceze din Dobrogea, trupele bulgare în retragere au comis o serie de jafuri, stăvilite de intervenția trupelor franceze. În gara și portul Constanța acestea au confiscat toate lăzile pline cu diverse obiecte (lenjerie, țesături, obiecte de uz casnic, obiecte de artă) pe care militarii bulgari nu le puteau justifica. La ieșirea din oraș militarii francezi au oprit la barieră toate căruțele încărcate cu obiecte furate. La Cernavodă au fost oprite două vagoane încărcate cu mobilier rechiziționat de un colonel bulgar, iar la Medgidia au fost reținute 20 de vagoane cu mobilier furat. Bulgarii au justificat că aceste materiale reprezintă rechiziții aprobate de comandantul trupelor engleze din Constanța și Cernavodă.⁴⁶

2.3. Instalarea trupelor Puterilor Aliate în Dobrogea

Primele trupe aliate care pătrund în Dobrogea, marcând la 11 / 24 noiembrie 1918, începutul ocupației militare aliate, sunt subunități din Brigada 228 Infanterie Britanică care s-au dispus la Cernavodă și Medgidia. A doua zi, ele vor intra în Constanța, având în frunte pe generalul W.J. Ross, comandantul trupelor engleze din Bulgaria.⁴⁷

Dobrogea, conform prevederilor Tratatului de la Berlin (1878) și Tratatului de la București (1913), aparținea de drept României, având în vedere faptul că prin Armistițiul încheiat între Germania și Puterile Aliate din 29 octombrie / 11 noiembrie 1918 se anulează prevederile Tratatului de la București și actele sale adiționale. Nu trebuie omis faptul că prin tratatul semnat de România cu Puterile Aliate la 4 / 17 august 1916, se garanta prin articolul I **“integritatea teritorială a Regatului României în toată întinderea frontierelor sale actuale.”**⁴⁸ Având în vedere acest aspect, în mod normal, trupele și administrația civilă bulgară instalate în Dobrogea ar fi trebuit să se retragă, ele fiind înlocuite de trupele și administrația civilă română. Acest lucru nu s-a întâmplat. Italia, Marea Britanie și S.U.A., doreau să menajeze Bulgaria care, prin capitularea sa, a destabilizat frontul balcanic, contribuind la

⁴⁵Tsentralen Durjaven Arhiv, fond 176k, opis 3, a.e. 1385, f. 41, 52, 56.

⁴⁶Niculina Ursu - Rapoarte militare despre Dobrogea la sfârșitul Primului Război Mondial, în Anuarul Muzeului Marinei Române, V-2002, pag. 317:

⁴⁷Valentin Ciorbea - Evoluția Dobrogei între 1918 - 1944, Ed. Ex Ponto, Constanța - 2005, pag. 56:

⁴⁸Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu - Istoria Dobrogei, Ed. Ex Ponto, Constanța - 1998, pag. 392:

scurtarea perioadei de până la încheierea Primului Război Mondial. Singură Franța s-a opus acestui curent, poziția acesteia față de Bulgaria fiind cel mai clar exprimată de cotidianul "Le Temps": *"Un popor capabil de a urî până în acest punct, atât de orb și de înverșunat în expresiunea urii sale, reprezintă o primejdie pentru vecinii săi și o rușine pentru epoca în care trăim. El merită o pedeapsă exemplară, cea mai severă, deoarece ea singură va putea să aducă acest popor la rațiune, făcându-l să înțeleagă că în zilele noastre, crimele și atrocitățile nu merită nicio milă și sunt întreprinderi care nu mai aduc niciun profit."*⁴⁹ În plus aceste state aveau mari interese politice, economice și militare în zonă, hotărând că ocupația militară a Dobrogei este soluția optimă, până la încheierea Conferinței de Pace.

Deosebit de interesant este faptul că deși în ianuarie 1919, factorii politici de decizie ai Puterilor Aliate au recunoscut dreptul României de putere aliată și au acceptat să o trateze ca atare, la Conferința de Pace de la Paris, trupelor române nu li s-a permis accesul în Dobrogea, aceasta rămânând în continuare sub ocupația trupelor aliante.

Oficial, scopul ocupației militare, conform Proclamației adresată de generalul Berthelot, îl constituia asigurarea ordinii pe timpul instalării autorităților civile românești în Dobrogea, sub protecția și controlul trupelor aliante. (vezi anexa nr. 1)

Acest comportament al Puterilor Aliate este greu explicabil, argumentul fiind că prezența trupelor engleze și franceze în Dobrogea ar fi împiedicat apariția incidentelor între români și bulgari. România avea argumentul că, în Transilvania, unde exista o puternică grupare de forțe germane, austro-ungare și gărzile naționale maghiare, trupelor române li s-a permis accesul. Ce s-ar fi putut întâmpla în Dobrogea, dacă odată cu retragerea ordonată a trupelor bulgare, ar fi intrat concomitent cu administrația română și jandarmii, grănicerii și militarii români? Acțiunile "milițiilor" bulgare ar fi putut fi mai periculoase ca cele ale gărzilor maghiare în Transilvania și militarii români nu le-ar fi putut face față? Nici vorbă de așa ceva!

Adevăratul motiv al ocupației militare aliante poate fi dedus din câteva documente emise de reprezentanții Puterilor Aliate în perioada imediat următoare.

Tratatul de la București (1918) a lăsat României o independență formală, datorită principalelor constrângeri economice impuse:

- *"Se concesiona Germaniei dreptul de a exploata bogățiile naturale românești pe o perioadă de 99 de ani;*
- *Germania obținea dreptul de control al navigației pe Dunăre și asupra porturilor fluviale, șantierelor navale de la Dunăre urmând să fie luate cu chirie redusă pe 99 de ani;*
- *Bonurile de rechiziție emise de Puterile Centrale pe teritoriul românesc ocupat, emisiunile monetare, precum și despăgubirile pentru stricăciunile și pagubele aduse bunurilor și persoanelor erau puse în sarcina guvernului român;*

⁴⁹ Viitorul, nr.3419, miercuri, 6 august 1919, pag.1.

- *Industria, comerțul, finanțele românești urmau să fie supuse controlului german și un oficiu special al Puterilor Centrale urma să funcționeze în România pentru a organiza recepționarea produselor alimentare;*
- *Germania putea arenda terenuri rurale pe un termen de 90 de ani și monopoliza exploatarea și prelucrarea lemnului.*⁵⁰

Prin aceste măsuri impuse de reprezentanții Puterilor Centrale, România devenise o colonie a acestora.

Prin Circulara Ministerului de Interne nr. 7761/31.01.1919, adresată prefecturilor din Dobrogea, se făcea cunoscut faptul că Biroul Economic Francez, organ oficial al Legației Franței la București, avea două obiective:

- susținerea autorităților române în rezolvarea problemelor legate de aprovizionarea țării cu cele necesare;
- eliberarea țării de sub influența economică a Puterilor Centrale și dezvoltarea relațiilor economice cu țările aliate. (foto-documentul nr. 6)

Aparent aceste măsuri erau favorabile României, care scăpa de măsurile economice împovărătoare impuse de foștii adversari și avea perspectiva unor relații economice avantajoase cu țările aliate.

Dar speranțele românilor se vor dovedi iluzorii. În spatele ușilor închise, cu totul altceva se pregătea României. Edificatoare în acest sens este telegrama transmisă Ministerului de Război de către generalul H.M. Berthelot la 29 decembrie 1918 / 11 ianuarie 1919:

*“Dacă vom da românilor satisfacțiile la care ei au dreptul și dacă ne vom respecta angajamentele, vom avea în România o adevărată colonie franceză de peste 15 milioane de locuitori, unde vom putea dezvolta comerțul și industria și unde ne vom afla ca acasă la noi.”*⁵¹

La momentul respectiv conducătorii României nu aveau cunoștință de conținutul acestei telegrame. Dar cu certitudine, flerul și relațiile la cele mai înalte nivele pe care le aveau în țările aliate, le-au permis să înțeleagă și din păcate să accepte transformarea țării dintr-o colonie germană, într-una a puterilor aliate.

Colonelul Radu R. Rosetti, care făcea parte din statul major al generalului H.M. Berthelot, constată cu amărăciune că unii ofițeri francezi și în special generalul Paul Chretien. *“asimilează situația Bulgariei, fără dușmană, ocupată de trupe învingătoare, cu aceea a României, fără aliată, în care cantonează trupe aliate și prietene.”*⁵²

Trupele engleze pătrund în Cadrilater stabilindu-se în orașele: Silistra, Turtucaia, Bazargic, iar cele din Brigada 228 ocupă, în perioada 11/24 - 12/25 noiembrie 1918, orașele Cernavodă, Medgidia și Constanța.⁵³ Odată cu

⁵⁰<https://www.historia.ro/autor/purcaru-elena-anca>

⁵¹ Direcția Generală a Arhivelor Statului - 1918 la Români. Desăvârșirea unității național statale a poporului român. Documente extreme. 1916 - 1918. volumul II. Ed. Științifică și Enciclopedică. București - 1983, pag. 130;

⁵² Radu R. Rosetti - Mărturisiri (1914 - 1919). Ed. Modelism. București - 1997. pag. 313;

⁵³ În Constanța, la 12/25 noiembrie 1918, vor pătrunde militari englezi dintr-un batalion de pușcași marini aparținând de Brigada 228 Infanterie britanică;

sosirea trupelor franceze, trupele engleze vor părăsi Dobrogea Veche, retrăgându-se în Cadrilater.

Trupele franceze se vor desfășura în Dobrogea de Nord astfel: la Tulcea în 23 noiembrie / 6 decembrie 1918, la Constanța în 27 noiembrie / 10 decembrie 1918, la Cernavodă în 28 noiembrie / 11 decembrie 1918 și la Medgidia în 30 noiembrie / 13 decembrie 1918.⁵⁴

La 2 / 15 decembrie 1918, Armata de la Dunăre avea dislocate în Dobrogea următoarele forțe:

- Regimentul 61 Infanterie cu 2 batalioane și 1 companie geniu la Constanța și 1 batalion la Cernavoda - Medgidia - Tulcea;
- Divizia 26 Infanterie britanică în Dobrogea de Sud - Varna.

În timpul ocupației Dobrogei forțele miliatice ale Puterilor Aliate au instituit cenzura: *„localurile publice și școlile au fost închise; s-au interzis adunările și întrunirile publice ale populației dobrogene de origine bulgărească; s-a interzis purtarea de arme de către civili; tipărirea publicațiilor se făcea numai cu aprobarea serviciilor de cenzură.”*⁵⁵

Instalarea trupelor aliate în Dobrogea nu s-a făcut fără apariția unor incidente. La Ostrov, pe timpul traversării Dunării de către trupele engleze, un român a abordat un steag tricolor. „Atunci un bulgar fruntaș s-a repezit și a rupt drapelul zicând: *”N-a sosit timpul vostru și încă Dobrogea nu este a voastră! Au sărit mai mulți români și au tras bulgarului o bătaie bună. Întâmplarea făcând ca tocmai atunci să treacă o patrulă engleză, liniștea a fost restabilită.”*⁵⁶ La Adamclisi și Ghevil-Punar, militarii englezi vor interveni pentru a opri omorurile și revolta împotriva bulgarilor.⁵⁷

Pentru cazarea trupelor engleze în Cadrilater și a trupelor franceze în Dobrogea de Nord, Ministerul de Război Român a emis un ordin, care a fost transmis prin adresa nr. 62/1918 conducătorilor trupelor aliate, care stabilea condițiile în care acestea vor beneficia de cazare:

- Cazarmile și toate lăcașurile statului locuite de trupele aliate se oferă gratuit, toate trupele ce ocupă lăcașurile militare le vor lua în primire prin procese-verbale și inventare, semnate de un delegat al Ministerului de Război Român, al Direcțiunii Geniului și un delegat al formațiunii aliate. În aceste procese-verbale se vor arăta starea în care se predă localul și mobilierul, rămânând ca pentru stricăciunile ce eventual vor apărea să se trimită în urmă conturile pentru reparațiuni;

- Clădirile particulare rechiziționate pentru trebuințele armatelor aliate se vor plăti de către acestea după evaluarea ce se va face de o comisie mixtă la cererea militarilor aliați. Bineînțeles că orice stricăciuni cauzate acestor locuri vor fi în sarcina trupelor aliate;

- Cartiruirea trupelor la locuitori se va face gratuit;

⁵⁴Niculina Ursu - Rapoarte militare despre Dobrogea la sfârșitul Primului Război Mondial, în Anuarul Muzeului Marinei Române. V-2002, pag.316;

⁵⁵Niculina Ursu - Dobrogea în timpul ocupației trupelor aliate (noiembrie 1918 – decembrie 1919), în Anuarul Muzeului Marinei Române, III/ 2 -2000, pag.174;

⁵⁶Mircea Vălcu Mehedinți - Dezvăluiri. Fața necunoscută a istoriei Românie. Cadrilaterul. Politica bulgarilor față de România. Otomanii. Ed. Mircea Vălcu-Mehedinți. București - 2008, pag. 81;

⁵⁷Niculina Ursu - Dobrogea un măr al discordiei?, Revista Document nr. 4(26)/2004, pag. 17;

- Pentru locuințele ocupate de ofițeri, popote și hoteluri cât și la case particulare locațiunea se va plăti în bună înțelegere de cei în cauză; în caz de neînțelegeri cei în cauză se vor adresa Comisiei mixte;

- Iluminatul electric cu gaz aerian prin Societatea de Gaz sau Electricitate se va plăti de militarii aliați;

- Apa consumată în cazărmi fiind furnizată de comune se va plăti armatei române. Regimul indicat mai sus este acela ce se aplică și ofițerilor și trupei armatei române.⁵⁸ (foto-documentul nr. 7)

Conform ordinului Ministrului de Interne 0783 / 24 februarie 1919, se comunică prefectilor cerința Comandamentului Armatelor Aliate de a se aduce la cunoștința acestora toate aprovizionările cu materiale făcute până la data emiterii acestui ordin și costurile acestora. Se ordona ca pe viitor orice furnizare sau predare de material către armatele aliate se va comunica de urgență ministerului. Deasemenea se atrage atenția prefectilor că orice comunicare către Comandamentul Armatei de la Dunăre din București se va face numai prin Ministerul de Interne.⁵⁹

⁵⁸ Direcția Județeană Constanța a Arhivelor Naționale (D.J.C.A.N.) - fond Primăria Constanța, Dosar nr. 23/1918-1919, pag. 71.

⁵⁹ D.J.C.A.N. - Fond Prefectura Constanța, dosar 29 / 1919, pag. 15

CAPITOLUL III. REINSTAURAREA ADMINISTRAȚIEI CIVILE ROMÂNEȘTI ÎN DOBROGEA

Imediat după instalarea trupelor franceze și engleze a început procesul de revenire a administrației românești în Dobrogea. Noile autorități s-au instalat astfel:

- La Constanța - N. Negulescu, prefectul județului Constanța, însoțit de o companie de jandarmi și funcționari, la 19 noiembrie / 2 decembrie 1918;

- La Tulcea - George Șerban, prefectul județului Tulcea, însoțit de o companie de jandarmi și un mic număr de funcționari, la 25 noiembrie / 8 decembrie 1918;

- La Silistra - Generalul Matei Castriș, prefectul județului Durostor, însoțit de 60 de jandarmi și 140 de funcționari, la 9 / 22 decembrie 1918;

- La Bazargic - Grigore Teodorescu, prefectul județului Caliacra, însoțit de o companie de 252 jandarmi și un grup de funcționari, la 14 / 27 decembrie 1918.

Jandarmii români au fost acceptați de către reprezentanții Puterilor Aliate considerându-se că aceștia fac parte din aparatul administrativ românesc și nu din forțele armate.

Având în vedere multitudinea problemelor cu care se confruntau autoritățile române, la 1 / 14 decembrie 1918 a fost înființat Serviciul Jandarmeriei în Dobrogea, prin organizarea unui batalion de jandarmi cu reședința la Constanța. Acesta era constituit din companiile de jandarmi Tulcea, Constanța, Durostor și Caliacra, având un efectiv total de 1.147 militari.⁶⁰

După 29 noiembrie / 12 decembrie 1918, conform ordinului Brigăzii I Jandarmi, comandanții companiilor de jandarmi Constanța și Tulcea au început constituirea pe secții și instalarea posturilor de jandarmi, pe măsură ce ordinea se restabilea. Compania de jandarmi Constanța, comandată de căpitanul Panaitescu Anibal, era formată din Plutonul 1 Cobadin, comandat de locotenentul Murgescu Ion și Plutonul 2 Cogeașlac, comandat de locotenentul Tudoran Constantin, organizând 9 secții și 82 posturi de jandarmi. Compania avea următoarele efective: 9 plutonieri majori, 81 plutonieri și instructori, 213 jandarmi (sergenți, caporali și soldați).

Instalarea autorităților române s-a făcut sub protecția trupelor Puterilor Aliate care se vor implica major în acest proces deosebit de complex.

La **Constanța**, la 12 / 25 noiembrie 1918, trupele engleze s-au instalat în oraș, generalul W.J. Ross. solicitând comandantului trupelor bulgare, generalul Kisselov, părăsirea orașului și retragerea trupelor la 12 kilometri sud de linia ferată Constanța - Cernavodă. Acesta, deși *"foarte afectat de acest ordin"* părăsește Constanța, lăsând câțiva ofițeri și două companii de infanterie la dispoziția aliaților.⁶¹ În ziua sosirii detașamentului britanic, bulgarii din localitate s-au îngărădit în biserica comunității pentru a sărbători alipirea Dobrogei la propriul stat, dar au fost împrăștiați de militarii

⁶⁰G.I.bg.(r) Mihalache D. Vasile, gl.bg.(r) Suciu P.Ioan - Istoria Jandarmeriei Române.1850-2000, Ed. Sylvi, București - 2000. pag.190. Conform altor surse efectivul batalionului ar fi fost de 1.467 militari;

⁶¹Valentin Ciorbea - Op. cit., pag.57;

englezi.⁶² Comandantul englez la întâlnirea pe care a avut-o cu Comitetul reprezentanților populației și cu fostele autorități bulgare a ordonat să se ridice toate restricțiile impuse și să se permită reprezentanților românilor, musulmanilor, grecilor, armenilor și francezilor să poată acționa liber pentru a-și procura hrana, să li se permită să revină în casele lor și să-și organizeze o forță polițienească pentru menținerea ordinii.⁶³

În județul **Tulcea** trupele franceze s-au confruntat cu o situație deosebită, fapt care a necesitat solicitarea sprijinului trupelor române aflate în Deltă. Este singurul caz în care trupele române, pentru o scurtă perioadă de timp, vor încălca prevederile înțelegerilor dintre guvernul bulgar și reprezentanții Puterilor Aliate, pătrunzând și acționând în Dobrogea.

La 22 noiembrie / 5 decembrie 1918 au sosit în portul Tulcea un remorcher și un șlep, cu trupe franceze. Cei 100 de militari din Regimentul 61 Infanterie, comandați de locotenentul Vuillaume, vor debarca în Tulcea a doua zi dimineața la ora 07:00. Locotenentul francez, într-o discuție cu comandantul compniei de infanterie din comuna Regele Carol, a declarat că imediat ce va fi înlocuită poliția bulgară din Tulcea, militarii români vor putea trece la Tulcea. De la Divizia 10 Infanterie se comunică să se dea curs acestei invitații, numai după primirea aprobării de la acest eșalon.⁶⁴

La sosirea trupelor franceze în Tulcea în oraș rămăseseră numai jandarmii bulgari. Din raportul colonelului Bonneau, comandantul trupelor franceze din Dobrogea, înaintat generalului Berthelot, primele acțiuni desfășurate de francezi sunt prezentate astfel:

”În satul Agighiol francezii au eliberat un ofițer și trei soldați bulgari arestați de români în timpul incidentelor care s-au iscat la evacuare, iar în comuna Sarighiol au eliberat un ofițer și 16 militari bulgari arestați de români. În comuna Niculițel, doi funcționari bulgari arestați în ziua de 28 noiembrie 1918 de către românii nemulțumiți de abuzurile și jafurile bulgare făcute în timpul retragerii, au fost eliberați de soldații francezi. Toți militarii bulgari eliberați au plecat în Bulgaria.”⁶⁵

Generalul Constantin Prezan, printr-un raport înaintat la 22 noiembrie / 5 decembrie 1918 Comandamentului Trupelor din România și Rusia Meridională, semnală faptul că în comuna Cerna o patrulă românească a fost atacată, în cursul nopții, de populația bulgară înarmată, capturând un jandarm și 3 soldați români.⁶⁶

La 26 noiembrie / 9 decembrie 1918, ora 14:30, la cererea comandantului detașamentului francez, Compania 6/Regimentul 33 Infanterie va trece în Tulcea, pentru a participa la menținerea ordinii în localitate și zona limitrofă. Din această

⁶²Dobrogea Jună. Constanța, an XIII, nr.2, 24 noiembrie 1918, pag. 1-3.

⁶³ Radu Cornescu - Portul nostru.1918 - 1919 Trupe engleze, franceze și italiene intră în Dobrogea.Vocei Constanței din 5 septembrie 2016, pag. 2;

⁶⁴ Arhivele Militare Române (A.M.R.), Divizia 10 Infanterie, Jurnal de operațiuni pe timpul de la 28 octombrie la 31 decembrie 1918, pag. 53;

⁶⁵Niculina Ursu - Rapoarte militare despre Dobrogea la sfârșitul Primului Război Mondial, în Anuarul Muzeului Marinei Române, V/2 - 2002, pag. 317;

⁶⁶Ibidem, pag. 317.

companie un detașament de 20 grade inferioare, care a fost pus la dispoziția Prefecturii Tulcea, s-a deplasat, însoțit de militari francezi în comunele Camber, Enisala și Satu Nou.⁶⁷

La 29 noiembrie / 12 decembrie 1918, în urma ordinului primit de la comandantul detașamentului francez din Tulcea, Compania 6/Regimentul 33 Infanterie a trimis, pentru restabilirea ordinii și siguranței avutului locuitorilor, câte un post fix format din 4 militari în următoarele localități: Parcheș, Frecăței, Carcaliu, Amcearca, Satu Nou, Ortachioi, Bașchioi, Congaz, Sarichioi, Camber, Ciucurova, Visterna, Slava Rusă, Ciamurlia, Beidaud, Casimcea și Râmnicul de Jos. La fiecare post a fost repartizat și câte un jandarm. La Babadag s-au trimis 9 soldați sub comanda unui plutonier cu misiunea de a patrula în comunele din jurul acestui oraș, unde existau bande de comitagii care se dedau la jafuri.⁶⁸ La această dată compania franceză avea în Tulcea 30 militari, ceilalți acționând în județ. Garnizoana românească din Tulcea avea la dispoziție 21 militari, inclusiv cei de la serviciu.⁶⁹

La 13 / 26 decembrie 1918, urmare a comunicării de către comandantul francez al detașamentului din Tulcea că nu mai are nevoie de sprijinul militarilor români și în conformitate cu ordinul nr.180022 al Corpului V Armată, Compania 6/Regimentul 33 Infanterie va fi trecută la Ismail. Au rămas în Dobrogea pentru încă câteva zile posturile din Slava Rusă, Casimcea, Satu Nou și Râmnicul de Jos și un post de 4 militari la Regele Carol.⁷⁰

La 15 / 28 decembrie 1918, ultimii militari ai Companiei 6/Regimentul 33 Infanterie au ajuns la Ismail.⁷¹

În **Cadrilater**, situația a fost mult mai complicată, împotrivirea populației bulgare față de reinstalarea administrației civile românești căpătând aspecte violente.

Din raportul înaintat Marelui Cartier General Român (Secția Informațiilor), la data de 16 decembrie 1918, de către locotenentul Popescu Ioan, aflăm cum s-a desfășurat instalarea autorităților române la Silistra. *"În ziua de 6.XII.1918 ora 5:30 p.m., 140 de funcționari împreună cu domnul Prefect (Generalul Castriș) și 60 de jandarmi au sosit cu vaporul de la Călărași. Până la ora 8 seara au trebuit să aștepte pe vapor spunându-li-se că nu pot debarca. Generalul englez a ordonat ca jandarmii români să depună armele în camera corpului de gardă a soldaților englezi din port, apoi santinelele engleze să conducă pe funcționarii și jandarmii români la liceul din oraș unde trebuiau să petreacă noaptea. După ce au intrat în localul liceului, peste o jumătate de oră, s-a adunat la ferestre o ceată de elevi de liceu care au dat cu huo. Soldații englezi i-au împrăștiat. A doua zi jandarmilor români li s-au dat armele și au fost împărțiți pe la posturile lor, totul petrecându-se în ordine."*⁷²

⁶⁷ A.M.R. - Divizia 10 Infanterie, Jurnal de operațiuni pe timpul de la 28 octombrie la 31 decembrie 1918, pag.59;

⁶⁸Ibidem, pag. 66;

⁶⁹Ibidem, pag. 70;

⁷⁰Ibidem, pag. 83;

⁷¹Ibidem, pag. 88;

⁷²Mircea Vâlcu Mehedinți - Op. cit. pag. 81.

Din același raport aflăm aspectul inedit privind instalarea autorităților românești la **Bazargic**, unde ostilitatea bulgarilor a fost și mai evidentă:

”În ziua de 10. 12. 1918 ora 8 dimineața, autoritățile române împreună cu două sute cincizeci și doi de jandarmi au plecat din Medgidia la Bazargic. La ora 4 p.m. au ajuns în Bazargic. Deși s-a anunțat aproape în fiecare stație venirea autorităților române în Bazargic, totuși la gară nu era nimeni să le întâmpine. Ba mai mult, au fost împiedicați de a debarca de către ofițerul englez din gară sub cuvânt că nu are nici un ordin relativ la primirea autorităților române. Seara pe întuneric, jandarmii și funcționarii români au fost conduși la hotel. În noaptea aceea patrulele bulgare au umblat din casă în casă vestind bulgarilor să ia parte cu mic cu mare la manifestația ce urma să aibă loc a doua zi. A doua zi la ora 9 toate prăvăliile din Bazargic erau închise contrar obiceiului. Manifestanții s-au adunat în număr mare în piața publică și de acolo cu patru drapele mari negre au pornit la locuința generalului englez. Acesta nu s-a arătat deloc manifestanților care cereau să vorbească cu el și n-a voit să primească deputațiunea bulgară. În schimb a spus să i se aducă drapelele negre și să împrăstie mulțimea. În acest timp funcționarii români se aflau închiși în hotel, înfricoșați de urletele bulgarilor; jandarmii români făceau cu curaj paza în fața hotelului.

Cartiruirea. Funcționarii români încep să caute case pentru locuit. Bulgarii nu voiesc să le dea locuințe spunând că nu au case de închiriat pentru români. Funcționarii români umblau de colo până colo, umiliți, lipsiți de autoritate și batjocoriți de bulgarii care făceau cerc în jurul lor vorbind bulgărește și râzând de ei în chip ostentativ. Atunci s-a adus la cunoștința generalului englez că bulgarii nu voiesc să dea locuințe pentru români, acesta luând atunci următoarea dispoziție: La comenduirea pieței engleze se găsea un tabel cu un număr de case pentru încartiruire, împărțit în trei categorii: foarte bune, bune și bunișoare. Din prima categorie s-au cedat 7 case pentru șefii de servicii și înalții funcționari, iar din categoria a II-a s-au cedat toate casele pentru funcționarii români, ofițerii englezi urmând să-și găsească alte locuințe.

Chestiunea primăriei. Bulgarii au spus că în conformitate cu proclamația generalului Berthelot, vor preda autorităților române tot aparatul administrativ de stat, în afară de biserici, școli și primărie, de care românii nu trebuie să se atingă căci altminteri vor face vărsare de sânge. Primăria nu o predau deoarece primarul, ziceau bulgarii, este ales de comună și nu este numit de stat. Generalul englez, care după cum se vede, nu prea cunoștea lucrurile, a spus românilor: - Primăria nu o veți ocupa căci aici sunt numai bulgari. - D-le general, noi nu am venit să ocupăm nici-o palmă din teritoriul bulgar, acest pământ pe care am venit să-l administrăm acum, a făcut parte din corpul României la 1916. Atunci generalul a cerut instrucțiuni de la Comandamentul englez de la Varna, iar autoritățile noastre au telegrafiat Ministerului de Interne la București. După multă ciorovăială, bulgarii au trebuit să cedeze și primăria.”⁷³

⁷³ Ibidem - pag. 84 – 85

CAPITOLUL IV. COLABORAREA AUTORITĂȚILOR ROMÂNEȘTI CU MILITARIII PUTERILOR ALIATE

4.1. Colaborarea cu trupele engleze

Comandantul Diviziei 26 britanice a adresat locuitorilor Dobrogei de Sud o proclamație prin care anunța revenirea la situația dinainte de izbucnirea războiului din 1916, atrăgându-se atenția că opunerea locuitorilor bulgari nu va fi tolerată, iar jandarmii români, care erau funcționari civili ce purtau uniformă ca semn distinctiv, vor fi însoțiți de soldați englezi.⁷⁴

Trupele engleze au fost primite cu entuziasm de populația bulgară, comandanții și ofițerii englezi fiind invitați de seamă la banchetele organizate de fruntașii bulgari. Deși majoritatea ofițerilor englezi nu îi simpatizau pe bulgari, comandamentul englez a încercat permanent să fie total neutru, încercând să aplice integral condițiile armistițiului din 16 / 29 septembrie 1918. În aceste condiții militarii englezi nu vor face nici-o diferență între români, care fuseseră aliații Angliei în campania 1916 - 1918 și bulgari care, în aceeași perioadă, fuseseră în război cu Anglia.

În Bazargic și în Silistra englezii și jandarmii români vor confisca, într-o perioadă scurtă de timp, 254 de arme, 138.000 cartușe și 179 baionete.⁷⁵

Instalarea autorităților române și a jandarmilor, însoțiți de militari englezi, s-a executat în majoritatea localităților fără incidente. Au existat însă și localități unde locuitorii, incitați de agitatori bulgari, s-au opus acestei acțiuni. La Carapelit, Cernooko, Kusgiunlak, Staroseno și Zelica, populația bulgară a împiedicat instalarea jandarmilor români, fiind necesară intervenția militarilor englezi. Un raport al jandarmilor arăta că: *"toți primarii, notarii, administratorii de plăși și mulți funcționari au fost alungați. Au rămas doar jandarmii,"* care ajutați de trupele engleze au reușit să restabilească situația.⁷⁶ În comuna Alfatar, bulgarii înarmați cu ciomege, topoare și puști s-au adunat în fața secției de jandarmi, cerând plecarea funcționarilor români. Soldații englezi au fost nevoiți să facă uz de armă pentru a opri mulțimea care deschisese focul asupra jandarmilor români. Jandarmii vor fi transportați la Silistra, iar militarii englezi au operat arestări, reușind detensionarea situației. După liniștirea situației jandarmii au revenit în comună.⁷⁷ La Sarnsâlar peste 1000 de bulgari au înconjurat autoritățile și jandarmii români, abia după intervenția militarilor englezi, aceștia putându-se instala.⁷⁸ La Balcic, etnicii bulgari, pentru a

⁷⁴Niculina Ursu - Dobrogea în timpul ocupației trupelor aliate (noiembrie 1918 – decembrie 1919), Anuarul Muzeului Marinei Române, III/2 - 2000, pag.175;

⁷⁵Lavinia Dacia Dumitrașcu - Dobrogea anului 1919. Breviar militar și diplomatic, Omagiu istoricului Gheorghe Buzatu, Ed. Empro, Focșani - 1999, pag. 347;

⁷⁶Niculina Ursu - Aspecte privind reinstalarea administrației românești în Dobrogea de Sud, la sfârșitul Primului Război Mondial, Analele Dobrogei, Serie nouă, anul VIII. 2005, pag.77;

⁷⁷Ibidem, pag. 77;

⁷⁸Ibidem, pag. 77;

impresiona militarii englezi au realizat un lanț uman în fața primăriei din localitate, încercând astfel să împiedice instaurarea administrației civile românești.⁷⁹

Incidente deosebit de grave au avut loc la Turtucaia unde autoritățile române și engleze au fost atacate de locuitorii bulgari, instigați de primar, funcționari și preoți. S-a ajuns la focuri de armă. Autoritățile române au fugit, făcând o impresie deplorabilă.⁸⁰

O rezistență de mai lungă durată au opus locuitorii din Ciaur-Siutciuc. Raportul generalului Gay arată că peste 2.000 de locuitori, înarmați cu puști și cu o mitralieră, nu au permis, în perioada 20 decembrie 1918 / 02 ianuarie 1919 - 27 decembrie 1918 / 09 ianuarie 1919, instalarea autorităților române. Rebeliunea a fost înăbușită și autoritățile române s-au putut instala, după intervenția trupelor engleze.⁸¹

La 21 decembrie 1918 / 3 ianuarie 1919, la Turtucaia, populația bulgară din localitățile Depliehler, Berica, Bedicoi, Satul Vechi, Sarsânlar, Antimova și Vichia instigată de ofițeri bulgari din Rusciuk, s-a deplasat pentru a protesta împotriva administrației românești. Manifestanții sunt opriți de către patrulilele române și engleze și conduși în curtea cazarmilor. Aici aceștia și-au prezentat doleanțele: ***“îngrijorarea față de zvonurile privind închiderea școlilor și bisericilor bulgare din Turtucaia; poziția fermă privind utilizarea în exclusivitate a limbii bulgare în școlile și bisericile din satele bugare; insistența pentru ca administrația Dobrogei să revină bulgarilor, iar trupele de jandarmi să fie compuse numai din bulgari, sub control britanic, pe considerentul că Dobrogea este bulgărească.”***⁸²

Față de această acțiune, comandantul trupelor britanice din oraș a arătat că provincia, fiind sub administrație românească, nu se va permite nimănui să agite populația, cerând încetarea oricăror acțiuni care produc dezordine. În situația că au de făcut reclamații împotriva administrației românești, acestea să fie adresate individual, inclusiv comandantului trupelor engleze. În încheiere comandantul englez atrage atenția că ***“Dobrogea după cum v-am spus este și va fi românească!”***⁸³

Autoritățile române și-au manifestat nemulțumirea pentru faptul că militarii englezi au emis autorizații de port arme pentru locuitorii bulgari și că angajarea unor interpreți de limba bulgară s-a făcut fără o minimă verificare, prin acest sistem bulgarii reușind să-și extindă serviciul lor de spionaj. Trupele engleze nu aveau instrucțiuni precise privind modul de acțiune pentru obligarea bulgarilor să retrocedeze românilor instituțiile - primăriile, școlile și bisericile - ocupate abuziv de către aceștia în perioada 1916 - 1918, fapt care a dus la multe neînțelegeri între autoritățile române și militarii englezi. Au existat situații în care jandarmii români, au fost opriți de militarii englezi să opereze arestări, în special în rândul dezertorilor.

⁷⁹George Ungureanu - Problema dobrogeană la finele Primului Război Mondial, în Armata română și Marea Unire, Pitești - 2017, pag. 102.

⁸⁰Lavinia Dacia Dumitrașcu - Op.cit.pag. 342:

⁸¹Nicolina Ursu - Dobrogea în timpul ocupației trupelor aliate (noiembrie 1918 – decembrie 1919). Anuarul Muzeului Marinei Române. III/2 , 2000, pag.176;

⁸²Laura Gheorghiu, Florin Stan - Violenta extremă la granița de sud a României. Câteva date privind situația din Cadrilater în perioada 1919-1924. în Dobrogea și Marea Unire la centenar. Ed. Tipo Moldova. Iași - 2018, pag. 291:

⁸³Ibidem, pag. 298.

Militarii englezi, la rândul lor, erau nemulțumiți, conform raportului locotenentului Căpităneanu, că sunt întrebuițați pentru a face serviciul de poliție, ceea ce era contrar caracterului lor și menirii armatei engleze.

La cererea generalului Berthelot, generalul Greenly, șeful misiunii britanice în Bulgaria, îl va vizita pe generalul Gay, comandantul Dvizei 26 britanice și îl va convinge *“că rostul său nu este de a face pe judecătorul între bulgari și români, ci de a da sprijin autorităților românești și de a menține liniștea.”*⁸⁴

La începutul lunii martie englezii încep să se retragă din Cadrilater, fiind dislocați în Egipt. Vor fi înlocuiți de militari francezi și italieni.

4.2. Colaborarea cu trupele franceze

Comandantul trupelor franceze din Dobrogea, locotenentul colonel Bonneau, a avut un comportament echidistant atât față de români cât și de bulgari. Probleme deosebite s-au întâmpinat în comunele și satele bulgărești, unde locuitorii posedau armament și muniții, rămase de la armata bulgară pe timpul retragerii și au existat încercări de a se opune la reinstalarea autorităților românești. Astfel, în satele Inan Cișme (Fântânele), Toxov (Grădina), Potur (Panduru), Hamangia (Baia), Casapchioi (Sinoe), Gargalac (Corbu) și Esehioi⁸⁵ a fost nevoie de intervenția jandarmilor români, sprijiniți de militari francezi.⁸⁶

Incidentele cele mai grave au avut loc la Inan Cișme (Fântânele) unde locuitorii bulgari, înarmați cu arme și așezați în tranșeele din marginea satului au deschis focul asupra detașamentului de jandarmi de sub comanda locotenentului Tudoran Constantin, fără a se produce pierderi.⁸⁷ Desfășurarea evenimentelor este descrisă în raportul locotenentului Popescu Ioan, astfel: *“Aducându-se cazul la cunoștința colonelului Bonneau, comandantul francez de la Constanța, acesta a declarat în fața prefectului Negulescu și a căpitanului de jandarmi Panaitescu că va lua măsuri represive pentru a da un exemplu celorlalte comune. A doua zi, 60 de jandarmi români, o companie franceză și o secție de mitraliere pornesc spre Inan Cișme. Locotenentul francez care comanda acest detașament în loc să intre în sat și să aresteze pe capii rebelunii și să dezarmeze satul, a oprit detașamentul mult afară din sat și a trimis parlamentari. Bulgarii în loc să vie și să stea de vorbă cu parlamentarii, s-au apucat să tragă clopotele, alarmând satul, ieșind fiecare cu furci, topoare și ghioage ținute, ocupând tranșeele. Li s-a spus parlamentarilor net că primesc pe francezi dar nu primesc pe români și că dacă printre francezii care vor intra în sat va fi un singur român, vor trage cu armele. Față de acest răspuns dârz compania franceză și jandarmii români n-au intrat în sat și s-au întors înapoi. Raportându-se aceasta colonelului francez, acesta a ordonat locotenentului francez să dezarmeze satul și să instaleze jandarmii români. Locotenentul francez a venit din nou în sat și s-a mulțumit să strângă 20 de arme și*

⁸⁴Radu Rosetti - Op. cit., pag. 320;

⁸⁵Sat din comuna Ostrov, județul Constanța;

⁸⁶D.J.C.A.N. - Fond Legiunea de jandarmi. Istoricul Companiei de jandarmi Constanța 1914-1948, Fond 162, inv.169, pag. 28;

⁸⁷Mircea Vâlcu Mehedinți - Op. cit., pag.81 – 82;

300 de cartușe pe care bulgarii au binevoit a le da. N-a putut instala jandarmii români. Colonelul Bonneau a făcut o aspră observațiune locotenentului care nu-și îndeplinise misiunea și atâta tot. Cât privește măsurile represive pe care le-a promis în fața prefectului român, colonelul francez își schimbase acum complet ideile. El spunea acum că trebuie să se facă tot posibilul pentru a se evita orice conflict care ar da naștere la vărsare de sânge. Ca atare a propus ca el împreună cu prefectul și căpitanul de jandarmi să facă un raid prin comunele cu pricina din județul Constanța. Rezultatul acestui raid îl va comunica căpitanului de jandarmi.”⁸⁸

4.3. Colaborarea cu trupele italiene

În luna aprilie trupele italiene au înlocuit unitățile franceze din Durostor și Caliacra. Pentru a câștiga sprijinul militarilor italieni fruntașii comunităților bulgare nu vor cruța niciun mijloc. Un document de arhivă prezintă câteva din metodele utilizate:

*”Bulgarii întrebuițează chiar femeile și fetele lor pentru a captiva pe italieni și a le câștiga simpatia. Se crede că uzează și de mijloace bănești și că ambele mijloace dau bune roade, corupând pe unii ofițeri superiori. Doamnele și domnișoarele bulgare, sub motiv că fac operă națională, în raporturile lor cu ofițerii italieni, peste limitele onestității, iar populația le admiră, zicând că ele sunt juste naționaliste.”*⁸⁹

Activitatea militarilor italieni în această perioadă va fi permanent în favoarea bulgarilor, ceea ce va duce la conflicte dure cu autoritățile române. Buletinul informativ nr. 101 din 12 - 24 iunie 1919 prezenta *”comportamentul scandalos al militarilor italieni care deși aveau datoria să păzească și să asigure ordinea în zona lor de responsabilitate au contribuit la agitarea spiritelor și apariția a numeroase conflicte între români și bulgari.”*⁹⁰

Majoritatea incidentelor au loc în județul Caliacra. Prefectul județului reclamă la Ministerul de Interne atitudinea intolerabilă a doi ofițeri italieni care susțineau cauza bulgară, răspândind *”zvonuri precum că trupele franceze vor reveni la Bazargic, iar la Varna, Cavarua și Balcic vor rămâne trupe italiene care vor preda Cadrilaterul Bulgariei.”*⁹¹ Italienii arestează la Cavarua un soldat jandarm român care își făcea datoria, asistând la o serbare naționalistă organizată de bulgari, dar nu vor lua nici-o măsură împotriva abuzurilor bulgărești împotriva cetățenilor turci sau țigani filo-români.⁹² Militarii italieni acuză autoritățile românești pentru măsurile luate împotriva funcționarilor bulgari, dezertorilor și a spionilor. Un ofițer român este jignit grosolan pe această temă. Goma, prefectul județului Caliacra, ia apărarea acestuia ajungându-se la o adevărată ruptură cu comandamentul italian, care a fost silit să-și ceară scuze.⁹³

⁸⁸Ibidem, pag. 82;

⁸⁹Gerge Unguraenu - Op cit. pag. 102;

⁹⁰Niculina Ursu - Op. cit., pag. 178;

⁹¹Ibidem, pag. 178;

⁹²Ibidem, pag. 178;

⁹³Lavinia Dacia Dumitrașcu - Op. cit., pag. 353.

Autoritățile românești au fost împiedicate de amestecul ofițerilor italieni să-și îndeplinească în bune condiții atribuțiile economico-financiare. Ofițerii italieni somează autoritățile române să răscumpere depozitele de alimente făcute prin furt de către bulgari, *“altminteri, ei le vor da cu forța bulgarilor.”*⁹⁴ Practic italienii sprijină activitatea Comitetului Bulgar de Aprovizionare, care realizase depozitele, având statute proprii pe care autoritățile române nu le recunoșteau. La desființarea acestui comitet, la sfârșitul lunii mai 1919, situația depozitelor era incertă: să fie considerate pradă de război a românilor sau să fie răscumpărate de români? La sucursala Comitetului de Aprovizionare din Balcic, din ordinul unui maior italian, *“s-au spart lacătele depozitelor, s-au instalat santinele italiene, bunurile au fost date bulgarilor.”*⁹⁵ Astfel autoritățile române au fost silit să plătească sume considerabile pentru produsele obținute de bulgari pe căi ilegale.

În lunile iunie - iulie 1919 conflictul cu italienii, incitați de bulgari, se acutizează, căpătând forme violente, aceștia ordonând arestarea a doi agronomi și a unor ingineri români. Pe timpul incidentelor un soldat italian a fost ucis.⁹⁶

Trupele italiene au permis etnicilor bulgari sărbătorirea zilei de 24 mai (ziua sfinților Chiril și Metodieu) dar și alte manifestări antiromânești.⁹⁷

În județul Durostor trupele italiene nu intervin în contracararea acțiunilor comitagiilor, bolșevizați care comit numeroase atacuri cărora le cad victime zeci de jandarmi, primari, notari și un hoga filo-român.

Ca urmare a solicitării autorităților române, la mijlocul lunii august 1919, trupele italiene au fost înlocuite de militari francezi, din Regimentul 14 tiraliori senegalezi.

⁹⁴Ibidem, pag. 353;

⁹⁵Ibidem, pag. 353;

⁹⁶Ibidem, pag. 354;

⁹⁷George Ungureanu - Op. cit., pag. 102.

CAPITOLUL V. REZOLVAREA PROBLEMELOR CURENTE DE CĂTRE AUTORITĂȚILE ROMÂNEȘTI IMEDIAT DUPĂ REINSTALARE

În noiembrie 1918, Dobrogea era o regiune devastată, urmare a acțiunilor militare desfășurate pe teritoriul ei în perioada august - decembrie 1916 și secătuită de distrugerile și jaful practicat de fosta administrație militară a Puterilor Centrale în perioada decembrie 1916 - noiembrie 1918.

Autoritățile române la reinstalare s-au confruntat cu o multitudine de probleme care mai de care mai dificile: lipsa alimentelor; distrugerea căilor de comunicație și obiectivelor economice; revenirea zecilor de mii de refugiați; lipsa medicamentelor și o situație sanitară scăpată de sub control; problema invalizilor și a orfanilor de război; producerea a numeroase incidente între români și bulgari, ca urmare a comportamentului părtinitor al autorităților militare bulgare în perioada 1916 - 1918; intensificarea mișcării naționalist-iredentiste bulgare, a acțiunilor comitagiilor bulgari și a acțiunilor cu caracter bolșevic.

Odată cu instalarea autorităților românești s-au rezolvat următoarele probleme:

- limba română a redevenit limba oficială;
- au fost înlăturate urmele fostei administrații inamice, fiind distruse înscripțiile germane și bulgare;
- au fost scoase din circulație stocurile de mărci poștale și fiscale ale fostei administrații;
- s-a interzis utilizarea monedei de hârtie bulgară - leva. (foto-documentul nr. 8)
- s-a împiedicat ieșirea din Dobrogea a următoarelor produse: alimente, animale, îmbrăcăminte, petrol și lemne.

Deosebit de importantă a fost revenirea la împărțirea administrativ teritorială din 1916 (vezi anexa nr. 2). La începutul anului 1919, teritoriul Dobrogei era împărțit în patru județe: Constanța, Tulcea, Caliacra și Durostor.

O problemă extrem de dificilă cu care s-a confruntat noua administrație românească a reprezentat-o situația financiară a județelor dobrogene după retragerea autorităților bulgare. Noile autorități instalate la nivel de județ, comune urbane și rurale, nu aveau nicio resursă financiară deoarece autoritățile bulgărești pe timpul retragerii au luat toate documentele și banii existenți în casierii. În aceste condiții, *"la 20 decembrie 1918, Ministerul de Interne, comunică prefecturilor dobrogene că fostele bugete se consideră încheiate la 31 octombrie 1918, urmând ca în perioada 1 noiembrie 1918 - 31 martie 1919, să se întocmească bugete provizorii, alcătuite pe baza acelorasi norme de venituri și cheltuieli folosite pentru elaborarea bugetelor exercițiului financiar 1916/1917."*⁹⁸

Pentru stabilirea taxelor comunale, se înființează comisii la nivelul fiecărei comune care vor executa recensăminte ale populației în conformitate cu prevederile

⁹⁸Constantin Tudor - Administrația românească în Cadrilater (1913-1940), Ed. Agora, Călărași - 2005, pag.177;

legii de constatare și p[er]cepere, astfel [nc]ât prim[ă]riile s[ă] [fi] poat[ă] asigura o finan[an]are c[ât] mai sigur[ă].⁹⁹(foto-documentul nr. 9)

Institu[ti]ile financiare, dar [i] [nt]reaga popula[ti]e sunt rugate de autorit[ă]ți s[ă] subscrie la [m]prumutul Na[ti]onal al Unirii, f[ă]c[ân]du-și astfel o [n]alt[ă] datorie c[ă]tre stat.¹⁰⁰(foto-documentul nr. 10)

[nc]ă de la [nt]l[â]nirea de la Giurgiu, din 13 / 25 noiembrie 1918, generalul H.M.Berthelot solicitase generalului Prezan ca opera[ti]unea de reinstaurare a administra[ti]ei rom[â]nești s[ă] fie bine preg[ă]tit[ă] de guvernul roman. Din p[ă]cate acest avertisment nu a fost luat [n] seam[ă] de autorit[ă]țile rom[â]nești, [n] Dobrogea fiind trimiși funcționari [i] jandarmi necunosc[ă]tori ai situa[ti]ei din zonă. [n] Cadrilater, aceast[ă] practic[ă], a creat mari probleme pe timpul instalari noilor autorit[ă]ți [i] [n] rela[ti]ile de colaborare ale acestora cu militarii englezi. [n] acest context este de semnalat faptul c[ă], p[ân]ă la 15 / 28 decembrie 1918, [n] jude[ul] Caliacra nu era [n] func[ti]une dec[ît] prefectura, iar militarii englezi solicitau s[ă] fie trimiși funcționari [i] jandarmi curajoși, care s[ă] nu fug[ă] la primele focuri de arm[ă].

Militarii aliați au impus norma ca primarii din Dobrogea care au ocupat aceast[ă] func[ti]e [n]aintea r[ă]zboiului s[ă] nu fie schimbați, [n]diferent care este na[ti]onalitatea lor. Aceia care au fost numiți [n] timpul r[ă]zboiului de c[ă]tre germani sau bulgari puteau fi [n]locuiți prin m[ă]suri dispuse de autorit[ă]țile rom[â]ne. Deasemenea, toți funcționarii care au r[ă]mas [n] teritoriul ocupat [i] au colaborat intens cu inamicul vor fi schimbați din func[ti]i.

Prefecții jude[el]or Durostor [i] Caliacra aveau puteri sporite fa[ă] de cei din celelalte jude[te] ale Rom[â]niei. Ei, [n] calitate de [se]fi ai administra[ti]ilor jude[ten]e, erau ordonatori de credite bugetare [i] puteau astfel s[ă] influen[an]eze direct [i] administra[ti]a comunelor urbane [i] rurale, [n] sensul c[ă] numirea comisiilor interimare [i] primarilor se f[ă]cea direct de c[ă]tre prefecți, [n] cazul comunelor rurale, sau la propunerea expres[ă] a prefecților [n] cazul comunelor urbane. [i] Comisia interimar[ă] jude[ten]ă era numit[ă] tot la propunerea prefecților, care [nde]plineau [i] func[ti]a de președinți ai delega[ti]ilor permanente. [n] Dobrogea Nou[ă] p[ân]ă [n] anul 1925 nu se vor organiza alegeri locale.¹⁰¹

Pentru a se asigura o colaborare eficient[ă] [nt]re autort[ă]țile rom[â]nești [i] militarii francezi, locotenent colonel Bonureau, prin adresa nr. 30/1919 stabilea urm[ă]toarele reguli:

"Se interzice ofițerilor sau oamenilor de trup[ă] de a merge [n]continuu la Prefectur[ă], Prim[ă]rie sau alte autorit[ă]ți rom[â]ne [n] general pentru a adresa direct cereri sau reclamații.

Pe viitor corespondența cu autorit[ă]țile rom[â]ne va fi transmis[ă] prin Intendentul șefului de corp sau al serviciului sau domnul comandant al Trupelor Franceze din Dobrogea.

Sigur numai domnul Intendent militar, maiorul garnizoanei [i] c[ă]pitanul Gracie, care lucreaz[ă] cu delega[ti]e din partea comandantului Trupelor Franceze din Dobrogea, au calitatea de a [nt]reține relații direct sau verbal cu autorit[ă]țile

⁹⁹D.J.C.A.N. - Fond Prefectura Constanța, dosar 29/ 1918-1919 pag. 1.

¹⁰⁰Ibidem, pag. 68;

¹⁰¹Constantin Tudor - Op. cit., pag. 239.

române. Intreținerea lor va face obiectul unei dări de seamă verbală sau scrisă. Corespondența scrisă va trebui întotdeauna adresată domnului comandant al Trupelor Franceze din Dobrogea. Această regulă nu admite nici-o excepție.

*În consecință autoritățile române sunt invitate a nu răspunde la nici-o cerere verbală sau scrisă, care nu va fi în conformitate cu regulile arătate aici. Lt.col. Bonureau, Cdt. Trupelor Franceze din Dobrogea.*¹⁰²

5.1. Asigurarea alimentării populației

Problema cea mai dificilă cu care s-au confruntat autoritățile române, la nivel central dar și local, la terminarea Primului Război Mondial, a reprezentat-o asigurarea alimentării populației.

Pentru rezolvarea ei s-a realizat un sistem național care să identifice necesarul populației, sursele disponibile și dirijarea centralizată a disponibilităților existente în diferite zone, spre regiunile cu mari probleme în alimentarea populației.

La nivel național a fost constituită Direcția Generală de Aprovizionare (D.G.A.), al cărui scop era de a asigura aprovizionarea armatei și populației. Conform instrucțiunii nr. 313/6 ianuarie 1919, emisă de această instituție, la nivelul întregii țări s-au organizat șase servicii regionale, cele patru județe din dreapta Dunării făcând parte din regiunea a VI-a. Serviciul regional era compus dintr-un delegat al D.G.A., șeful intendentei garnizoanei - ca reprezentant al Ministerului de Război, un număr variabil de funcționari hotărâți de D.G.A., rolul său fiind de a supraveghea și îndruma activitatea desfășurată de comisiile de aprovizionare județene și comunale, privind aplicarea hotărârilor D.G.A.

La nivelul fiecărui județ s-au înființat Comisiile de aprovizionare județene compuse din: prefect, un delegat D.G.A., consilierul/inspectorul agricol, intendentul garnizoanei, controlorul băncilor populare și primarul orașului reședință de județ, ele având următoarele atribuțiuni:

- stabilirea inventariului cu tot ce se găsește în mâinile producătorilor sau deținătorilor de cereale și subzistențe;
- înfrânarea risipei prin înființarea cartelor;
- controlarea prețurilor minimale și luarea măsurilor de sancționare a celor care nu le aplicau.

La nivelul fiecărui oraș funcționa o Comisie de aprovizionare compusă din primar, un ofițer stabilit de garnizoană, un delegat al poliției, consilierul/inspectorul agricol și controlorul băncilor populare din localitate. Aceasta avea aceleași atribuții cu Comisia de aprovizionare județeană, adaptate la nivelul orașului respectiv.

În fiecare comună rurală s-au înființat Comisii de constatare și inventariere compuse din doi delegați ai comunei urbane, reprezentatul comunității locale și jandarmul local, care aveau rolul de a constata și imobiliza întregul stoc de cereale, subzistențe și furaje aflate asupra proprietarilor, arendașilor și negustorilor. Comisiile constatau numărul de persoane și al vitelor ce se hrănesc de posesorii acestor bunuri. Procesele-verbale întocmite de aceste comisii erau trimise la Comisia de

¹⁰²D.J.C.A.N. - Fond Primăria Constanța, Dosar nr. 29/1918-1919, pag. 25.

aprovizionare județeană care, cu aprobarea D.G.A., stabilea cantitățile care se lasă la dispoziția comunei și stocul disponibil care urma să fie ridicat de comisiile de exploatare. La comunele urbane aceste comisii vor cerceta numai pe comercianții și producătorii de cereale.

În fiecare plasă funcționa Comisia de exploatare compusă dintr-un ofițer, administratorul de plasă, agronomul regional și primarul comunei în care opera comisia. Fiecare comisie era ajutată pentru efectuarea cumpărăturilor, transporturilor și paza vagoanelor pe timpul transportului, de doi ofițeri recepționeri. 6 subofițeri sau caporali și 50 de soldați. Asigurarea acestor efective a fost deosebit de dificilă până la aprobarea intrării trupelor române în Dobrogea.

Plata produselor disponibilizate se făcea din avansurile acordate de Ministerul de Război din creditul de război, iar prețul se plătea integral, fără a se mai reține taxe pentru stat.¹⁰³

La începutul lunii ianuarie 1919, primăria Constanța aduce la cunoștința tuturor locuitorilor că până la data de 15 ianuarie 1919, toti capii de familie trebuie să depună la sediul primăriei o declarație referitoare la compunerea acesteia. Documentul era necesar pentru realizarea cartelelor, în baza cărora primăria se obliga ***„ca absolut toți locuitorii acestui oraș să-și primească rația reglementară, din toate alimentele: pâine, fasole, mălai și zahăr, etc. ce se vor aduce pentru îndestularea publică”***¹⁰⁴ (foto-documentul nr. 11)

O sursă importantă pentru aprovizionarea populației dobrogene au constituit-o ajutoarele acordate de aliați. Primarul Constanței arăta într-o adresă către D.G.A. că, în perioada ianuarie - martie 1919, a primit 410.000 kg. făină, pentru a putea măcar asigura o rație zilnică de 350 grame pâine, în condițiile în care din oraș lipseau cu desăvârșire cartofii și fasolea.¹⁰⁵

Deosebit de consistent a fost ajutorul acordat de misiunea Administrației Americane pentru Ajutoare (A.R.A.) a S.U.A., care în perioada decembrie 1918 - iulie 1919 a efectuat transportul unor importante cantități de produse alimentare, în întreaga Dobroge. Căpitanul Soucy, comandantul depozitului din Constanța, a preluat conducerea Districtului Dobrogea, cu județele Constanța, Tulcea, Durostor și Caliacra, unde existau 100 de cantine prin care se asigura hrănirea a 35.000 de copii zilnic.¹⁰⁶

Pentru îmbunătățirea aprovizionării populației primarul Constanței a solicitat Ministrului de Interne să intervină la Comandamentul francez pentru a face demersurile necesare la Constantinopole și Salonic pentru a se aproba comerciantului Haig Terzian să aprovizioneze pentru constănțeni: 220.000 kg untdelemn, 60.000 kg măsline, 5.000 kg sardele, 20.000 bucăți lămâi, 10.000 kg halva, 10.000 kg stafide și 10.000 kg săpun.¹⁰⁷ (foto-documentul nr. 12) Deasemenea, a solicitat aprobare pentru

¹⁰³ D.J.C.A.N. - Fond Primăria Constanța, Dosar nr. 27/1919, pag. 11-13;

¹⁰⁴ D.J.C.A.N. - Fond Prefectura Constanța, dosar 29/1918-1919, pag. 116;

¹⁰⁵ D.J.C.A.N. - Fond Primăria Constanța, dosar 27, pag. 112;

¹⁰⁶ Valentin Ciorbea - Op. cit., pag. 78;

¹⁰⁷ D.J.C.A.N. - Fond Primăria Constanța, dosar nr. 27/1919, pag. 7-8;

ca domnul Elefterie Radu să poată transporta cu vaporul grâul cumpărat la Balcic.¹⁰⁸ (foto-documentul nr. 13)

În același scop au fost trimise de către primării, delegați în județele din nordul țării, dar și la Istanbul, pentru procurarea alimentelor și diferitelor produse de strictă necesitate.

5.2. Asigurarea protecției sociale pentru miile de copii orfani

Autoritățile locale au depus eforturi considerabile pentru a realiza o situație cât mai exactă a orfanilor existenți în zona lor de responsabilitate. Conform prevederilor decretului lege nr. 917/21 aprilie 1918, Comitetele regionale pentru ocrotirea orfanilor de război vor lua în îngrijire următoarele categorii de copii:

- cei ai căror tată militar sau chemat să îndeplinească un serviciu al armatei, a murit în timpul și din cauza războiului și a căror mamă a murit înainte sau după moartea tatălui;

- cei rămași orfani de tată în timpul și din cauza războiului, a căror mamă se va găsi în neputință de a-i mai crește, fără ajutorul societății;

- cei fără mamă, a invalizilor de război, internați sau în neputință de a se îngriji de ei;

- cei orfani de mamă, părăsiți fără mijloace și fără supraveghere de părintele lor mobilizat sau chemat să îndeplinească un serviciu pentru armată, în afara localității în care locuiește;

- cei orfani și copii părăsiți în timpul războiului, fără mijloace și supraveghere, prin boală, absență, emigrațiune, detenție sau condamnarea tutorilor.¹⁰⁹ (fotodocumentele nr. 14 și 15)

La 22 aprilie 1918, au fost adoptate Dispozițiile generale referitoare la ocrotirea orfanilor de război, care stabileau obligativitatea primarilor comunelor urbane și rurale de a identifica toți copii orfani de război și de a întocmi o evidență amănunțită a acestora. O parte dintre aceștia erau puși sub tutela unor rude sau cunoștințe, dar majoritatea erau încredințați pentru întreținere unor orfelinate, cămine sau stabilimente existente. La 8 mai 1919, s-a obținut calitatea de *"persoană morală"* a Societății pentru ocrotirea orfanilor de război, cu sediul la Iași, care avea drept scop ocrotirea fizică, dar și morală a acestora.¹¹⁰

Armata va fi instituția cu o însemnată contribuție la rezolvarea acestei dificile probleme. La nivelul fiecărui județ, autoritățile militare au colaborat cu filialele județene ale Societății pentru ocrotirea orfanilor de război, întocmindu-se situații cu numărul copiilor orfani care aveau nevoie de îngrijire. La nivelul fiecărui regiment s-au înființat *"cămine pentru orfanii de război"*, în care aceștia beneficiau de locuință, hrană, îmbrăcăminte, încălțăminte și rechizite școlare. Fiecare astfel de cămin avea o capacitate de 30 - 50 locuri. În fiecare garnizoană erau organizate

¹⁰⁸ Ibidem, pag. 118.

¹⁰⁹ D.J.C.A.N. - Fond Primăria Constanța, dosar nr. 14/1919, pag. 61;

¹¹⁰ Elena Zîrnă - Organizarea și administrarea orfelinatelor din unitățile militare dobrogene după războiul întregirii, în Dobrogea în contextul Primului Război Mondial, Ed. Top Form. București - 2017, pag. 291;

patru - cinci cămine, în funcție de numărul de regimente existente.¹¹¹ Copii erau foarte bine îngrijiți, din punct de vedere medical erau sănătoși, zilnic fiind vizitați de un medic militar, hrana era foarte bună, comparabilă cu cea a trupe.¹¹² Fondurile necesare funcționării acestor cămine proveneau din subvenții acordate de diferite instituții, societăți și fundații, donații și cotizații ale membrilor Societății pentru ocrotirea orfanilor de război, beneficiile rezultate în urma unor activități caritabile (serbări, baluri, reprezentații) dar și din sumele acordate de către stat, consiliile județene și comunale.¹¹³

5.3. Sprijinirea revenirii refugiaților dobrogeni

Pe timpul luptelor pentru apărarea Dobrogei câteva zeci de mii de dobrogeni s-au refugiat acolo unde au considerat că pot scăpa de ororile războiului sau de ocupația străină. Numărul lor nu se cunoaște cu exactitate, o situație aproximativă se poate realiza doar pentru locuitorii din Dobrogea Veche, confruntând statisticile oficiale din anul 1913 cu datele cuprinse în recensămintele făcute în timpul ocupației de către personalul Administrației de etapă nr. 262. (vezi anexa nr. 3)

La recensământul din 1 ianuarie 1913, populația Dobrogei Vechi era de 381.306 locuitori,¹¹⁴ din care 171.821 erau locuitori ai Județului Tulcea.¹¹⁵ La începutul anului 1918 populația era estimată la 280.362 locuitori (162.362 în teritoriul administrat de germani și 118.000 în teritoriul ocupat de bulgari). Aceste date sunt relative, având în vedere lehamitea cu care lucra personalul german destinat ținerii evidenței populației. În acest sens soldatul german Gehard Velburg, care a făcut parte din comandatura Administrației de Etapă 281, nota în amintirile sale: *„Am renunțat tacit de multă vreme la înregistrarea exactă a numelor și datelor persoanelor luate în evidență.”*¹¹⁶ Diferența de 100.944 locuitori se regăsește în militarii dobrogeni care au urmat Armata Română în Moldova, miile de morți căzuți pe câmpurile de luptă și prizonieri de război,¹¹⁷ cetățenii germani, turci și bulgari internați în lagărele din Moldova și în refugiații din fața pericolului reprezentat de trupele bulgare, germane și turcești.

Marea majoritate a locuitorilor dobrogeni s-au refugiat la Galați și Brăila, unde se vor confrunta cu mari greutăți din punct de vedere al cazării, asigurării hrănirii și al asistenței sanitare.

O parte a locuitorilor județului Tulcea s-au refugiat în Deltă, dar majoritatea s-a stabilit la Galați și în județul Covurlui.

¹¹¹Ibidem, pag. 292.

¹¹²Ibidem, pag. 293;

¹¹³Ibidem, pag. 297;

¹¹⁴Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu - Istoria Dobroge. Ed. EX.Ponto. Constanța - 1998, pag. 358;

¹¹⁵xxx - Tulcea. Monografie, Ed. Sport Turism, București, 1980, pag. 66;

¹¹⁶Gerhard Velburg - În spatele frontului. Marele Război așa cum l-am văzut eu. Decembrie 1916-iunie 1918. Însemnările unui soldat german în România ocupată. Ed. Humanitas, București - 2018, pag.189;

¹¹⁷Divizia 17 Infanterie a fost distrusă la Turtucaia. Diviziile 9 și 19 Infanterie au suferit și ele grele pierderi în campania anului 1916.

Familiile coloniștilor stabiliți în Dobrogea după 1878, s-au refugiat în Muntenia sau Oltenia, regiuni care nu fuseseră ocupate încă de inamic și unde aveau rude.

Cei de pe malul Dunării s-au refugiat în bălțile Dunării. Exemplific cu situația locuitorilor din Ciobanu, județul Constanța care s-au refugiat pe grindurile Buștea și Sfoara, unde și-au construit colibe de stuf, iar mai apoi bordeie pe familii. Aveau cu ei mălai, animale și păsări, care asigurau un trai decent. În primăvara anului 1917, odată cu instalarea autorităților germane, majoritatea refugiaților au revenit în sat.¹¹⁸

Locuitorii din Tătaru (Azaplar) sunt singurii care se refugiază, de teama represaliilor Armatei Române, pentru jafurile comise, în Dobrogea Nouă, după câteva săptămâni ei revenind în sat.

La începutul anului 1917, o parte dintre refugiați au început să revină în Dobrogea. Gerhard Velburg, la 10 ianuarie 1917, consemna situația jalnică a țăranilor care se întorceau acasă: *"Am dinainte o căruță cu refugiați. Tremurând din toate încheieturile și plină de tină, cu oiștea ruptă, trasă de doi cai înfomețați și urmată de doi boi, o vacă și un vițel. Și ce mai e în căruță! În afară de un moș foarte bătrân, care nu mai poate merge pe jos, de o țărancă tânără cu o grămadă de copii și de mobile luate în grabă de acasă, în căruță se mai găsesc și animalele mici din ogradă, adică un porc care grohăie într-o cușcă și un cocoș care se trădează printr-un cucurigu. Drept merinde, refugiații au la ei doar câțiva saci de mălai din care își fac zi de zi mămăligă, o fiertură cu gust fad și searbăd, care, în afară de pâine, este singura lor sursă de hrană. Nimeni nu le dă nimic de mâncare, iar ei nu au bani să-și cumpere de ale gurii. Nimeni nu vrea să-i găzduiască, așa că dorm, mănâncă, gătesc și locuiesc, în, sub și în jurul căruței. Căruța este casa, zic ei! (...) În ce stare se află hainele lor, nu e nevoie să mai zic. (...) În ciuda tuturor lipsurilor și nevoilor, în ciuda bolilor și a deceselor în căruțe, refugiații sunt bucuroși și veseli. Râd și sporăvoiesc în timp ce așteaptă ore întregi bacul lângă îngrăditura noastră."*¹¹⁹ La 5 aprilie 1917, același soldat consemnează: *"Pe măsură ce vremea se îndreaptă, tot mai mulți refugiați pornesc înapoi spre casă. Vin de la Focșani și Brăila. Astăzi s-au adunat din nou aici vreo câteva sute de orășeni. Ca să poată trece atâta amar de oameni, care stau pâlcuri, pâlcuri în jurul comandaturii, s-au adus în sfârșit, o ambarcațiune cu aburi și câteva barje. Mai întâi se urcă orășenii, care sunt transportați, prin Călărași, spre Cernavoda pe gratis. Abia mâine vor fi încărcăți și țăranii pe barje. Tabăra de refugiați s-a mărit cu vreo două - trei sute de căruțe și se anunță că alte câteva sute au plecat din Brăila."*¹²⁰

Comitetul refugiaților dobrogeni, înființat la Galați, format din proprietari, profesioniști, funcționari și industriași dobrogeni, în urma întrunirii refugiaților, desfășurată la 26 octombrie 1918, în sălile teatrului "Café Luther" din Galați, adresează următorul memoriu Regelui, Guvernului, Parlamentului și ambasadorilor Puterilor Aliate, acreditați la Iași: *"Excelență, Populația dobrogeană de origine română, evacuată din Dobrogea pe timpul ocupațiunii acestei provincii în anul 1916 de armatele germano-bulgare, iar parte izgonită de autoritățile bulgare după*

¹¹⁸ Col.(r) Ion Cioară - Monografia comunei Ciobanu. Ed. Europolis. Constanța. 2004. pag. 48-49;

¹¹⁹ Gerhard Velburg - op. cit. pag. 68;

¹²⁰ Ibidem, pag. 120.

ocupațiune, a luat cunoștință cu durere de hotărârea marilor Puteri Aliate de a lăsa Dobrogea sub administrația bulgară până la încheierea păcii generale. Această populație, format din sute de mii de suflete, pribegeste astăzi prin tot cuprinsul Moldovei, al Basarabiei, precum și prin cartierele orașelor de pe malul stâng al Dunării de jos și, lipsită de mijloace de trai și de bunul său căzut pradă năvălitorilor, se află astăzi în mizerie, așteptând cu nerăbdare îngăduința de a i se permite întoarcerea la vetrele sale din Dobrogea, fără a fi amenințată cu izgonirea și fără a mai fi expusă la persecuții.

Hotărârile luate de bulgari în congresele din 17 decembrie 1917 și 23 septembrie 1918 ținute în orașul Babadag, au fost luate în lipsa celei mai mari părți din populațiunea dobrogeană de origine română, care se găsește de doi ani în pribegie dincoace de Dunăre.

Populațiunea română protestează cu energie contra procedurilor și insinuațiunilor autorităților bulgare, publicate în L'Echo de Bulgarie și contra rezoluțiunilor amintite mai sus, luate de cele două congrese sub auspiciile autorităților bulgare, în scop de a induce în eroare opinia publică europeană, prin afirmații false.

Expunându-vă acestea, vă rugăm, Excelență, să binevoiți a fi interpretul acestei nenorocite populații și de a interveni pentru a i se permite întoarcerea la vatră și reintegrarea în drepturile ei, lăsând această provincie la țara ei mamă.”¹²¹

Conform proclamației genralului H.M. Berthelot, la patru zile după instalarea administrației române, toți locuitorii dobrogeni refugiați în Muntenia și Moldova erau autorizați să se întoarcă în localitățile lor și să-și ia în posesiune proprietățile. Repatrierea refugiaților a fost o problemă deosebit de dificilă. Realitatea cu care se vor confrunta aceștia era una dezolantă: case distruse, foamete, boli vitale scăpate de sub control, lipsa oricăror servicii publice. La București s-a constituit un Comitet al refugiaților dobrogeni, care a prezentat acestora starea deplorabilă pe care o vor găsi la întoarcerea la casele lor, părăsite în 1916 și chiar îi sfătuia pe aceștia să nu se aventureze în Dobrogea, cu întreaga familie, decât dacă erau pregătiți să ia totul de la capăt: *”Comitetul își face o datorie din a preveni pe refugiații dobrogeni, că, după știrile ce are, condițiile de trai în Dobrogea sunt excesiv de grele și deci nu ar fi prudent să plece cu familiile decât cei care dispun de proviziuni suficiente pentru a-și asigura existența pentru câțva timp, până când autoritățile vor putea aduce și organiza cele necesare.”¹²²*

Proaspăt eliberat din lagăr, soldatul Marin Udrescu, la înapoierea în localitatea Negru Vodă (Caraomer) a aflat că mama sa și cele două surori s-au refugiat, în septembrie 1916, la rudele din comuna Salcia, județul Mehedinți. La 14 decembrie 1918, solicită primarului din această comună o adeverință care să îi permit deplasarea familiei sale la domiciliul avut înainte de război. (foto-documentul nr.16)

La 11 decembrie 1918, toți refugiații constănțeni reveniți acasă erau rugați să se prezinte la primărie pentru a-și declara numărul exct al membrilor de familie și

¹²¹ Brutus Cotovu - Înmormântări din timpul refugiului, Analele Dobrogei X. 1929, pag. 17;

¹²² Viitorul, București, an. XI, nr. 3201, 12/25 decembrie 1918, pag. 1.

domiciliul în vederea eliberării cartelelor pentru alimente și combustibil. (foto-documentul nr. 17)¹²³

La 14 decembrie 1918, primăria orașului Constanța, având în vedere faptul că o mare parte din bunurile refugiaților fuseseră însușite de cei care au rămas în oraș pe timpul ocupației, emite un ordin prin care cei care au în posesie mobile, lenjerie, articole de menaj străine, sunt somați să le declare în termen de trei zile. Cei care nu vor executa acest ordin urmau să fie dați în judecată.¹²⁴ (foto-documentul nr. 18)

La 9 februarie 1919, la Slatina. Comitetul pentru ajutorarea refugiaților dobrogeni stabiliți în județul Olt, format din C. Munteanu - președinte, N. Marinescu Birci și I. Florescu - membri, în conformitate cu prevederile telegramelor nr. 75.018 și 445.118/1919 ale Ministerului de Interne, au hotărât să ajute refugiații dobrogeni cu următoarele sume: ***"Pentru cei care au unu sau doi membri în familie să li se dea câte 100 de lei de fiecare persoană. Pentru cei care au 3 - 5 membri în familie să li se dea câte 80 lei de fiecare persoană. Pentru cei care au 6, 7 și 8 membri în familie să li se dea câte 70 lei de fiecare persoană. Pentru cei care au de la 9 membri înainte să li se dea câte 600 lei de familie. Aceste ajutoare sunt socotite până la plecarea lor care va fi îndată ce D-ția Căilor Ferate va pune la dispoziție trenul pentru plecare."***¹²⁵

Din județele Mehedinți, Dolj, Vlașca și Ilfov autoritățile erau solicitate să ajute refugiații să fie ***"expediați acasă fără nici o cerere sau formalitate, ci numai pe identitatea doveditoare."***¹²⁶

La 10 martie 1919, "Dobrogea Jună" își informa cititorii că ***"mai sunt refugiați dobrogeni prin gări, înfomețați și hăituiți, că delegațiile lor bat ușile ministerelor ca să fie ajutați să revină acasă, să-și refacă gospodăriile."***¹²⁷

Cu toate eforturile făcute de autorități situația refugiaților, în special a celor din mediul rural a rămas deosebit de gravă. Printr-un raport adresat Ministerului Lucrărilor Publice, în august 1921, de către prefectul județului Constanța, C. Pariano se arăta: ***"de la retragerea inamicului și până astăzi 7.000 - 8.000 de plugari locuiesc sub cerul liber ori în gropi săpate împrejurul gospodăriilor ce li s-au devastate sau distrus."***¹²⁸

5.4. Combaterea acțiunilor iredentiste bulgare

Vidul de putere dintre momentul retragerii trupelor bulgare și reinstalarea autorităților române a permis o acțiune deosebit de intensă din partea bandelor de comitații bulgari și a agitatorilor bulgari.

Societatea "Dobrogea", din care făceau parte domnii Todorov din Tulcea și Ogneanov din Constanța, a desfășurat o intensă propagandă pentru reluarea

¹²³ D.J.C.A.N. - Fond Primăria Constanța, dosar nr.27/1919 pag. 10;

¹²⁴ D.J.C.A.N. - Fond Prefectura Constanța, dosar nr. 29/1918-1919. pag. 117;

¹²⁵ xxx - Dobrogea în arhivele românești. 1597 - 1989. Ed. Etnologică. București - 2013. pag. 311;

¹²⁶ Ibidem, pag. 69;

¹²⁷ Aurelia Lăpușanu - Sub semnul unirii Dobrogei. Documentar istoric, ediție specială Datina. Constanța - 2018. pag. 68;

¹²⁸ Valentin Ciorbea - Op. cit., pag. 84.

Cadrilaterului, fiind susținută de toții evreii și refugiații bulgari din Dobrogea Veche și Cadrilater.¹²⁹ Au fost create filiale ale organizației în localități aflate în apropierea graniței cu România. Cea din Rusciuc, condusă de avocatul Ivan Hagi Ivanov, coordona activitățile din județul Durostor, iar cea din Varna, condusă de Atanas Costov (primarul Varnei), coordona activitățile din județul Caliacra.¹³⁰

La 11 / 24 aprilie 1919, a fost creat la Odesa, din inițiativa lui Cristian Racovski, Comitetul Revoluționar Dobrogean, care avea în conducere pe Enciu Atanasov, Kirițescu, Dimitrie Gondov, Stanciu Calcev (ajutor de primar la Tulcea) și Gh. Portnov. Această organizație avea ca scop, provocarea unor agitații, acțiuni militare și teroare, pentru a declanșa o răscoală în spatele frontului armatei române, pe timpul unei posibile confruntări militare cu Rusia Sovietică. Într-o perioadă scurtă de timp sau creat comitete revoluționare în orașele Balcic, Silistra, Dobrici, Șumla, Cavarn, Turtucaia și în câteva zeci de sate din Dobrogea. Fiecare comitet era organizat pe următoarele secții: de agitație, organizatorică, de informare, teroare și legături.¹³¹

Direcția Poliției și Siguranței Generale a desfășurat o amplă activitate de dare în urmărire a următorilor cetățeni români, bulgari și de alte naționalități, care desfășurau o intensă propagandă bolșevică și filo-bulgară în Dobrogea:

- 10 aprilie 1919 - avocații Atanasov și Chirov, din Rusciuc; Gh. Dimitrov (bolșevic); căpitan Ratcv (din Poliția Militară bulgară); Stoilov (casierul societății Dobrogea); Ivan Marcov din Varna;¹³²

- 11 mai 1919 - Gheorghe Baci, dezertor din Marina Militară, Stoia, mecanic la șantierul Fernic din Galați, Ioan Popovici, evadat din închisoare, unde ispășea o condamnare de 10 ani, Iușcă, mecanic, dezertor din Marina Militară, Jean Dumitrescu, cazangiu pe vaporul Împăratul Traian. Toți aceștia au făcut parte din echipa Comitetul bolșevic din Odesa, condus de Gherghe Rcovski;¹³³

- 12 iunie 1919 - Radi Andriev și Sava Brato Ivanov originari din Silistra, refugiați la Rusciuc, care erau în serviciul de spionaj și propagandă al Societății Dobrogea;¹³⁴

- 21 iulie 1919 - Sava Chirov, revoluționar bolșevic care a intrat în județul Caliacra într-un automobil însoțit de 12 persoane înarmate cu puști și mitraliere;¹³⁵

- 2 septembrie 1919 - Enciu Ghenciev, Krum Ivanov (dezertor polonez), Nicola Rahagischi, Boiu Oficiev, Jeciu Mihailov.¹³⁶

Tot Direcția Poliției și Siguranței Generale semnala, la 9 august 1919, faptul că propaganda socialistă a pătruns în rândul personalului superior de poliție și siguranță

¹²⁹Dan Cătănuș - Cadrilaterul. Ideologie cominternistă și iredentism bulgar, Institutul Național pentru studiul totalitarismului, București - 2001, pag. 59;

¹³⁰Ibidem, pag. 22;

¹³¹Ibidem, pag. 66;

¹³²D.J.C.A.N. - Fond Primăria Constanța, Dosar nr.1/1919, pag. 17;

¹³³Ibidem, pag. 41;

¹³⁴Ibidem, pag. 71;

¹³⁵Ibidem, pag. 45;

¹³⁶Ibidem, pag. 90 - 91.

și ordona verificarea de urgență a personalului și revocarea din funcție a celor implicați în astfel de acțiuni.¹³⁷

În anul 1919 unitățile franceze din Constanța au fost antrenate în revolta flotei Mării Negre, contaminată de ideile bolșevice. Pe contratorpilorul “Proter” a avut loc un complot bolșevic, iar pe vasele “Jean Bart” și “France” marinarii au cerut să fie duși în Franța.¹³⁸ În aceste condiții guvernul român a ordonat autorităților locale să colaboreze cu comandamentul aliat pentru anihilarea organizațiilor revoluționare existente pe teritoriul Dobrogei, ale căror manifeste în limba română, bulgară și turcă erau răspândite în satele și comunele din zonă de către comuniști. Prefectul Județului Constanța era îngrijorat de *“diferitele încercări de propagandă revoluționară și bolșevică, mai ales că ea a început să prindă și în mijlocul trupelor franceze.”*¹³⁹ Lucrurile se vor agrava, astfel încât în luna martie 1919, militarii francezi n-au mai putut fi imbarcați decât sub amenințarea mitralierelor, alți rebeli fiind dezarmați, puși sub pază severă a santinelor din armata colonială și apoi imbarcați pentru o destinație necunoscută.¹⁴⁰

Pe parcursul anului 1919 are loc o creștere a numărului de atacuri ale bandelor de comitații, care vizau două ținte: *“jefuirea bunurilor materiale ale populației și împiedicarea instaurării autorităților și jandarmilor români.”*¹⁴¹ Într-un raport informativ românesc, din iunie 1919, se arată în acest sens: *“Zilnic, bande înarmate de comitații bulgari, în majoritate foști militari, trec frontiera și atacă jandarmii și funcționarii români. Omorurile și răniurile sunt aproape zilnice.”*¹⁴² Sunt asasinați jandarmi la Opancea, Strenic, Ciamurlia(Caliacra), Bazna și Srebărna (Durostor), primarul din Srebărna, agentul sanitar din Popina și hatipul Mustafa din Sarsânlar.¹⁴³

Prin notele telegrafice nr. 325 și 32101/5 iulie 1919 ale Brigăzii de Siguranță Turtucaia, prin telegramele nr. 53 și 56 ale Poliției portului Turtucaia și telegramele nr. 522 și 526 ale Oficiului Telegrafic Turtucaia, guvernul de la București era înștiințat că *“viața și avutul populației este la discreția bandelor bulgare, iar autoritățile române sunt puse în imposibilitatea de a-și îndeplini atribuțiile.”*¹⁴⁴

La 27 august 1919, Direcția Poliției și Siguranței Generale, informa Serviciul de Informații Francez din Varna cu următoarele aspecte:

- cetățeanul Stavro Constantin Papadopolu, cetățean grec domiciliat în Bazargic, a fost răpit din satul Vladimirovo de 10 comitații, transportat în Bulgaria, unde a fost bătut, schingiuit și jefuit de 6.000 de leva;

- Sava Chircov, cu o bandă de 10 comitații, care își avea baza în localitatea Crumovo (Bulgaria), trecea deseori frontiera în Cadrilater jefuind și asasinând cetățeni care circulau pe drumurile mai puțin păzite din zonă, una din victime fiind grecul Pandeli;

¹³⁷Ibidem, pag. 129;

¹³⁸Radu Rosetti - Op.cit., pag. 351;

¹³⁹Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu - Op. cit. pag. 414;

¹⁴⁰D.J.C.A.N. - Fond Prefectura Constanța, dosar 1/1919, pag. 166;

¹⁴¹George Ungureanu - Op. cit. pag. 102;

¹⁴²Ibidem, pag. 102;

¹⁴³Ibidem, pag. 102 - 103;

¹⁴⁴Laura Gheorghiu, Florin Stan - Op. cit., pag. 291-292.

- la 14 august 1919, în comunele Atchioi și Chiosi. pe frontieră, o bandă de nouasprezece bulgari a atacat o patrulă de jandarmi. omorând pe caporalul Constantinescu Vasile și rănind grav pe soldații Socol Ion și Udrea.¹⁴⁵

- în noaptea de 19/20 august 1919, sergentul de poliție Ionescu Serim, de la Poliția din Balcic a fost împușcat la postul său de pază.¹⁴⁶

La 16 august 1919, la Direcția Poliției și Siguranței Generale, Brigada de Siguranță Turtucaia a fost înregistrată nota depusă de agentul nr. 297, prin care se semnală faptul că domnul Alexandrescu, șeful puterii ce urmărește comitații bulgari, a anchetat șase bulgari suspecti că ar fi colaboartori ai comitațiilor, a pretins și ridicat de la suspecti suma de 2.100 lei, pentru a nu-i aresta.¹⁴⁷

Situația la frontieră se va normaliza odată cu revenirea trupelor de grăniceri și a trupelor române în Cadrilater, între acestea stabilindu-se măsuri de cooperare care vor limita drastic acțiunile comitațiilor.

În cursul anului 1919 grupurile de comitații bulgari ***“au ucis și rănit grav 4 jandarmi și 2 funcționari din județul Caliacra, precum și 14 jandarmi, 2 primari, un factor poștal și un agent sanitar din județul Durostor.”***¹⁴⁸ În doar două cazuri vinovații au fost reținuți și deferiți justiției. În celelalte cazuri vinovații au reușit să se refugieze în Bulgaria, autoritățile civile și militare bulgare din zona de graniță oferind adăpost, libertate de mișcare și sprijin moral bandelor de comitații.

5.5. Asigurarea asistenței sanitare

În anul 1878, la unirea Dobrogei cu România, în cele două județe existau următoarele elemente de asistență sanitară:

- Județul Constanța - 4 farmacii și 3 medici, 1 practician în fixarea fracturilor și luxațiilor, un dentist la Medgidia, 4 moașe grecoace, cu practică în spitale din Constantinopol;

- Județul Tulcea - 1 medic maltez la Tulcea, 1 medic francez la Sulina, medici empirici - greci, turci, bulgari și români - la Babadag, Mangalia și Medgidia.¹⁴⁹

Cu susținerea financiară din partea statului român, până în anul 1915, în Dobrogea Veche s-au înființat 12 spitale și 30 de farmacii comunale, în care profesau 160 de medici și farmaciști. În anul 1905 a fost inaugurată Leprozeria Tichilești, sigura din țară, care avea 30 de paturi și era deservită de un medic, 1 subchirurg și 1 intentent. (vezi anexa nr. 4)

În Dobrogea Nouă sănătatea publică se afla în grija Serviciilor sanitare județene, cu reședințe la Silistra și Bazargic, care aveau unități direct subordonate în localitățile urbane și reședințele de plăși. Funcționau 4 spitale finanțate de stat la Silistra, Turtucaia, Bazargic și Balcic. Mai erau în funcțiune la Bazargic sanatoriul particular

¹⁴⁵Mircea Vâlcu Mehedinți - Op. cit., pag.86 – 87;

¹⁴⁶Ibidem, pag. 89;

¹⁴⁷Ibidem, pag. 88;

¹⁴⁸¹⁴⁸ Laura Gheorghiu, Florin Stan - Op. cit., pag. 293;

¹⁴⁹Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu - Op.cit, pag. 396-397.

„Dr. Stere”, iar la Silistra „Societatea de studii psihice și metapsihice din România.”¹⁵⁰

În Dobrogea situația sanitară nu era strălucită, dar era ținută sub control. Principalele boli care au fost constatate în perioada premergătoare Primului Război Mondial au fost: febra tifoidă, scarlatina, dizenteria, pojarul, tusea convulsivă, lepra, tuberculoza, bolile venerice și pelagra.¹⁵¹

La declararea mobilizării o parte din personalul sanitar a fost mobilizată, iar pe timpul desfășurării luptelor pentru apărarea Dobrogei majoritatea medicilor și farmaciștilor s-au refugiat în Moldova. În urma acțiunilor militare toate drogheriile și farmaciile au fost distruse sau golite de medicamente. Trupele ruse, bulgare, turcești și germane venite din regiuni cu condiții igienice precare au adus boli necunoscute în regiune, cea mai periculoasă fiind holera. Populația civilă rămasă în zonă s-a confruntat cu o situație igienică deosebită.¹⁵²

În zona ocupată de germani s-au luat măsuri deosebite pentru protejarea trupelor de ocupație și a populației civile rămase în regiunea de responsabilitate a Etapei Administrative 262. S-a trecut imediat la vaccinarea generală a populației împotriva holerei, tifosului și variolei. Refugiații care la începutul anului 1917 au început să se întoarcă acasă, erau internați într-un centru de observație, care putea prelua până la 1.000 de persoane. În acest centru, instalat la Cernavoda, refugiații erau consultați, vaccinați și deparazitați.

S-au luat măsuri de interdicere a cazării la un loc a militarilor cu civilii, pentru militari asigurându-se dezinsecția periodică la centrele de deparazitare. Soldații bolnavi erau internați în dispensarul din Constanța și în lazaretul cu o capacitate de 200 de locuri. Pentru populația civilă s-a organizat un lazaret special, deservit de doi medici români, trei asistenți și șapte asistente transferate din București.¹⁵³

În aceste condiții starea sanitară a militarilor ocupanți a fost una bună. În rândul populației civile și a prizonierilor de război tifosul exantematic și febra recurentă au reprezentat boile care au produs cele mai multe victime.

La Constanța și Tulcea bolile venerice au fost frecvente, cu toate că prostituatele erau obligate să se prezinte săptămânal la control.

După pacea de la București (1918), administrația germană de ocupație a instituit carantina în porturile Constanța, Brăila și Sulina. Feldmareșalul Mackensen a dispus verificarea sanitară a tuturor vaselor care au avut la bord cazuri de holeră, ciumă, vârsat, tifos exantematic, febră galbenă, lepră sau în cazul în care echipajul vasului a observat, înainte de plecare, că mor guzganii în număr mare. Toate aceste vase erau obligate să înalțe, la catarg, un steag galben înainte de intrarea în port. (foto-documentul nr. 19)

Condițiile mizerabile în care își ducea viața populația a dus la apariția în orașe a febrei tifoide. Medicul primar al Constanței, raporta la 28 februarie 1919: *”Am putea*

¹⁵⁰ Costantin Tudor - Op. cit. pag. 256-257;

¹⁵¹ Iosif Colcer. Viorel Măgureanu - File din istoria Dobrogei. Inspectoratul pentru Cultură al județului Tulcea, Tulcea - 1998, pag. 175-176;

¹⁵² xxx - Memoriu al Administrației Germane de Etapă din Dobrogea. Întocmit la mijlocul lui aprilie 1917, Ed. Ex Ponto, Constanța. 2012, pag. 105;

¹⁵³ Ibidem, pag. 109 - 111.

spune că aproape zilnic apar cazuri noi în condițiile apei tulburi, a lipsei de hrană, a spitalului care nu poate face față."¹⁵⁴

Situația sanitară precară pe care au găsit-o trupele franceze este semnalată de locotenentul colonel Bonneau, comandantul forțelor franceze din Dobrogea, în scrisoarea deosebit de tăioasă pe care o înaintează prefectului județului Constanța, la 26 aprilie 1919.

"Transmițându-vă raportul atașat al Biroului de Igienă al orașului, am onoarea să vă atrag atenția asupra următoarelor puncte:

Bolile epidemice sunt în creștere ușoară. Noile cazuri constatate par să fie generate de nerespectarea măsurilor profilactice obligatorii. Pentru a combate această tendință, Consiliul de Igienă propune noi măsuri cu care sunt de acord/pe care le sprijin, și pe care vi le prezint, rugându-vă să interveniți pe lângă serviciile municipale pentru ca aplicarea lor să fie strictă și completă.

Se decisese în special că Primăria va furniza 4/5 din combustibil, necesar bunei funcționări a băilor moderne. Promisiunile nu s-au concretizat. Unitatea nu funcționează decât foarte neregulat, de unde relaxarea în deparazitarea populației civile și, astfel, creșterea cazurilor de tifos.

Pentru a evita o extindere rapidă a bolii, este urgent ca Primăria să își respecte angajamentele și să controleze mai eficient deparazitarea populației sărace.

Pe de altă parte, am onoarea să vă cer să interveniți pe lângă Poliția locală astfel încât controlul bolilor venerice să fie efectuat mai serios. Sancțiunile trebuie să fie aplicate tuturor prostituatelor care nu se supun vizitei medicale obligatorii.

Nu aș insista mai mult asupra acestei chestiuni care afectează atât de mult sănătatea trupelor aflate la ordinele mele, și în același timp care interesează salubritatea generală a orașului. Dacă nu se iau măsuri foarte riguroase de către poliție, mă voi vedea obligat să fac ca acest control să fie exercitat de către medicii militari francezi.

În final, am onoarea să vă rog să interveniți pe lângă primar astfel încât curățenia străzilor să fie făcută mai activ. Ar fi de altfel de dorit să se satisfacă în întregime numeroasele solicitări care au fost adresate până aici la Primărie pentru golirea latrinelor militare. Promisiunile făcute rămân fără efect, iar focarele de infecție cresc chiar în momentul apropierii căldurilor mari, ceea ce le face și mai periculoase." (foto-documentul nr. 20)

Același ofițer francez semnala primarului Constanței situația total necorespunzătoare a modului în care se executa curățenia în oraș.

"Am onoarea să vă confirm întâlnirea noastră recentă referitoare la funcționarea deficitară a Serviciilor de salubritate de la Constanța.

Trotuarele și străzile nu sunt măturate, se adună grămezi de gunoarie, ediculele nu funcționează. Această stare de lucruri compromite și mai mult igiena populației și trupelor; vă rog să dați dispoziții de îmbunătățire a situației.

Știu că vă lipsește atât personalul, cât și mijloacele de transport, dar cred că știu că în oraș există multe persoane fără ocupație. Angajarea lor mi se pare

¹⁵⁴Valentin Ciorbea - Op.cit., pag. 77

indicată, iar munca lor ar face rost de resurse care le-ar ameliora situația materială.

Din punctul meu de vedere, sunt dispus să vă ajut în sarcina dvs dificilă și cu ajutorul personalului și materialelor militare. Vă rog să îmi spuneți în ce condiții aș putea să fac să coopereze mâna de lucru militară în sprijinul curățeniei și salubrității orașului. Îl invit pe șeful Garnizoanei să se întâlnească cu dvs pe acest subiect.” (foto-documentul nr. 21)

Pentru îmbunătățirea curățeniei în cadrul orașului Constanța, prin Publicația nr. 705/ 20 februarie 1919, toți locuitorii erau obligați:

- să-și curețe curțile de gunoaie, pe care le vor depune la poarta locuinței în lăzi sau cutii, de unde vor fi ridicate și transportate cu căruțele primăriei în locurile special amenajate;

- să măture strada în dreptul locuințelor lor până la jumătatea drumului, iar gunoaiile rezultate vor fi strânse în grămezi pe marginea trotuarului de unde vor fi ridicate cu mijloacele primăriei;

- să-și curețe latrinele, zăgrăvind-le cu lapte de var.¹⁵⁵

Prin același document toți hangii erau obligați să țină curțile hanurilor și grajdurilor în cea mai perfectă stare de curățenie, ridicând și transportând zilnic gunoaiile. cu propriile mijloace, până la gropile de la marginea orașului. (foto-documentul nr. 22)

Pentru combaterea tifosului exantematic, prin Decizia Consiliului Comunal, din 29 noiembrie 1919, se ordona luare următoarelor măsuri: executarea obligatorie de către întreaga populație, contra sumei de 2 lei, a îmbăierilor la băile publice, ocazie cu care hainele cetățenilor vor fi deparazitate; pentru populația săracă îmbăierea și deparazitarea se executa gratis, marțea și miercuri, ziua și noaptea. (foto-document nr. 23)

La 1 iunie 1919, primăria Constanța demarează acțiunea de desființare a tuturor barăcilor din lemn de pe teritoriul orașului. acțiunea urmând să se termine până la 15 iunie 1919.¹⁵⁶ (foto-documentul nr. 24)

O altă boală care făcea ravagii în România după terminarea războiului o constituia tuberculoza. Pentru sprijinirea celor afectați de această boală contactată în timpul campaniei 1916 - 1919, Regina Maria face, în iunie 1919, un apel patetic la toți românii, dintre Nistru și Tisa să îi ajute pe cei aflați în grea suferință: *”Anul acesta glasul meu va străbate de la Nistru până la Tisa. Puteava - oare să nu pătrundă în inima fiecăruia? Dați, dați poporul Meu, dați din adâncul iubirii. Binecuvântarea lui Dumnezeu, a mea și a miilor de suferinzi va fi cu voi. Niciun dar nu e prea mic, prea neînsemnat, fiecare firimă e primită cu bucurie. Dați, dați, căci dați pentru cinstirea Țării Voastre, dând în ceasul când toate inimile trebuie să se împreue într-o mare rugăciune de mulțumire către Dumnezeu.”*¹⁵⁷ (foto-documentul nr. 25)

¹⁵⁵D.J.C.A.N. - Fond Prefectura Constanța, dosar nr. 29/1918-1919, pag. 59;

¹⁵⁶D.J.C.A.N. - Ibidem, pag. 91;

¹⁵⁷D.J.A.N.C. - Fond Prefectura Constanța, Dosarul nr.31/1918-1919, pag. 190.

5.6. Viața religioasă

Principiul călăuzitor al lui Remus Opreanu *“Administrațiunea nu poate neglija templul religiunii fără a-și neglija una dintre îndatoririle sale esențiale”* a fost respectat de toți cei care, în perioada 1878 - 1916, s-au ocupat de administrarea Dobrogei.¹⁵⁸

La momentul unirii Dobrogei cu România existau în această regiune două arhiepiscopate ortodoxe: cel grecesc cu reședința la Tulcea și cel bulgar cu reședința la Silistra. Prin decretul domnesc din martie 1879, biserica ortodoxă din Dobrogea a fost așezată sub jurisdicția și administrația de cult a Episcopiei Dunării de Jos, cu reședința la Galați. La acest moment existau în Dobrogea Veche 117 biserici, în care slujeau 151 preoți.¹⁵⁹

Autoritățile românești vor respecta libera credință a tuturor minorităților etnice și religioase existente în Dobrogea, acționând pentru sprijinirea acestora pentru întreținerea lăcașelor de cult existente, construirea altora noi și pentru asigurarea retribuirii slujitorilor acestora.

O preocupare permanentă a autorităților românești a constituit-o elaborarea și punerea în aplicare a unei legislații specifice care a reglementat toate problemele cultelor religioase. Prin Legea de organizare a Dobrogei, din 7 martie 1880, modificată prin Legea din 30 martie 1886, s-a reglementat problema salarizării preoților, în sensu că *“clerul de la bisericile ortodoxe și de la moschei va fi plătit de Stat.”*¹⁶⁰ Legea pentru regularizarea proprietății imobiliare din Dobrogea, din 3 aprilie 1882, la articolul 20 prevedea: *“Fiecărei comune rurale se cedează gratuit 10 ha pentru întrebuințarea bisericilor sau geamiilor.”*¹⁶¹

În anul 1916, urmare a măsurilor luate de statul roman pe teritoriul Dobrogei existau un număr însemnat de lăcașe de cult. (vezi anexa nr. 5)

În Dobrogea Veche existau 203 biserici ortodoxe (97 în județul Constanța și 106 în județul Tulcea, din care 25 în comune urbane și 146 în comune rurale).¹⁶² Din cele 187 de geamii și moschei, 174 erau în județul Constanța ele având 53 hatipi, 178 hogi și 66 muiezini.¹⁶³

Mai existau și 3 mănăstiri (Cocoș, Cilic Dere, Saon).

În Dobrogea Nouă existau creștini ortodocși (români și bulgari), musulmani, catolici, protestanți, adepți ai credinței mozaice și ai bisericii armeno-gregoriene. Prin Legea pentru organizarea Dobrogei Noi se stabilea că religia ortodoxă este dominantă. Bisericile ortodoxe au fost puse sub jurisdicția Episcopiei Tomisului, cu

¹⁵⁸N. Negulescu - Administrația în Dobrogea Veche, Dobrogea cincizeci de ani de viață românească, București, Cultura națională, 1928, pag. 725;

¹⁵⁹Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu - Op. cit. pag. 395;

¹⁶⁰Iosif Colcer, Virgil Măgureanu - Op. cit., pag. 182;

¹⁶¹Ibidem, pag. 182;

¹⁶²I.N Roman - Drepturile, sacrificiile și munca noastră în Dobrogea față de pretențiile bulgarilor asupra ei. Tipografia Victoria. Constanța, pag.43;

¹⁶³Dănescu - Dicționarul județului Constanța Ed. Tipografia și fonderia de litere Thoma Basilescu, București - 1897, pag. 304.

reședința la Constanța, în județele Caliacra și Durostor fiind înființate câte un protopopiat, condus de un protoiereu. Acestea funcționau în Bazargic și Silistra.

Situația bisericilor ortodoxe bulgare din Dobrogea Veche este incertă. Înainte de 1878, existau 51 de biserici ca aspect modest. Până la începutul secolului XX s-au construit alte 19 biserici noi - 15 în județul Tulcea și 4 în județul Constanța.¹⁶⁴

Imediat după instalarea administrației românești, în toate bisericile ortodoxe din Dobrogea Nouă s-a introdus limba română, concomitent cu aducerea unor noi preoți și implicarea directă a statului român pentru sprijinirea colectivităților locale în acțiunea de construire a unor noi biserici.¹⁶⁵ Printr-un raport înaintat Sfântului Sinod, la 24 octombrie 1914, episcopul Nifon Niculescu al Dunării de Jos informa că în Dobrogea Nouă au fost organizate 9 parohii urbane și 66 rurale, situația lor pe județe fiind următoarea:

- Județul Durostor - 34 parohii, din care 2 urbane (Silistra, Turtucaia) și 32 rurale;

- Județul Caliacra - 41 parohii, din care 7 urbane (2 în Bazargic, 2 în Caverna și 3 în Balcic) și 34 rurale.¹⁶⁶

În județele Caliacra și Durostor au funcționat aproape 300 de geamii, cu două muhtiate, la Silistra și Bazargic. Muhtiul, care era șeful religios musulman la nivelul județului, numea la fiecare geamie câte un hatib Muhtiul aviza și numirea învățătorilor care predau la școlile primare particulare și confesionale turcești.¹⁶⁷

În Dobrogea, pentru pregătirea personalului de cult, funcționau, în anul 1916, două Seminarii musulmane de stat, unul la Medgidia și altul la Silistra.

Odată cu declararea mobilizării un număr de 19 preoți români s-au prezentat la unitățile militare la care au fost repartizați fiind încadrați în funcțiile de confesori militari. Situația acestora pe județe a fost următoarea:

- județul Constanța - 11 - Bănică I., Georgescu I., Grigorescu Ioan, Moroianu A., Popescu Anastasie, Popescu Belizarie, Popescu Damaschin, Roșculeț I., Sădeanu C., Stoicescu A., Vasilescu Vasile;

- județul Tulcea - 5 - Doraș Stelian (de la Mănăstirea Cocoșul), Gherman Blănaru (mănăstirea Cocoș), Furnică V. N., Gheorghiu I., Papadima N.;

- județul Durostor - 2 - Bădașcă I., Voinea Carol;

- județul Caliacra - 1 - Popescu Ghe. Ioan.

De la cultul musulman Ismail Cocii a fost încadrat confesor militar al Regimentului 34 Infanterie.

Dintre aceștia preotul Popescu Belizarie a murit pe timpul bătăliei de la Turtucaia, preotul Sădeanu C. a fost rănit pe timpul luptelor de la Flămânda, iar preoții Islem Cocii, Furnică V. N. și Stoicescu A. au fost luați prizonieri la Turtucaia.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu - Op. cit., pag.364 -365;

¹⁶⁵ Constantin Tudor - Op. cit. pag. 279;

¹⁶⁶ Constantin Claudiu Cotan - Biserica Ortodoxă Română în timpul Primului Război Mondial. Ed. Universitară, București, 2015. pag. 101-102;

¹⁶⁷ Constantin Tudor - Op. cit. pag. 280;

¹⁶⁸ Constantin Nazarie - Activitatea preoților de armată. Campania 1916 - 1918, Imprimeria Ministerului Cultelor și Artelor, București, 1920, pag. 36 - 89.

Călugării și călugărițele de la mănăstirile dobrogene au contribuit la tratarea militarilor români în diferite spitale: 11 monahi de la mănăstirea Cocoș și 15 maici de la mănăstirea Celic Dere.¹⁶⁹

Urmare a ocupării Dobrogei de către trupele germane, bulgare și turcești un mare număr de preoți și-au părăsit parohiile, refugiindu-se în Moldova, acțiunea lor fiind aspru criticată de membrii Sfântului Sinod din 2 iulie 1918, care au considerat că părăsirea enoriașilor a constituit o mare greșeală. Printre cei mai vehemenți a fost Mitropolitul Pimen care a apreciat că *“aceștia nu trebuiau să-și părăsească bisericile chiar dacă ar fi suferit moartea martirică”*.¹⁷⁰ Discutând problema preoților refugiați, membrii Sfântului Sinod, în această adunare deosebit de încinsă, au considerat că ar fi normal, după Pacea de la București, chiar dacă Dobrogea a rămas sub condominium, acești preoți să revină acasă, asigurându-se astfel în regiune prezența unei preoțimi care să apere românismul. S-a solicitat guvenului Marghiloman să trateze cu ocupanții problema întoarcerii preoților români în Dobrogea să se întoarcă la parohiile lor în deplină siguranță.¹⁷¹ Desfășurarea evenimentelor nu a permis realizarea unei astfel de acțiuni.

Autoritățile bisericești bulgare au instalat un protopop bulgar la Tulcea, care ignora preoții români, obligați acum să slujească în limba bulgară.¹⁷²

Pe timpul ocupației Dobrogei s-au despuiat bisericile ortodoxe românești de toate icoanele și icoarele, iar picturile de pe pereți au fost sluțite și mîzgălite cu inscripții batjocoritoare. Preoții bulgari au furat veșmintele preoțești și apoi îmbrăcați cu aceste odăjdii slujeau sfânta rugăciune.¹⁷³

Puținii preoți rămași în Dobrogea ocupată au avut de înfruntat din partea ocupanților bulgari suferințe cumplite.

Opt preoți și călugări români au fost uciși de militarii bulgari: preotul Vasile Aftenie, din Valea Nucarilor (împușcat); Simion Foti, din Murighiol (torturat și decapitat); călugărul Agache Atanasie, de la mănăstirea Cocoș (împușcat); 6 călugări de la mănăstirea Cocoș au murit datorită condițiilor vitrege de trai pe timpul internării la mănăstirea lipovenească din Slava Rusă.¹⁷⁴

Preoții rămași în Dobrogea ocupată *“au fost internați idiferent de vârstă, purtați pe jos prin sate și orașe până în fundul Bulgariei, fiind batjocoriți și scuipați în drum de populație: iar când au ajuns în Bulgaria, după ce au fost bătuți cu vâna de bou pe pielea goală, au fost tunși și rași, știind că aceasta este o necinstire pentru fețele bisericești oprită de canoane. Nu numai că erau lipsiți de hrană dar au îndurat cel mai rău tratament în tot timpul cât au fost ținuți în Bulgaria.”*¹⁷⁵ Au fost supuși unui astfel de tratament un număr de 7 preoți români: Marin Mărculescu (din Mereni), Marin Popescu (din Telița), Atanase Popescu (din

¹⁶⁹Eugen Drăgoi - Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos. 1864 - 1989, Ed.Arhiiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, Galați. 1990, pag. 177;

¹⁷⁰Constantin Claudiu Cotan - Op. cit. pag. 251;

¹⁷¹Ibidem, pag. 177;

¹⁷²Ibidem, pag. 250;

¹⁷³xxx - Dobrogea în arhivele românești. pag. 313;

¹⁷⁴Eugen Drăgoi - Op. cit. pag.179-181;

¹⁷⁵xxx Dobrogea în arhivele românești. 1597 - 1989, pag. 312.

Agighiol). Gheorghe Oprescu (din Topalu). Constantin Ghinescu (din Măcin) și Petre Arbore (din Sarinasuf).¹⁷⁶

Ca urmare a luptelor desfășurate în Dobrogea și a măsurilor luate pe timpul ocupației bulgare au fost distruse sau avariate 12 biserici ortodoxe: 6 din Tulcea, câte una din Mangalia, Topraisar, satul Văcăreni, cătunul Rachel, Pietreni și mănăstirea Cocoș. În aceeași perioadă a fost distrusă și geamia din Tulcea.¹⁷⁷

După reinstalarea administrației românești în Dobrogea toate bisericile ortodoxe au reintrat sub jurisdicția și administrația de cult a Episcopiei Dunării de Jos. Limba română va fi utilizată din nou în bisericile ortodoxe dobrogene.

Protoiereul din Bazargic. înaintează, prin Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, o telegramă către generalul Berthelot, prin care reclamă purtarea părtinitoare a militarilor englezi, care sprijină populația bulgară și în mod special preoții, provocând nemulțumiri:

”Trebuie să cunoașteți că la încorporarea Cadrilaterului, în urma războiului din 1913, România a primit ca cetățeni români toată populația bulgară cu școlile și bisericile ei și i-a plătit pe toți din bugetul său fără a face disfuncțiunea între cei trimiși români și cei bulgari. Mai mult încă, au fost preoți bulgari internați în Moldova și am continuat a le plăti salariul ca și cum ar fi fost în funcțiune până la încetarea războiului actual.

Acum când Dobrogea și Cadarilaterul au revenit la vechea stăpânire, noi vom continua a-i considera ca și până acum, dar cerem ca și populațiunea să respecte personalul ce a fost trimis acolo, iar locurile de școli și biserici să fie pentru folosința întregii populații române și bulgare.

*Cunoscând în detaliu toate aceste împrejurări și stări legale nu ne înndoim domnule general, că veți binevoi a prețui dreptatea ce are statul român și că veți dispune ca lucrurile să intre în starea normală convingând și comandamentul englez din localitate ca să binevoiască a da tot sprijinul autorităților române administrative, școlare și bisericești, pentru a-și putea îndeplini atribuțiile ce li s-au dat de guvern.”*¹⁷⁸

În cursul anului 1919, din lipsa fondurilor, bisericile ortodoxe române au fost doar curățate, resfințite (cele pângărite de trupele bulgare) și îngrijite corespunzător.

5.7. Revenirea la sistemul de învățământ românesc

Școala românească, existentă înainte de 1878, a cunoscut o dezvoltare extraordinară după unirea Dobrogei cu România. Lucrul acesta este recunoscut de ministrul Instrucțiunii din Bulgaria, Pașef. care, în anul 1917, arăta că *“Da, românii au lucrat pentru școală!”*¹⁷⁹

¹⁷⁶Eugen Drpgoi - Op. cit. pag 179 - 180;

¹⁷⁷Ligia Dima - Primul Război Mondial și distrugerile provocate de pe teritoriul nord dunărean. în Dobrogea în contextul Primului Război Mondial. Ed.Top Form. București - 2017. pag. 242;

¹⁷⁸Constantin Cotan - Op. cit., pag. 315;

¹⁷⁹Angela Anca Dobre - Considerațiuni privind evoluția sistemului școlar din zona de nord a Dobrogei la începutul de secol XX. în Dobrogea și Marea Unire la centenar, Editura Tipo Moldova, Iași - 2018, pag. 316.

Autoritățile românești au luat măsuri pentru înființarea de noi școli, atât la orașe cât și la sate. În anul 1916 situația școlilor românești în Dobrogea Veche (vezi anexa nr. 6) era următoarea: 33 școli primare urbane, 236 școli primare rurale, 2 gimnazii, 2 licee, 1 școală normală - la Constanța, 53 grădinițe. De remarcat faptul că în Școala normală elevii învățau limbile turcă și bulgară, iar absolvenții erau încadrați ca institutori sau învățători.¹⁸⁰ Alături de școlile românești mai funcționau: 1 seminar musulman la Medgidia, numeroase școli confesionale musulmane, 1 școală armenescă și 9 școli particulare (3 românești, 2 israelite, câte 1 bulgară, greacă, armeană și germană).

În această perioadă se înregistrează succese importante ale învățământului dobrogea, în anul 1909, județul Constanța situându-se pe locul III, iar județul Tulcea, pe locul IV, la nivelul întregii României, din punctul de vedere al numărului știutorilor de carte.¹⁸¹ În anul 1912 performanțele au fost și mai bune, cele două județe ocupând în ordine, după același criteriu, locurile II și III.¹⁸²

În Dobrogea Nouă, la 1913, la data instalării administrației românești, funcționau 250 școli primare, 10 gimnazii, 7 școli profesionale, 2 licee și 9 grădinițe, toate în limba bulgară. În limba română funcționa o singură școală primară.¹⁸³ În urma măsurilor luate de autoritățile românești, deosebit de importantă fiind asigurarea gratuității învățământului primar, în anul școlar 1914 - 1915 erau în funcțiune 157 de școli primare, urbane și rurale, 1 gimnaziu, 2 licee, 2 școli profesionale, 57 de grădinițe, toate în limba română. Mai funcționau 1 liceu bulgar, 1 școală armenescă, 1 seminar musulman la Silistra, mai multe școli confesionale turcești, un număr însemnat de școli particulare, cu predare în limbile bulgară, turcă și română.¹⁸⁴

Pe timpul ocupației militare a Dobrogei, toate aceste realizări, prin acțiunea militarilor bulgari, în mod deosebit, au fost anulate. Majoritatea școlilor românești au fost închise, arhivele școlare și bibliotecile au fost arse, materialul didactic și mobilierul au fost prădate. Bulgarii nu s-au mulțumit cu înființarea de școli în satele bulgărești. În anul 1917, în toată Dobrogea, au fost înființate 108 școli, cu 200 - 210 profesori, inclusiv în zona Hârșovei și a Medgidiei, unde nu exista nicio localitate bulgărească. Sub motivul că Dobrogea va rămâne veșnic a Bulgariei, în aceste școli copii, dar și adulții, erau îndemnați să învețe limba bulgară. Aceste școli nu au rezistat, în localitățile românești, nici măcar un an. La începutul anului 1918, din cele 108 școli bulgărești, doar 23 mai erau în funcțiune. În același timp cu acestea mai funcționau 20 de școli românești și 9 germane.¹⁸⁵

La retragerea administrației bulgărești din cele 20 de școli românești au mai rămas în funcțiune doar cele din Constanța și cea din Cernavoda.

¹⁸⁰ Vasile Helgiu - Școala primară din Dobrogea, în curs de 40 de ani (1878-1919), Tipografia Cooperativa "Dacia", Constanța, 1920, pag. 10;

¹⁸¹ Vasile Helgiu - Op. cit., pag. 16;

¹⁸² Ibidem, pag. 82;

¹⁸³ Gică Gică - Pagini din istoria învățământului românesc din Cadrilater, în DAIMA, an II, nr. 6 - 7, pag. 12;

¹⁸⁴ Ibidem, pag. 13;

¹⁸⁵ Vasile Helgiu - Op. cit., pag. 17 -20.

La sfarsitul anului 1918, autoritățile românești, s-au confruntat cu o acută lipsă de personal. O mare parte din cadrele didactice au fost mobilizate, participând la campania 1916 - 1919. Dintre acestea un număr de 55 și-au pierdut viața pe câmpurile de luptă, în lagăre sau răpuse de diferite boli. Situația acestora, pe județe, este următoarea: județul Constanța - 18, județul Tulcea - 7, județul Caliacra - 15, județul Durostor - 15.¹⁸⁶ (vezi anexa nr. 7)

În timpul ocupației militare străine un număr important de cadre didactice s-au refugiat în Moldova. După reinstalarea administrației românești în Dobrogea, mai puțin de jumătate dintre acestea s-au întors la vechile locuri de muncă. Astfel, în Dobrogea Nouă din 148 de învățători refugiați s-au reîntors doar 67, iar în Dobrogea Veche, din 469 doar 214.¹⁸⁷

Deoarece în perioada ocupației puținele școli existente au funcționat după legislația bulgărească, în ianuarie 1919, s-a revenit la Legea învățământului primar din 1896, cu modificările suferite în anii 1901, 1903, 1908 și 1909.

Tot la începutul lunii ianuarie 1919, au fost numiți revizorii școlari în cele patru județe dobrogene și s-a stabilit ca anul școlar să fie structurat pe perioada ianuarie - iunie 1919.

Înființarea comitetelor școlare a contribuit decisiv la revigorarea învățământului dobrogean. Conform Decretului Lege publicat în Monitorul Oficial nr. 78/24 iulie 1919, s-a stabilit că orice Comitet Școlar să fie compus din primar sau un delegat ales de consiliul comunal, preotul paroh și învățătorul, patru locuitori ai comunei aleși în adunarea generală. Președintele comitetului era ales dintre membrii comitetului, pentru un an, iar secretar era de drept învățătorul comunei. Președintele și secretarul reprezentau comitetul în fața instanțelor judecătorești, a autorităților administrative, financiare și școlare. Sarcina de membru al comitetului era onorifică, niciun membru neputând fi renumerat. Adunările comitetului se țineau ori câte ori era nevoie, nu mai puțin de o dată pe lună.¹⁸⁸

Situația școlilor în Dobrogea Veche, în ianuarie 1919, descrisă de Vasile Helgiu, era următoarea: *"15% din ele erau bune; 70 % stricate, fără uși sau geamuri, iar restul păstrând numai zidurile ciuruite, sau numai urma temeliiilor."*¹⁸⁹

În Dobrogea Nouă se vor depune eforturi deosebite pentru amenajarea corespunzătoare a școlilor și determinarea unui număr cât mai mare de cetățeni de etnie turcă și bulgară de a-și lăsa copii să frecventeze școlile de stat. De apreciat este efortul depus de administratorul plasei Dobrici, care *"a contribuit la înființarea comitetelor școlare, iar pentru a veni în ajutorul școlilor a organizat, în unire cu aceste comitete, mai multe serbări pentru strângerea fondurilor necesare reparațiilor, întrucât comunele duc lipsă de încasări; nu puteau face față*

¹⁸⁶I. Georgescu - Învățământul public în Dobrogea, în Dobrogea cincizeci de ani de viață românească, București, Ed. Cultura Națională, pag. 649 - 650;

¹⁸⁷Ibidem, pag. 87-88;

¹⁸⁸D.J.C.A.N., Fond Prefectura Constanța, dosar 2/1919 pag. 34;

¹⁸⁹Vasile Helgiu - Op.cit. pag. 28.

*cheltuielilor absolut trebuincioase din bugetele lor, iar rezultatele au fost molipsitoare.”*¹⁹⁰

Deosebit de eficient a fost și Ion Dinu, administratorul Plasei Traian, care doar în 15 zile a pus în stare de funcționare cele 29 de școli primare existente. A rezolvat problema lipsei învățătorilor, însărcinând cu ținerea cursurilor, acolo unde aceștia lipseau, pe dascălii de la biserici.¹⁹¹

În cursul anului de învățământ 1918 / 1919, au predat în școlile din Dobrogea Veche 393 învățători titulari și 493 de suplinitori. Pentru a remedia lipsa acută de personal calificat, în vara anului 1919, la Constanța, s-au organizat cursuri pedagogice de vară, care au fost urmate de 150 de persoane, bărbați și femei.¹⁹²

5.8. Alte probleme rezolvate de autoritățile românești

Primăria Constanța a organizat la 28 ianuarie 1919, primirea generalului H.M.Berthelot, care în drumul său spre Odesa, urma să facă o scurtă escală la Constanța. Pentru buna desfășurare a evenimentului, în zilele de 26 și 27 ianuarie 1919, primăria Constanța, prin Serviciul Tehnic Comunal, a luat măsuri pentru îndepărtarea zăpezii pe itinerarul de deplasare al înaltului oaspete - Gară, strada Carol, Piața Independenței, Port. Pe acest traseu vor fi dispuși cetățenii mobilizați prin afișele postate în întregul oraș și toți elevii constănțeni. Aceștia vor avea asupra lor drapele, românești și franceze, distribuite de autorități.

La 28 ianuarie 1919, generalul H.M.Berthelot, însoțit de trei ofițeri, a plecat din București la miezul nopții, a ajuns la Fetești la ora 09:00, a trecut Dunărea pe bac, ajungând la Constanța cu trenul în jurul orei 16:30.¹⁹³ Generalul este întâmpinat la gară de Prefectul Județului, Primarul Constanței, oficialități locale și comandantul militar francez al Dobrogei, locotenentul colonel Boneau. Întreaga populație a orașului, mobilizată de autoritățile locale va saluta cu un entuziasm de nedescris pe *”neînvinsul apărător al dreptății,”* cetățenul de onoare al neamului românesc.¹⁹⁴ (foto-documentul nr. 26)

Ministrul de Interne, G. Mârzescu, transmite tuturor prefecților din Dobrogea telegrama nr. 9471/1919 referitoare la aplicarea stării de asediu în Dobrogea. Până la primirea unei telegrame aparte, prefecții, în înțelegere cu Comandamentele Aliate, urmau să ia măsuri pentru exercitarea unei riguroase poliții de supraveghere și de ordine, mai ales față de evacuații și refugiații ruși și chiar a elementelor bolșevizate din armatele aliate. Aceștia urmau să fie expediați fără întârziere în locațiile stabilite, iar când acest lucru nu este posibil, nu vor fi lăsați liberi, ci vor fi internați cu rigurozitate și sub pază strictă.¹⁹⁵

¹⁹⁰xxx – Dobrogea în arhivele românești. 18178-1989, pag. 320;

¹⁹¹Vasile Helgiu - Op.cit. pag. 22;

¹⁹²Ibidem, pag. 90;

¹⁹³Generalul Henri Berthelot - Memorii și corespondență.1916-1919, Ed. Militară, București - 2015, pag. 403-404;

¹⁹⁴D.J.C.A.N. - Fond Primăria Constanța, Dosar 7/1919, pag. 6;

¹⁹⁵D.J.C.A.N. - Fond Prefectura Constanța, Dosar 1/1919, pag 169.

În baza ordinului nr. 0102/1919 al Ministrului de Interne, deplasarea străinilor dintr-o localitate în alta nu era permisă fără prealabila învoire a Ministerului de Interne, Direcției Poliției și Siguranței Generale, care se va comunica Prefectului locului de plecare și celui din localitatea de sosire. La 25 aprilie 1919, Prefectul Județului Constanța ordona primarilor din subordine **“să nu mai elibereze bilete de identitate, pentru călătorie pe căile ferate sau pe apă.”**¹⁹⁶

Miniștrii Secretari de Stat la departamentele de Interne și Război, având în vedere arestările și internările făcute în rândul militarilor și civililor aparținând armatelor de ocupație, decid constituirea unor comisii care să analizeze aceste cazuri. La nivelul fiecărui județ această comisie funcționa în sediul prefecturii, fiind formată din: prefectul județului, președintele tribunalului și comandantul pieții militare. Membrii comisiei urmau să se pronunțe asupra naționalității de origine a celor arestați sau internați. Comisia putea propune eliberarea acestora cu condiția stabilirii unui domiciliu la care să poată fi verificați și recunoscuți de reprezentanții Comisiilor naționale care funcționau la București. Cei găsiți că au făcut servicii de siguranță și poliție politică în favoarea ocupantului sau au făcut denunțuri în urma cărora a suferit populația română urmau să rămână internați. Comisiile urmau să primească și să analizeze sesizările primite împotriva unor cetățeni, inclusiv români, care ar fi făcut servicii de mai mică amploare inamicului. Membrii comisiilor aveau și sarcina de a verifica localurile de internare care trebuiau să asigure condiții normale de hrănire, odihnă și igienă. În cazuri de vârstă înaintată, infirmități sau boală se putea dispune internarea la domiciliu sub pază sau supraveghere.¹⁹⁷

La data de 10 noiembrie 1919 au fost organizate primele alegeri în România Mare, pe baza votului universal. S-a stabilit că cei 324 de deputați și 148 de senatori să fie aleși de către cetățenii români majori, prin vot obștesc obligatoriu, egal, direct și secret. Puteau candida cetățenii români, care aveau exercițiul drepturilor civile și politice și care aveau domiciliul real în România. În plus cei care candidau pentru Camera Deputaților trebuiau să aibă vârsta de 25 de ani împliniți, iar cei pentru Senat vârsta de 40 de ani împliniți. Alegerile se vor desfășura pentru Camera Deputaților pe parcursul a 3 zile, iar pentru Senat a 2 zile. Alegătorii erau obligați să voteze la domiciliul lor, cei care nu își exercitau acest vot urmând a fi amendați de la 20 la 500 de lei. Secțiile de votare au fost deschise la ora 08:00, ordinea în cardrul localului unde s-a desfășurat votarea și pe o rază de 500 metri împrejurul acestuia fiind asigurată de forțe militare. Votul s-a efectuat în cabine de vot (gherete) care au asigurat caracterul secret al acestuia. În urma acestor alegeri, în Dobrogea au fost aleși :

- Județul Constanța - 6 deputați și 3 senatori;
- Județul Tulcea - 5 deputați și 2 senatori;
- Județul Caliacra - 3 deputați și 2 senatori;
- Județul Durostor - 3 deputați și 1 senator.¹⁹⁸

¹⁹⁶ D.J.C.A.N. - Fond Primăria Constanța. Dosar 15/1919, pag.27;

¹⁹⁷ D.J.C.A.N. - Fond Prefectura Constanța. Dosar nr.1/1919, pag.1;

¹⁹⁸ Epoca, anul I, Seria III, nr. 61, luni, 19 noiembrie 1918.

În Ședința Consiliului Municipal Constanța din data de 9 mai 1919, primarul Virgil Andronescu aduce la cunoștința consilierilor intenția Ministerului de Război de a muta sediul Corpului V Armată la Brăila. În urma discuțiilor s-a stabilit ca domnul primar să întocmească de urgență un memoriu care să fie înaintat Ministerului de Interne, prin care să se solicite sprijinul pentru ca sediul Corpului V Armată și Curtea Marțială să revină la Constanța. În ședința din 20 mai 1919, consilierii au fost informați că memoriul a fost înaintat Ministrului de Interne și că urmare a acțiunii energice a delegațiilor Baroului Constanța și Clubului Liberal din localitate, care au fost primite în audiență la Ministerul de Război și Ministeru de Interne, s-a obținut promisiunea că în cel mai scurt timp posibil Corpul V Armată și Curtea Marțială vor reveni la Constanța.¹⁹⁹

La 17 aprilie 1919, Corpul V Armată emite ordinal nr. 538, prin care ofițerilor demobilizați le era interzisă purtarea ținutei militare, cei care încălcau prevederile acestui ordin putând fi trimiși în judecata Curților Marțiale. Ofițerii demobilizați care nu aveau haine civile, puteau purta ținuta militară fără insigne și grade, în loc de chipiu putând purta pălărie, șapcă, etc.

Ofițerilor activi sau mobilizați le era strict interzis a umblla fără sabie sau în lipsă, fără centiron cu baionetă.²⁰⁰ (foto-documentul nr. 27)

La începutul lunii mai 1919, au loc recrutarea contingentelor 1919 și 1920, reviziuirea scutiților și reformaților precum și clasarea invalizilor de război.²⁰¹ (foto-documentul nr. 28)

La 30 aprilie 1920, Direcția Administrației Generale, Biroul Mobilizare, transmite tuturor prefecturilor din țară ordinul nr. 17201, cu următorul conținut:

„Ministerul de Război ne informează că a luat dispozițiunea ca recruții basarabeni în număr de circa 16.500, care se vor încorpora în curând, să fie repartizați unităților din vechiul regat. Încorporarea acestor tineri din provincia de curând realipită la patria mamă, reprezintă un act solemn, de o mare importanță națională și politico-socială.

De felul cum acești recruți basarabeni vor fi primiți de viitorii lor camarazi și de cetățenii din vechiul regat v-a depinde în bună aparte cimentarea legăturilor noastre cu Basarabia și consolidarea unității noastre naționale.

În vederea atingerii scopului urmărit, vă rugăm, să binevoiți a da tot concursul necesar, pe care-l vor solicita de la dumneavoastră autoritățile militare locale și de acord cu ele, punând toată râvna, să organizați primirea recruților basarabeni cu tot fastul convenit așa încât să se arate cu această ocaziune tot entuziasmul unei iubiri frățești, pentru ca acest act să aibă caracterul unei sărbători naționale.

Nu ne îndoim că veți înțelege și veți prețui importanța deosebită a acestui act solemn”²⁰² (foto-documentul nr. 29)

¹⁹⁹D.J.C.A.N. - Ibidem, pag. 29;

²⁰⁰D.J.C.A.N. - Fond Prefectură. Dosar 31/1918 -1919, pag. 15;

²⁰¹D.J.C.A.N. - Fond Prefectură. dosar 31/1918-1919, pag. 128;

²⁰²D.J.C.A.N.- Fond Primăria Constanța, dosar nr. 5/1920, pag.18.

CAPITOLUL VI. REVENIREA STRUCTURILOR MILITARE ROMÂNEȘTI ÎN DOBROGEA

6.1 Revenirea grănicerilor în Dobrogea

Una dintre problemele cele mai complicate în relațiile dintre România și Bulgaria, la terminarea Primului Război Mondial, o reprezenta stabilirea traseului frontierei dintre cele două state.

Guvernul bulgar avea în vedere mai multe variante pentru această frontieră:

- Varianta maximală - Aliniamentul situat pe malul drept al Dunării până la Sfântul Gheorghe;

- Varianta optimă - Aliniamentul Cochirleni (la Dunăre) - Peștera - Ciocârlia - Agigea, conform Tratatului de Pace de la București (1918);

- Varianta acceptabilă - Aliniamentul Ostrov - Negru Vodă - Mangalia, conform Tratatului de la Berlin (1878);

- Varianta dezastruoasă - Granița stabilită prin Tratatul de pace de la București (1913).

Guvernul României lua în calcul numai varianta revenirii la frontiera stabilită prin Tratatul de Pace de la București (1913).

Autoritățile bulgare au căutat, prin cele mai diverse modalități, să amâne cât mai mult posibil instalarea grănicerilor români, cu toate că încă de la 11 / 24 noiembrie 1918, trupele bulgare au început retragerea spre aliniamentul frontierei din 1913.

Militarii grăniceri de pe frontiera Dobrogei de Sud, care au intrat sub ocupația trupelor bulgare, germane și turcești, în anul 1916, au fost regrupați în Moldova, participând în anul 1917 la luptele de la Oituz.

La 28 octombrie / 10 noiembrie 1918, Brigada 1 Grăniceri, comandată de colonelul Gheorghe Pârjolescu, cu comandamentul la Iași, avea în componere trei regimente.²⁰³

- **Regimentul 1 Grăniceri**, comandat de colonelul Nicolae Uică, se afla dislocat la Iași, fiind pregătit pentru desfășurare la ordin pe frontierele din Dobrogea, Muntenia și Oltenia.

- **Regimentul 2 Grăniceri**, comandat de colonelul Dumitru Rădulescu, dislocat la Galați, avea sectorul de pază cuprins între gura Siretului (sud Galați) și Napodava (nord Dubăsari, pe Nistru). În Dobrogea avea dislocat **Batalionul 1 Pază Ismail**, comandat de maiorul Costăchescu Alexandru, cu *Compania 1 Sulina*, comandată de căpitanul Zamfiropol Romeo, având în componere: Plutonul 1 Regele Carol, Plutonul 2 Caraorman, Plutonul 3 Sulina și 1 pichet vamal la Regele Carol; *Compania 3 Ismail*, comandată de căpitanul Botez Mihail, având în componere

²⁰³ Gl.bg. Sever Neagoe, gl. Ilie Tender, gl.bg. Gheorghe Văduva - Istoria grănicerilor și a începutului Poliției de Frontieră, Ed. Scaiul, București - 2003, pag. 232.

Plutonul 1 Chilia Nouă, Plutonul 2 Ismail, Plutonul 3 Vâlcov și pichetele vamale Chilia Veche și Periprava.

• **Regimentul 3 Grăniceri**, comandat de colonelul Laurențiu Bârzătescu, dislocat la Botoșani, avea sectorul de pază cuprins între Napodava, Hotin, Drăgoiasa, pe Carpații Orientali până la Soveja.²⁰⁴

La 2 / 15 decembrie 1918, Regimentul 1 Grăniceri se va disloca la București. Conform ordinului Marelui Cartier General va realiza dispozitivul de pază, inițial între Vârciorova și Spanțov, având patru companii dispuse la Turnu Severin, Calafat, Turnu Măgurele și Giurgiu. Celelalte companii erau dislocate la Oltenița, Călărași și Caraomer, fiind în măsură ca la ordin, să intre în dispozitiv pe frontiera de sud a Dobrogei.²⁰⁵

Un regiment de grăniceri era format din 3 batalioane a câte 3 companii, având fiecare 3 plutoane a câte 3 pichete, iar fiecare pichet avea în responsabilitate 4 - 5 kilometri de frontieră.

Funcționarii vamali români, intrați în Dobrogea de Sud odată cu prefectii și jandarmii români, nu și-au putut îndeplini misiunile atâta timp cât granița nu era trasată. Din cauza lipsei grănicerilor români, contrabandele cu vite și atacurile bandelor armate bulgărești au continuat, căpătând o amploare din ce în ce mai mare. Având în vedere faptul că trupele engleze erau insuficiente pentru a stopa această situație, conducerea acestora solicită generalului H.M. Berthelot să aprobe trimiterea a trei companii de grăniceri pentru a asigura siguranța frontierei de sud a Dobrogei. Generalul Paul Chretien se opune acestei solicitări, motivând opoziția guvernului bulgar.

Încă de la 3 / 16 decembrie 1918, Ministerul de Război, cu adresa nr. 54, a cerut Marelui Cartier General ca să intervie la Comandamentul francez pentru a solicita instalarea grănicerilor pe linia vechii frontiere (Turkis Smil - Ekrene) pentru motivul că *“desființându-se Tratatul de la București (1918), revine de drept României vechea frontieră, pe care urmează să se instaleze serviciile vamale împreună cu trupele de pază - grănicerii - care nu sunt considerați ca trupe combatante, ci ca trupe de poliție pentru frontieră.”*²⁰⁶

Telegrama Marelui Cartier General, Secția Operații, nr. 1420 din 6 / 19 decembrie 1918, îl însărcina pe colonelul Toma Dumitrescu, ofițer de legătură pe lângă Comandamentul Trupelor Aliate din Salonic, să solicite aprobarea intrării trupelor de grăniceri, pentru a sprijini autoritățile locale și jandarmii români. Deasemenea, ofițerul român de legătură era mandatat să protesteze și să solicite aliaților să nu mai ceară aprobarea guvernului bulgar în probleme ce priveau Dobrogea, care aparținea legalmente de regatul român.²⁰⁷

La 8 / 21 decembrie 1918, Marele Cartier General va înainta Misiunii Franceze telegrama nr. 1452, prin care cere *“a se consimți la instalarea gărzilor, întrucât*

²⁰⁴ A.M.R. - Istoricul Regimentului 2 Grăniceri de la 1 aprilie 1915 la 1 iunie 1919, pag. 113 - 115;

²⁰⁵ Gl. Bg. Sever Neagoe, gl. Ilie Tender, gl. Gheorghe Văduva - Op. cit., pag. 234;

²⁰⁶²⁰⁶ Laura Gheorghiu, Florin Stan - op. cit. pag. 299;

²⁰⁷ Sorin Maxim Ursu - Prea mici pentru interese atât de mari (noiembrie 1918 - decembrie 1919). Anuarul Muzeului Marinei Române, III/2 - 2000, pag. 171;

Dobrogea face parte integrală din România și nu se poate admite ca în chestiunile interne românești să se amestece un guvern străin și mai cu seamă cel bulgar.²⁰⁸

Colonelul Radu Rosetti, din ordinul lui I.I.C. Brătianu și cu aprobarea generalului H.M. Berthelot, trimite la 10 / 23 decembrie 1918, o telegramă către legațiile României la Paris și Londra, pentru ca reprezentanții acestora să intervină pe lângă guvernele respective pentru a grăbi autorizarea intrării trupelor noastre (grănicerii) în Dobrogea.²⁰⁹

La 31 decembrie 1918 / 13 ianuarie 1919, din ordinul generalului francez Franchet D-Esperey, militarii englezi împiedică instalarea grănicerilor români, instalare care fusese autorizată de generalul H.M. Berthelot. Pentru a nu pune militarii români în situații umilitoare, generalul Constantin Prezan ordonă încetarea acțiunii grănicerilor.²¹⁰

Cele trei companii de grăniceri destinate pentru paza frontierei din Cadrilater au fost dislocate la Tulcea și Constanța ***”dând posturi mai mari în Babadag, Hârșova și Cernavoda”***. Grănicerii din Tulcea vor participa și la dezarmarea trupelor de voluntari (milițieni) bulgari.²¹¹ Ulterior aceste companii se vor dipune în Medgidia, Călărași și Oltenița, așteptând ordinul de instalare în Cadrilater.

La 17 / 30 ianuarie 1919, prin ordinul de zi nr. 1523, se mărește sectorul de pază al Regimentului 2 Grăniceri de la Șabla, la Marea Neagră până la Napadova, pe Nistru. În Dobrogea își va desfășura activitatea *Batalionul 1 Pază Brăila*, comandant maiorul Vlad Victor, care avea următoarea structură: *Compania 1 Constanța*, comandant locotenent Lazăr Gheorghe, cu Plutonul 1 Mangalia, Plutonul 2 Constanța și Plutonul 3 Sinoe (Casapchioi); *Compania 2 Brăila*, comandant maiorul Enescu Manole, cu Plutonul 1 Silistra, Plutonul 2 Cernavodă, Plutonul 3 Galați și pichetele vamale Silistra, Cernavodă și Docuri Brăila; *Compania 3 Tulcea*, comandant căpitanul Zamfiropol Romeo, având în componere Plutonul 1 Reni, Plutonul 2 Tulcea, Plutonul 3 Sulina și pichetul vamal Tulcea.²¹²

La 16 / 29 aprilie 1919, guvernul României, în urma aprobării primite de la Paris pe 10 / 23 aprilie 1919, a hotărât trimiterea grănicerilor în Cadrilater.²¹³

Sosirea trupelor de grăniceri în Dobrogea de Sud a fost descrisă de maiorul Constantin Loghin, astfel: ***”Autoritățile și populația românească au primit cu o bucurie și un entuziasm de nedescris sosirea grănicerilor în Cadrilater. La Silistra toate autoritățile și întreaga populație românească au venit, încă de la ora 7, în port pentru a-i primi pe grăniceri, oferind ofițerilor și trupei flori. La orele 9, batalionul locotenent colonelului Georgescu intră în oraș sub arcul de triumf și defilează în fața Palatului Administrativ, unde erau de față toate autoritățile în cap cu prefectul județului și primarul orașului, precum și un public foarte numeros. În timpul defilării, trupa și ofițerii au fost acoperiți cu flori. După defilare primăria a servit o***

²⁰⁸ Laura Gheorghiu. Florin Stan - op. cit. pag. 299.

²⁰⁹ Radu Rosetti - Op. cit. pag. 300;

²¹⁰ Ibidem, pag. 310;

²¹¹ Daniel Nicolae - Contribuții la istoria Diviziei 9 Infanterie în Dobrogea de Sud. (1919 - 1924).

Revista Document, nr. 3(81)/2018, pag. 58;

²¹² A.M.R. - Istoricul Regimentului 2 Grăniceri de la 1 aprilie 1915 la 1 iunie 1919, pag.121 - 122;

²¹³ Ibidem, pag. 345.

gustare, iar la trupă s-a împărțit vin și tutun. La Bazargic grănicerii au avut aceeași primire grandioasă. Trenul întârziind, publicul nerăbdător a ieșit în întâmpinarea grănicerilor la gara Bazargicul de Sud, depărtare de 4 km. de oraș. A doua zi a avut loc un Te Deum, după care a urmat defilarea batalionului, care a fost primit de toate autoritățile în cap cu Prefectul județului și primarul orașului, precum și de un numeros public. După defilare s-a servit la primărie o gustare pentru ofițeri și delegații de la trupă. La Turtucaia, grănicerii au fost primiți de toate autoritățile și un public mai puțin numeros. Aici entuziasmul și bucuria populației s-au manifestat într-un grad mai mic.”²¹⁴

Bulgarii răspândesc multe zvonuri false despre sosirea grănicerilor români:

- În preziua trecerii, au răspândit știrea falsă că vor sosi trupe americane;
- La Silistra, francezii au scos la debarcader o gardă de onoare cu care să-i întâmpine pe militarii români. Bulgarii au răspândit știrea că francezii au misiunea de a-i opri pe grănicerii români să intre în oraș;
- La Bazargic, deși nu mai era decât o oră până la sosirea trenului cu grănicerii români, bulgarii vorbeau prin cafenele că trupele care vor sosi sunt americane, iar militarii români nu vor intra în oraș.²¹⁵

Militarii francezi au primit cu bucurie unitățile de grăniceri români. *“La Silistra, detașamentul francez a format o gardă de onoare, iar ofițerii francezi i-au invitat pe ofițerii grăniceri români la o gustare, unde s-a servit șampanie, apoi, cu toții, au mers la primărie unde s-a toastat pentru România Mare. La Turtucaia, detașamentul francez a format o gardă de onoare la sosirea grănicerilor, iar ofițerul francez (comandant al detașamentului) a fost permanent în legătură cu maiorul Nicolae Tonița. La Bazargic, unde era și reședința batalionului, sosirea grănicerilor a fost primită destul de rece.”²¹⁶*

După instalarea grănicerilor români, *“francezii s-au implicat cu multă responsabilitate pentru menținerea ordinii în zonă, aplanarea conflictelor româno - bulgare de la graniță și respingerea atacurilor efectuate de comitagii. Deasemenea au sprijinit pe grănicerii români în depistarea și arestarea dezertorilor și agitatorilor bulgari aflați în Dobrogea de Sud.”²¹⁷*

Cu totul altul a fost modul cum s-au comportat militarii italieni la sosirea grănicerilor români. La 2 / 15 mai 1919, generalul italian Beltramo, comandantul uneia din zonele în care urma să se disloce o subunitate de grăniceri români, interzice accesul acestora în zonă, sub motiv că ocuparea Dobrogei de Sud de către grănicerii români ar putea prilejui grave incidente.²¹⁸ În urma protestului autorităților române incidentul va fi aplanat. În final Batalionul 3 din Regimentul 1 Grăniceri va fi dislocat în Bazargic, realizând un dispozitiv de pază pe frontiera de sud a Dobrogei, între Șabla și Turcșmil, cu companiile dispuse la Bazargic, Curtbunar și Turtucaia.

²¹⁴ Daniel Nicolae - Op. cit. pag. 58;

²¹⁵ Ibidem, pag. 58;

²¹⁶ Ibidem, pag. 58;

²¹⁷ Niculina Ursu - Dobrogea în timpul ocupației trupelor aliate (noiembrie 1918 - decembrie 1919). Anuarul Muzeului Marinei Române III/2-2000, pag. 175;

²¹⁸ Radu Rosetti - Op. cit. pag. 350.

Pentru a face față unui eventual atac bulgar, grănicerii români vor constitui între 13 / 26 august și 29 noiembrie / 12 decembrie 1919. Detașamentul operativ "Dobrici." Odată cu instalarea grănicerilor români s-a constatat o îmbunătățire simțitoare a pazei frontierei și s-a îmbunătățit sistemul de informare a Marelui Cartier General român despre modul defectuos în care se executa dezarmarea armatei bulgare, **"grănicerii români raportau despre existența unor depozite de arme și muniții despre care trupele de ocupație franceze și engleze nu aveau cunoștință."**²¹⁹

Grăniceri români raportau despre existența unui număr însemnat de comitangii în apropierea frontierei. Elocvent în acest sens este raportul Detașamentului de Grăniceri de la 3 / 16 septembrie 1919, care informa că **"a sosit în teritoriul Bulgariei cu trenul, în gara Oboriștea, un grup de 300 - 400 bulgari comitagii, sub masca de muncitori, având, printre bagajele și sculele lor, arme și muniții cu intenția ca la semnarea păcii, dacă va fi în defavoarea lor, să atace posturile noastre de grăniceri și să treacă în Cadrilater, a se deda la omoruri și jafuri. Acest grup de comitagii este trimis de autoritățile bulgare și ca să nu fie suspectat de autoritățile franceze, a venit ca muncitori împrăștiindu-se prin satele din apropierea frontierei noastre."**²²⁰

Conform ordinului secret nr. 138 din 12 decembrie 1919, al Corpului 5 Armată, începând cu data de 28 decembrie 1919, frontiera de sud a Dobrogei va fi ocupată de 3 companii de grăniceri (7, 8 și 9), aflate sub comanda maiorului Băgu, reședința batalionului fiind la Curtbunar. *Compania 7 Grăniceri*, comandată de locotenentul Popovici avea reședința la Turtucaia; *Compania 8 Grăniceri*, comandată de locotenentul Ioanid avea reședința la Curtbunar și *Companiei 9 Grăniceri*, comandată de locotenentul Gorschi, avea reședința la Bazargic.²²¹

6.2. Revenirea Diviziei 10 Infanterie în Dobrogea

La 1 / 14 august 1919, Divizia 10 Infanterie se afla în Basarabia, având forțele dispuse astfel :

- Comandamentul - la Chișinău;
- Brigada 19 Infanterie - dispusă în raionul Kimișeni - Vadu lui Vodă - Onicani
- Girtopol Bol, având următoarea compunere: Regimentele 23 și 39 Infanterie (fiecare cu trei batalioane) și o companie pionieri. Efective – 2.853 baionete, 108 puști mitralieră, 48 mitraliere;
- Brigada 20 Infanterie - dispusă în raionul Chișinău - Pugoi - Cipata, având în compunere doar Regimentul 38 Infanterie (3 batalioane). Regimentul 33 Infanterie era pus la dispoziția Diviziei 5 Infanterie. Efective - 1622 baionete, 54 puști mitraliere, 23 mitraliere;
- Batalionul 10 Pionieri - dispus la Buicani;
- Brigada 10 Artilerie - dispusă la Sinzera - Mirani, având în compunere: Regimentul 3 Artilerie (bateriile 1, 3, 7, 8 și 9) și Regimentul 20 Obuziere (bateriile 1

²¹⁹ Daniel Nicolae - Op.cit. pag. 58;

²²⁰ Ibidem, pag. 58 - 59;

²²¹ Ibidem, pag. 59.

și 4). Celelalte subunități erau puse la dispoziția Diviziei 4 Infanterie - (bateria 6 / Regimentul 3 Artilerie) și a Diviziei 5 Infanterie (bateriile 2. 4 și 5/Regimentul 3 Artilerie și bateriile 2 și 3/ Regimentul 20 Obuziere). Efective - 20 tunuri de 75 mm, 2 obuziere de 150 mm, 4 obuziere de 105 mm:

- Escadronul de cavalerie - dispus în Chișinău. Efective - 64 de săbii.²²²

Conform ordinului M.C.G. nr. 30112 din 15 august 1919²²³, Divizia 10 Infanterie primește ordin să se pregătească pentru a se deplasa în Dobrogea de Sud.

În perioada 2 / 15 – 10 / 23 august 1919 s-au luat măsuri pentru înlocuirea și concentrarea tuturor forțelor diviziei aflate detașate la Diviziile 4 și 5 Infanterie.

Deplasarea Diviziei 10 Infanterie - 13.896 militari, 2.511 cai și 1.113 trăsuri - se va executa în perioada 10 / 23 august – 4 / 17 septembrie 1919, cu ajutorul a 40 de garnituri militare.

În noua zonă de dislocare, forțele Diviziei 10 Infanterie se vor dispune, conform ordinului M.C.G. nr. 3147 din 22.08.1919, astfel:

- Comandamentul diviziei, cu secțiile de telegrafie cu și fără fir - la Călărași;
- Comandamentul Brigăzii 19 Infanterie - la Ostrov;
- Comandamentul Regimentului 23 Infanterie cu Batalioanele 2 și 3 - la Călărași, Batalionul 1 la Modelu (4 km est Călărași);
- Comandamentul Regimentului 39 Infanterie cu Batalionul 1 - la Ostrov, Batalioanele 2 și 3 - la Almalău;
- Comandamentul Brigăzii 20 Infanterie - la Cobadin;
- Comandamentul Regimentului 33 Infanterie cu Batalionul 2 - la Plopeni (Cavalcar), Batalionul 1 - la Negrești (Carabacă), Batalionul 3 - la General Scărișoreanu (Enghez);
- Comandamentul Regimentului 38 Infanterie cu Batalionul 1 - la Cobadin, Batalionul 2 și 3 la Călugăreni (Caceamac);
- Comandamentul Brigăzii 10 Artilerie - la Călărași;
- Comandamentul Regimentul 3 Artilerie cu Divizionul 1 - la Roseti (10 km est Călărași), Divizionul 2 - la Osmancea, Divizionul 3 - la Bugeac;
- Comandamentul Regimentului 20 Obuziere cu Bateriile 1 și 4 - la Călărași, Bateriile 2 și 3 - la Ciocârlia (Biulbiul);
- Batalionul 10 Pionieri - la Medgidia;
- Escadronul de cavalerie la Ciobănița (Ageamler);
- Centrul de Instrucție - Mircea Vodă (1 km vest Călărași);
- Ambulanța Divizionară - o secție la Cobadin și una la Călărași;
- Depozitul de subzistență și Depozitul de Muniții - la Cernavoda;
- Brutăria - 2 secții la Cobadin și o secție la Ostrov.²²⁴

²²² A.M.R., Fond Divizia 10 Infanterie, Jurnalul de operațiuni asupra evenimentelor și operațiunilor care au avut loc pe timpul de la 1 - 31 august 1919, pag. 447 - 448;

²²³ A.M.R. - Fond Divizia 10 Infanterie, Jurnalul de operațiuni pe timpul de la 1 - 30 septembrie 1919, pag. 486 - 487;

²²⁴ Ibidem, pag. 486 - 487.

6.2.1. Cooperarea Diviziei 10 Infanterie cu forțele franceze din Cadrilater

În ziua de 24 septembrie / 7 octombrie 1919, comandantul detașamentului militar francez din Cadrilater solicită, urmare a informațiilor referitoare la faptul că bulgarii vor încerca un atac/revoltă în Cadrilater, un ofițer român de legătură permanent la acest comandament și acordarea unui sprijin în situația producerii unor astfel de evenimente, deoarece trupele pe care le are la dispoziție nu sunt suficiente pentru a face față unei astfel de situații.

Cu aprobarea M.C.G. nr. 3984, locotenentul Gheorghiu Leon este numit delegat pe lângă comandamentul francez, având de îndeplinit următoarele misiuni:

- să țină permanent și rapid legătura între comandamentul francez și Divizia 10 Infanterie;
- să comunice comandantului francez că Divizia 10 Infanterie va intra în Cadrilater de îndată ce acest comandament va cere în scris o astfel de acțiune, ideal fiind ca această cerere să fie formulată de comandamentul francez de la Constantinopol;
- să țină la curent Divizia 10 Infanterie cu desfășurarea evenimentelor prin bulletine informative zilnice.²²⁵

Din acest moment forțele Diviziei 10 Infanterie erau pregătite, după ce se primea aprobarea M.C.G., să intervină în Cadrilater, în sprijinul forțelor franceze.

6.2.2. Înlocuirea trupelor franceze din Cadrilater

Marele Cartier General emite la 13 noiembrie 1919, ordinul nr. 4967, prin care se comunica Diviziei 10 Infanterie următoarele:

- *“De îndată ce Bulgaria va semna tratatul de pace, trupele franceze din Cadrilater, vor ceda locul trupelor noastre;*

- *Până la sosirea Diviziei 9 Infanterie în garnizoana de reședință avem intenția de a ocupa Cadrilaterul astfel: cu un batalion din Regimentul 33 Infanterie la Dobrici și cu câte un batalion din Regimentul 23 Infanterie la Silistra și Turtucaia;*

- *Pentru realizarea acestui proiect Regimentul 23 Infanterie va fi în curând transportat la Călărași;*

- *Rog luați măsuri ca Regimentul 23 Infanterie cât și Regimentul 33 Infanterie să fie în măsură a se deplasa în 24 de ore de la primirea ordinului care se va da în acest scop.*

Generalul Henri Cihoschi.”²²⁶

²²⁵ A.M.R. - Fond Divizia 10 Infanterie. Jurnalul de operații de la 1 - 31 octombrie, pag.490:

La 1 / 14 noiembrie 1919, Divizia 10 Infanterie, primește ordinul nr. 5001, cu următorul conținut:

"Urmare la nr. 4967 - Rog dați ordin locotenent colonelului Argeșanu, șeful de stat major al Diviziei 10 Infanterie, ca în ziua de 16 noiembrie 1919, dimineața, să se afle la Dobrici, unde va găsi pe colonelul francez Rouger și vor stabili de comun acord înlocuirea trupelor franceze din Cadrilater cu trupe române."²²⁷

La 3 / 16 noiembrie 1919, între colonelul Rouger, comandant militar al zonei Varna, reprezentând Comandamentul General al Trupelor Aliate din Bulgaria și colonelul Argeșeanu, șef de stat major al Diviziei 10 Infanterie, reprezentând M.C.G. Român, s-a încheiat o Convenție militară, referitoare la acțiunea trupelor franceze și române în Cadrilater, care stabilea următoarele aspecte:

- Detașamentul românesc care va ocupa Dobrogea Meridională (Cadrilaterul) va avea următoarea compunere: un batalion din Regimentul 33 Infanterie dislocat în Bazargic; un batalion din Regimentul 23 Infanterie dislocat în Silistra și un batalion din Regimentul 23 Infanterie dislocat la Turtucaia;

- Batalionul din Regimentul 33 Infanterie se va deplasa la Bazargic pe calea ferată. Garnitura militară va avea o compunere care să permită, după debarcarea batalionului român, îmbarcarea și transportul unui detașament francez din Regimentul 14 de tiraliori senegalez, dispus la acest moment în Bazargic, având următoarea compunere: 10 ofițeri, 410 militari, 62 cai și 23 mașini diferite. La garnitură se vor adăuga suplimentar 6 vagoane acoperite, la dispoziția maiorului Berger, comandant al batalionului, pentru a transporta materialele de logistică din zona Balcik și Bazargic. Guvernul român va autoriza deplasarea acestei garnituri până la Varna și va solicita o locomotivă bulgară pentru executarea transportului;

- Batalionul destinat pentru Silistra va veni de la Călărași, pentru a înlocui trupele franceze, la o dată ce se va stabili ulterior;

- Batalionul desemnat pentru Turtucaia va veni de la Călărași, tot pe Dunăre;

- Convoiul de șalande ce asigură trecerea la Silistra se va constitui de așa manieră încât să poată îmbarca detașamentul francez compus din 2 ofițeri, 200 militari, 4 mașini și logistica acestora;

- Convoiul astfel format va urca pe Dunăre până la Turtucaia, unde va debarca batalionul românesc și va îmbarca un pluton de militari francezi dislocați în localitate. Acesta își va continua apoi drumul până la Rusciuc, unde vor fi debarcate trupele franceze. Acest convoi de șalande va fi predat prin grija comandantului trupelor franceze din Rusciuc, autorităților române din Giurgiu;

- În fiecare locație, comandanții detașamentelor franceze vor aduce la cunoștința comandanților detașamentelor române activitățile în curs de derulare și le vor preda documentele ce le pot fi utile. Plecarea trupelor franceze nu se va face decât după îndeplinirea acestor formalități;

²²⁶ A.M.R. - Fond Divizia 10 Infanterie, Jurnalul de operațiuni pe timpul de la 1 - 30 noiembrie 1919, pag. 530.

²²⁷ Ibidem, pag. 534

- Termenele de desfășurare a acțiunilor vor fi decise ținând cont de situația mijloacelor de transport existente la Cobadin și Călărași. Declanșarea acțiunilor se va face a doua zi după semnarea Tratatului de pace cu bulgarii, după ce comandantul militar francez de la Varna și Statul Major al Diviziei 10 Infanterie vor fi înștiințate despre acest eveniment.

Cele două părți își vor transmite reciproc eventualele modificări survenite.

Deasemenia, data începerii acțiunilor nu va fi înainte de 21 noiembrie 1919 pentru a permite derularea în bune condiții a activităților planificate. Acțiunile vor începe simultan la Silistra și Bazargic.²²⁸ (vezi anexa nr. 8)

La data de 18 noiembrie / 1 decembrie 1919, ora 12:30. Comandamentul Trupelor franceze din Bazargic trimite Comandantului Diviziei 10 Infanterie, următoarea telegramă, semnată de căpitanul Vielle:

”Prin ordinul general al comandantului trupelor aliate din Bulgaria prescripțiunile Convenției militare din 16 noiembrie 1919 intră în vigoare de azi, 1 decembrie 1919.”²²⁹

În aceeași zi, la ora 12:36, prin nota telefonică nr. 1312, locotenentul colonel Argeșeanu, șeful de stat major al Diviziei 10 Infanterie, comunică că: ***“Trupele române vor intra în Cadrilater la 3 decembrie 1919.”***²³⁰

Comandamentul Diviziei 10 Infanterie va lua măsuri pentru asigurarea garniturii necesare pentru transportul trupelor de la Cobadin la Bazargic și a șlepurilor care să asigure transportul trupelor de la Călărași la Silistra și Turtucaia.

În ziua de 20 noiembrie / 3 decembrie 1919, Batalionul III/Regimentul 33 Infanterie s-a îmbarcat în tren la Cobadin și s-a deplasat la Bazargic, unde a debarcat la orele 15:00. Batalionul va disloca o companie la Balcic, cu un pluton la Cavarua.²³¹

Batalionul II/Regimentul 23 Infanterie s-a îmbarcat pe șleपुरi la Călărași și a plecat la Silistra, unde a debarcat la orele 14:00. Ambele batalioane au fost primite cu mare entuziasm de întreaga populație.²³²

Din cauza lipsei de vase pentru a nu se face două transporturi, unul cu batalionul românesc la Turtucaia și altul cu batalionul francez din Silistra la Rusciuc, s-a dispus ca Batalionul I/Regimentul 23 Infanterie să plece la Turtucaia în ziua de 22 noiembrie / 5 decembrie 1919, nu pe 21 noiembrie / 4 decembrie 1919 cum fusese planificat inițial, iar la trecerea prin portul Silistra să ia și trupele franceze pentru a le transporta la Turtucaia și mai departe la Rusciuc, unde au rămas pe timpul nopții, în dimineața zilei de 24 noiembrie / 7 decembrie 1919, trecând în apele românești, la Giurgiu.

Batalionul I/Regimentul 23 Infanterie a început deplasarea în ziua de 22 noiembrie / 5 decembrie 1919, după ce-a îmbarcat trupele franceze din Silistra, a

²²⁸Ibidem, pag. 536 - 538;

²²⁹A.M.R. - Fond Divizia 10 Infanterie. Jurnale de operațiuni pe timpul de la 1 - 31 decembrie 1919, pag. 552;

²³⁰Ibidem, pag. 552;

²³¹Ibidem, pag. 558;

²³²Ibidem, pag. 555;

continuat deplasarea, debarcând la Turtucaia în ziua de 23 noiembrie / 6 decembrie 1919, ora 08:00, fiind primit de populație cu mare entuziasm.²³³

Trupele franceze din Bazargic se vor îmbarca în garnitura militară asigurată de Divizia 10 Infanterie și se vor deplasa la Varna. Această garnitură se va înapoia la Bazargic în ziua de 2 / 15 decembrie 1919.²³⁴

Ziua de 23 noiembrie / 6 decembrie 1919, este ziua în care România și-a recăpătat complet suveranitatea asupra întregului teritoriu al Dobrogei, toate trupele franceze părăsind Cadrilaterul.²³⁵

Marele Cartier General prin ordinele nr. 5543 și nr. 5557 din 5 decembrie 1919, fixează următoarele misiuni pentru trupele Diviziei 10 Infanterie dislocate în Cadrilater:

- Până la sosirea Diviziei 9 Infanterie în garnizoanele de pace din Cadrilater, batalioanele de la Bazargic, Silistra și Turtucaia, din punct de vedere operativ, se pun sub ordinele comandantului Brigăzii 19 Infanterie, care în mod proovizoriu va lua reședința la Silistra și va avea legătura directă cu fiecare garnizoană;

- Batalioanele din Cadrilater au însărcinarea de a da, la cerere, grănicerilor din sectorul respectiv tot concursul necesar când aceștia nu vor putea singuri face față situației. În acest scop, vor avea trupa adunată și ocupată cu ședințele de instrucție și educație și vor fi încontinuu în legătură cu comandantul grănicerilor din sectorul respectiv și comandantul Brigăzii 19 Infanterie de la Silistra;

- Comandanții de batalioane vor lua măsuri de pază prevăzute de regulamentul serviciului în campanie în scopul evitării surprinderilor. Ofițerii vor fi continuu la unități. Învoirile și concediile ofițerilor și reangajaților vor fi suspendate după cum prevede ordinul M.C.G. nr. 6030;

- Comandantul Brigăzii 19 Infanterie va raporta evenimentele petrecute în fiecare zi la orele 8, telefonic și direct, spre știință, Corpului de Armată - Diviziei 10 Infanterie. Deasemenea va raporta la ori ce oră din zi sau noapte când este cazul urgent și de importanță.”²³⁶

Prin ordinul nr. 103 din 6/23 decembrie 1919, Corpul V Armată ordonă Diviziei 10 Infanterie luarea următoarelor măsuri:

”Dați ordin Comandantului Brigăzii 19 Infanterie să se pună în legătură directă cu comandantul detașamentului de grăniceri, spre a se lua cunoștință de situația și dispozitivul batalioanelor de grăniceri și să înainteze Corpului de Armată o schiță cu dispozitivul și efectivul grănicerilor și o situație cu efectivele batalioanelor noastre, arătându-se mitralierele și puștile mitralieră pe care le are fiecare batalion;

- Comandantul Brigăzii 19 Infanterie va preciza fiecărui batalion sectorul în care trebuie să intervină spre a ajuta pe grăniceri la nevoie;

- Batalionul I / Regimentul 23 Infanterie va interveni în sectorul batalionului de grăniceri Turtucaia, Batalionul II / Regimentul 23 Infanterie va interveni în

²³³Ibidem, pag. 557.

²³⁴Ibidem, pag. 561;

²³⁵Ibidem, pag. 558.

²³⁶Ibidem, pag. 558;

*sectorul batalionului Kurtbunar și Batalionul III / Regimentul 33 Infanterie în sectorul batalionului de grăniceri Bazargic.”*²³⁷

La 28 noiembrie / 11 decembrie 1919, Comandamentul Brigăzii 19 Infanterie se va imbarca la Călărași și se va deplasa la Silistra pe Dunăre.

La 11 / 24 decembrie 1919, conform ordinului nr.103 al Corpului V Armată, trupele din Cadrilater, intră din punct de vedere operativ, în subordinea Diviziei 9 Infanterie, iar comandamentul Brigăzii 19 Infanterie se dislocă din nou la Călărași.²³⁸

Până la 8 / 21 ianuarie 1920, toate subunitățile Diviziei 10 Infanterie, dispuse în Cadrilater, vor fi înlocuite și se vor deplasa în garnizoanele de dislocare la pace, Călărași și Tulcea.

6.3. Revenirea Diviziei 9 Infanterie în Dobrogea

Începând cu 15 / 28 mai 1918, Divizia 9 Infanterie, comandată de generalul Constantin Scărișoreanu,²³⁹ a trecut la acoperire și ulterior la apărare pe Nistru.

Structura organizatorică a acesteia era următoarea:

- Comandamentul;
- Brigada 17 Infanterie, comandată de generalul de brigadă Stan Poetaș, având în componere Regimentele 34 și 40 Infanterie;
- Brigada 18 Infanterie, comandată de colonelul Gheorghe Scărlătescu, având în componere regimentele 35 și 36 Infanterie;
- Brigada 9 Artilerie, comandată de colonelul Grigore Tomescu, având în componere Regimentul 13 Artilerie și Regimentul 18 Obuziere;
- Batalionul 9 Pionieri;
- Coloana subzistență;
- Divizionul Coloană de muniție;
- Ambulanța divizionară;
- Regimentul de marș.²⁴⁰

Imediat după instalarea trupelor române în Dobrogea de Sud, părțile sedentare ale Diviziei 9 Infanterie încep deplasarea în garnizoanele de dislocare la pace. La 30 noiembrie / 13 decembrie 1918, partea sedentară a Regimentului 35 Infanterie se transporta de la Călărași la Silistra. În perioada 1 / 2 – 14 / 15 decembrie 1918, partea sedentară a Regimentului 36 Infanterie se transporta de la Oltenița și Cernavoda la Turtucaia. Acestea au fost transportate cu șleपुरi pe Dunăre. Partea sedentară a Regimentul 40 Infanterie se va transporta pe calea ferată cu o garnitură format din 23 vagoane închise și 14 platforme, în perioada 1 / 2 – 14 / 15 decembrie 1918, de la Cernavoda la Bazargic. Partea sedentară a Regimentului 9 Vânători se va transporta

²³⁷ Ibidem, pag. 560.

²³⁸ Ibidem, pag. 562;

²³⁹ La 3 iulie, în urma demisiei generalului Constantin Scărișoreanu, la comanda diviziei a fost numit generalul Alexe Atanasiu:

²⁴⁰ Jipa Rotaru, Leonida Moise, Ion Giurcă, Costin Scurtu - Divizia 9 Infanterie "Mărășești", 1879 - 1999, Ed. Punct, București - 1999, pag. 232 - 224;

pe calea ferată. în perioada 4 / 5 – 17 / 18 decembrie 1918. cu o garnitură formată din 28 vagoane închise și 16 platforme de la Cobadin la Bazargic.²⁴¹

În perioada 2 / 15 – 6 / 19 decembrie 1919, Divizia 9 Infanterie va fi înlocuită de Divizia 2 Infanterie, fiind în măsură, conform ordinului M.C.G. să se deplaseze în garnizoanele de pace din Dobrogea.²⁴² Deplasarea se va executa combinat, pe calea ferată și pe Dunăre.

Transportul pe calea ferată s-a executat pe două direcții:

- Forțele dislocate în nordul Basarabiei s-au deplasat pe ruta: Noua Suliță, Cernăuți, Pașcani, Iași, Galați;

- Forțele dislocate în raionul Bălți s-a deplasat pe ruta: Bălți, Iași, Galați.

De la Galați transportul se va executa pe nave astfel:

- Comandamentul Diviziei 9 Infanterie și Brigada 18 Infanterie până la Silistra, respectiv Turtucaia;

- Brigăzile 17 Infanterie și 9 Artilerie vor fi debarcate la Cernavodă. Ulterior Brigada 17 Infanterie, mai puțin Regimentul 34 Infanterie, se va deplasa pe calea ferată la Bazargic, iar Brigada 9 Artilerie și Regimentul 34 Infanterie se vor deplasa la Constanța.

Comandamentul Diviziei 9 Infanterie a ajuns la Călărași la 10 / 23 decembrie 1919. unde s-a instalat provizoriu, iar la 21 decembrie 1919 / 3 ianuarie 1920, s-a îmbarcat pe șleपुरi, fiind transportat la Silistra.²⁴³

Deși ordinul M.C.G. prevedea ca toate forțele Diviziei 9 Infanterie să ajungă în garnizoanele din Dobrogea până la 21 decembrie 1919 / 3 ianuarie 1920, din cauza problemelor existente la căile ferate (linii ferate deteriorate, lipsă vagoane, locomotive sau cărbuni) defluirea tuturor forțelor diviziei se va încheia la 8 / 21 ianuarie 1920.

În toate localitățile de dispunere, prin grija prefecturilor, primăriilor și garnizoanelor militare, ostașilor dobrogeni, reveniți acasă după trei ani de lupte și greutăți de nedescris, le-au fost organizate primiri pline de entuziasm, la care a participat întreaga populație.²⁴⁴ În garnizoana Constanța printr-un Ordin Cicular se comunica graficul sosirii în localitate a regimentului 34 Infanterie și a Regimentelor 13 Artilerie și 18 Obuziere, iar telegrama semnată de ministrul de război Rășcanu prevedea: ***”Trupelor să li se facă cea mai frumoasă primire. În acest scop se pot organiza mese la care să se invite ofițerii, chiar și soldații, arătându-li-se pretutindeni, în special de autorități, toată sollicitudinea și admirația pe care o merită. Se va profita de orice ocaziune să se arate trupelor că toată suflarea românească se gândește la ei și că numai de la oastea țării se așteaptă tot ce este bun și frumos în România Mare. La cheltuielile ce se vor face cu această ocazie va lua parte și ministerul de război.”***²⁴⁵ (foto-documentul nr. 30)

²⁴¹Daniel Nicolae - Op.cit. pag. 59.

²⁴²A.M.R. - Fond Divizia 9 Infanterie, Juranțul de operații a Diviziei 9 Infanterie, pag.115;

²⁴³Daniel Nicolae - Op. cit. pag. 59;

²⁴⁴D.J.C.A.N. - Fond Primăria Constanța, Dosar nr. 5/1920, pag. 7-10;

²⁴⁵Ibidem, pag. 8.

În conformitate cu prevederile ordinului nr. 138 din 29 noiembrie / 12 decembrie 1919 al Corpului 5 Armată Trupele Diviziei 9 Infanterie vor ocupa garnizoanele astfel:

- **Silistra** - comandamentul Diviziei 9 Infanterie - comandant, generalul de brigadă Gheorghe Mironescu;

- **Turtucaia** - Brigada 18 Infanterie - comandant, generalul de brigadă Constantin Frimu și Regimentul 36 Infanterie - comandant, colonelul Atanase Iliescu;

- **Silistra** - Regimentul 35 Infanterie - comandant, colonelul Petre Dobriceanu (avea statul major și un batalion la Silistra, un batalion la Ostrov și un batalion la Akadânlar);

- **Bazargic** - Brigada 17 Infanterie - comandant, colonelul Ioan Petrescu și Regimentul 40 Infanterie - comandant, colonelul Necula Georgescu. (Regimentul 40 Infanterie avea un batalion la Balcic și o companie la Cavarna);²⁴⁶

- **Constanța** - Brigada 9 Artilerie – comandant, generalul de brigadă Grigore Tomescu, cu Regimentul 13 Artilerie - comandant, locotenent colonelul Vladimir Grigorescu, Regimentul 18 Obuziere – comandant, colonelul Nicolae Vasilescu și Regimentul 34 Infanterie - comandant, Ioan Teodorescu.

Au rămas provizoriu în Basarabia: Batalionul 9 Pionieri, la dispoziția Grupului General Popovici și Bateria 4/Regimentul 13 Artilerie la dispoziția Diviziei 5 Infanterie.²⁴⁷

Trupele diviziei au înlocuit batalioanele din Regimentul 23 Infanterie dislocate în Silistra și Turtucaia, acestea deplasându-se la Călărași și Batalionul III/Regimentul 33 Infanterie, dispus în Bazargic, care se va deplasa la Tulcea.

Prin ordinul Marelui Stat Major nr. 5557/1919 trupelor Diviziei 9 Infanterie nu li s-a fixat, la început, nicio misiune de acoperire ci *“li s-a prescris să se ocupe de instrucția recruților și de repararea cazărmilor.”*²⁴⁸

La 7 / 20 ianuarie 1920, se primește ordinul nr. 158 al Corpului 5 Armată, prin care se prevedea că trupele Diviziei 9 Infanterie dislocate în Dobrogea de Sud *“pe lângă îndatoririle prevăzute în serviciul de garnizoană și instrucția trupelor, să reprime, la cererea autorităților administrative, toate mișcările care s-ar fi produs în zonă.”*²⁴⁹

Comandantul Diviziei 9 Infanterie ordonă comandanților de garnizoană să fie într-o permanentă legătură cu autoritățile locale, iar când situația o va impune să intervină cu energie, conform prevederilor legale. Toate birourile de informații, înființate la fiecare corp de trupă sunt atenționate să funcționeze în cele mai bune condiții, oferind comandanților de garnizoană informații corecte despre situația operativă din zona de responsabilitate.

Conform ordinului nr. 6285/1919 al Marelui Cartier General grănicerii trebuiau să împiedice bandele de comitații să treacă pe teritoriul național. În cazul că aceste bande erau numeroase, iar grănicerii nu puteau face față, aceștia aveau ordin să ceară concursul trupelor din subordinea Diviziei 9 Infanterie dispuse în zonă.

²⁴⁶Daniel Nicolae - op. cit. pag. 59 - 61;

²⁴⁷Ibidem, pag.60;

²⁴⁸Ibidem, pag.60;

²⁴⁹Ibidem, pag.61;

Misiunea Diviziei 9 Infanterie consta în: *”apărarea frontierei Dobrogei de Sud contra agresiunilor bandelor de tâlhari sau detașamentelor armate bulgare, acoperirea mobilizării și concentrării Corpului V Armată pentru a preîntâmpina un atac cu mijloace puternice, împiedicarea propagandei bulgare și pătrunderea agenților de propagandă și menținerea ordinii publice.”*²⁵⁰

Pentru îndeplinirea aceste misiuni comandantii brigăzilor au ordonat luarea următoarele măsuri:

- Brigada 18 Infanterie - a trimis, la 23 ianuarie / 5 februarie 1920, în zona sa de responsabilitate, trei plutoane care să patruleze în spatele frontierei, asigurând, astfel, o ruptură a legăturilor dintre populația din Bulgaria și populația bulgară din Dobrogea de Sud:

- Brigada 17 Infanterie - a pus la dispoziția Companiei 7 Grăniceri două plutoane, cu misiunea de a sprijini această subunitate în cazul atacului unor forțe superioare bulgare.²⁵¹

La 1 / 14 ianuarie 1920, Regele Ferdinand I ordonă menținerea stării de asediu în Dobrogea. Corpul V Armată, în martie 1920, emite Ordonanța nr. 1 referitoare la menținerea stării de asediu în Dobrogea, care prevedea că *”în termen de 10 zile cetățenii care aveau arme, fără a poseda permisul special eliberat de corpul de armată să le predea, în orașe la comendurile de garnizoană, iar la sate la posturile de jandarmi.”*²⁵²

Desele incidente de frontieră dintre grănicerii români și cei bulgari se datorau, conform reclamațiilor părții bulgare, defectuoasei delimitări a frontierei. La 27 septembrie / 10 octombrie 1920, Corpul V Armată raporta Marelui Stat Major, că au fost *”încheiate 8 procese-verbale, prin intermediu cărora se constata modul de patrulare între anii 1913 și 1916 și cum se realiza după anul 1918, precum restabilirea frontierei de stat româno - bulgare din Dobrogea de Sud.”*²⁵³

Deasemenea, comisia mixtă formată din maiorul N. Georgescu (delegatul Diviziei 9 Infanterie) și locotenentul C. Georgescu (comandant Pluton 3 Grăniceri Vladimirovo) din partea română și maiorul Colev (comandantul grănicerilor din Sectorul 16) și locotenentul Gh. Vasov (comandant Pluton 5 Grăniceri) din partea bulgară, a identificat semnele de hotar existente la momentul respectiv, constatând dispariția sau mutarea acestora. De comun acord, s-a stabilit ca, în sectoarele unde acestea lipsesc, ofițerii topografi să restabilească pe teren linia de frontieră marcată prin movile și stâlpi, conform convenției încheiată în anul 1913.²⁵⁴

La 13 / 26 august 1920, la București, va avea loc semnarea Convenției de demarcare a frontierei româno - bulgare.

²⁵⁰ Ibidem, pag. 62.

²⁵¹ Ibidem, pag. 62;

²⁵² Ibidem, pag. 62:

²⁵³ Ibidem, pag. 62:

²⁵⁴ Ibidem, pag. 62.

CONCLUZII

La 12 / 25 septembrie 1918, situația Dobrogei era critică. Conform Protocolului de la Berlin întreaga Dobrogea era integrată în Regatul Bulgariei. Când peste doar câteva zile, la 16 / 29 septembrie 1918, urmare a capitulării Bulgariei, prin armistițiul încheiat cu Puterile Aliate, se permitea acesteia să păstreze forțe militare pentru apărarea graniței dobrogeane. Acestea erau destinate să acționeze împotriva unei posibile agresiuni românești. La acea dată România era un stat neutru, având armata demobilizată și desfășura acțiuni diplomatice pe lângă Puterile Centrale, Germania în mod deosebit, pentru recăpătarea integrală a Dobrogei. Am putea considera că Puterile Aliate au procedat corect permițând prezența trupelor bulgare în Dobrogea.

După ce, la 28 octombrie / 10 noiembrie 1918, România a declarat din nou război Germaniei, având garantat faptul că Puterile Aliate vor accepta ca România să beneficieze de drepturile ce i se cuveneau ca vechi aliat, situația se schimbă total. Din momentul când, la 29 octombrie / 11 noiembrie 1918, Germania capitulează și prevederile Tratatului de la București (1918), inclusiv anexele acestuia, sunt anulate, Dobrogea redevine parte a României, având în vedere Tratatul de la Berlin (1878) și Tratatul de la București (1913). Ca și în anul 1916, Puterile Aliate nu și-au ținut promisiunile asumate față de România, prin generalul H.M. Berthelot, care a determinat reîntrarea în acțiune a României de partea aliaților. Constatând că aceste promisiuni nu au fost respectate generalul, spre cinstea lui, va solicita rechemarea în Franța.

Guvernul român a considerat inacceptabil ca Bulgariei, stat învins, să i se permită să mențină în Dobrogea trupe care să apere această regiune împotriva României, țară aliată, care a plătit un greu tribut de sânge, luptând alături de Puterile Aliate și care avea toate drepturile legitime asupra acestui teritoriu. Prin demersurile deosebit de energice ale generalului H. M. Berthelot se va ordona părăsirea Dobrogei de către trupele și administrația bulgară.

În condițiile în care Puterile Aliate doreau să menajeze Bulgaria, urmare a faptului că prin capitularea sa a dezorganizat tot dispozitivul Puterilor Centrale din Balcani și estul Europei, concomitent cu urmărirea impunerii în zonă a propriilor lor interese economice, politice și militare, acestea au decis ca Dobrogea să fie ocupată militar, până la încheierea lucrărilor Conferinței de pace de la Paris. România, pe teritoriul căreia staționau trupe aliate și prietene, se trezește în situația paradoxală de a avea ocupată o regiune, Dobrogea, de către aceiași vajnici aliați!

Scopul ocupației militare, conform Proclamației adresată de generalul Berthelot, a constat în asigurarea ordinii pe timpul instalării autorităților civile românești în Dobrogea. Nu am avut de a face cu o ocupație militară clasică, în care militarii ocupanți ai unui teritoriu se ocupau și de administrarea acestuia. În Dobrogea a fost reînaltată administrația românească, care a acționat sub protecția și controlul trupelor aliate.

Una din marile erori comise de reprezentanții Puterilor Aliate a constat în nepermiterea instalării grănicerilor români, la solicitarea Bulgariei, pe frontiera din

anul 1916. Cu certitudine această inerdicție a contribuit la intensificarea contrabandelor și în mod deosebit la amplificarea acțiunilor bandelor de comitagii bulgari și la crearea unui climat de insecuritate în zona de sud a Dobrogei.

Pragmatismul învingătorilor a impus ca Dobrogea, pe o perioadă de aproximativ un an, să fie ocupată militar de trupele Puterilor Aliate, trupelor române interzicându-li-se să revină într-un teritoriu care aparținea de drept României. În toată această perioadă, aliații noștri, au avut grijă să-și impună interesele economice în zonă, astfel ca, într-o perioadă scurtă de timp, România să dețină o sursă de materii prime și o piață de desfacere a mărfurilor acestora. Se asigura astfel transformarea României Reîntregite într-o colonie, sacrificiile și jertfele făcute de români în campania 1916 - 1919 fiind irelevante pentru puternicii zilei. Sub nicio formă cei peste 320.000 de români nu și-au jertfit viața pe câmpurile de luptă pentru un astfel de ideal!

A N E X E

Misiunea Militară Franceză și Comandamentul Trupelor în România
și Rusia Meridională, Serviciul de Stat Major, Biroul 2, N. 7012, Decembrie 1918

Proclamațiune către Locuitorii Dobrogei

Consiliul Interaliat a decis ca administrația bulgărească în Dobrogea să fie înlocuită prin administrația românească sub protecția și controlul trupelor Aliate.

Această schimbare de administrație trebuie să se facă în liniște. Toți locuitorii dobrogeni refugiați în Muntenia și Moldova sunt autorizați a se întoarce în satele lor și a-și relua în posesiune proprietățile. Aceasta însă numai patru zile după instalarea administrației române, adică:

- În județul Tulcea - 29 Noiembrie - 12 Decembrie 1918;
- În județul Constanța - 4 - 17 Decembrie 1918;
- În județul Durostor-Silistra - 9 - 22 Decembrie 1918;
- În județul Caliacra - 14 - 27 Decembrie 1918.

Nici un locuitor, oricare ar fi naționalitatea căreia aparține, nu trebuie să fie supărat sau jignit în drepturile sale. Trupele franco-engleze nu vor tolera nici un fel de agitațiune, ori de unde ar veni ele și o vor reprima cu ultima energie.

General Berthelot, Șeful Misiunii Militare Franceze

Sursa:

- Limona Răzvan - Naționalitățile și problemele lor în documente de arhivă dobrogene (1879-1941), Ed. Semănătorul, Ed. online, august 2009, pag. 30 - 31.

Împărțirea administrativ-teritorială a Dobrogei

Nr. crt.	Denumirea județului	Suprafața (km.p)	Nr. plaselor	Nr. comunelor urbane	Nr. comunelor rurale	Nr. satelor/ cătunelor
0	1	2	3	4	5	6
1	Constanța	6.910	5	7	73	301
2	Tulcea	8.626	6	7	58	114
3	Caliacra	4.950	5	3	31	254
4	Durostor	2.870	5	2	42	133

Surse:

- Dănescu Gr. Grigore - Dicționarul județului Tulcea. Editura Socec. București, 1896;
- Dănescu Gr. Grigore - Dicționarul județului Constanța Editura Tipografia și Fonderia de litere Thoma Basilescu, București, 1897;
- Constantin Tudor - Administrația românească în Cadrilater. 1913 - 1940, Editura Agora, Călărași, 2005.

**Rezultatele recensămintelor populației Dobrogei realizate de personalul
Administrației de Etapă nr. 262
în perioada 1917 - 1918**

Nr. crt.	Etniile	Numarul estimat al persoanelor				
		Anul 1916	Februarie 1917	Mai 1917	Octombrie 1917	Februarie 1918
0	1	2	3	4	5	6
1	Români	125.000	23.600	87.990	95.764	86.030
2	Musulmani	54.000	25.100	35.066	40.760	29.452
3	Bulgari	27.000	20.800	28.910	29.323	29.158
4	Germani	6.500	5.300	5.333	6.084	5.430
5	Rusi	3.000	2.700	6.065	7.769	5.954
6	Alte etnii	18.000	4.500	5.958	12.652	6.840
7	Total	233.500	82.000	169.322	192.352	162.864

Sursa:

- Nicoleta (Grigore) Paraschiv - Situația demografică a populației din Dobrogea în perioada 1916-1916 în contextul Primului Război Mondial, Ed. Top. Form, București - 2017, pag. 264 - 269.

Situția serviciilor sanitar-medicale din Dobrogea

Nr. crt.	Servicii sanitar-medicale	Dobrogea Veche	Dobrogea Nouă
0	1	2	3
1	Medici și farmaciști	160	-
2	Spitale	12	4
3	Farmacii	30	-
4	Laboratoare analize	1	-
5	Servicii sanitare județene	2	2
6	Leprozerii	1	-

Sursa:

- Dănescu Gr. Grigore - Dicționarul județului Tulcea, Editura Socec, București, 1896;
- Dănescu Gr. Grigore - Dicționarul județului Constanța Ed. Tipografia și Fonderia de litere Thoma Basilescu, București, 1897;
- Constantin Tudor - Administrația românească în Cadrilater, 1913-1940, Ed. Agora, Călărași, 2005.

**Situația centralizatoare a lăcașelor de cult din Dobrogea
-August 1916-**

Nr. crt.	Lăcașe de cult	Dobrogea Veche	Dobrogea Nouă	Total
0	1	2	3	4
1	Ortodoxe române	203	75	278
2	Ortodoxe bulgare	x	x	x
3	Ortodoxe ruse	4	-	4
4	Ortodoxe grecești	4	-	4
5	Rit lipovenesc	12	-	12
6	Catolice	4	-	4
7	Luterane	1	-	1
8	Protestante	2	-	2
9	Moschee, geamii	187	225	412
10	Sinagogi	6	-	6
11	Altele	12	-	12
12	Mănăstiri	3	-	3

Notă:

X - numărul bisericilor ortodoxe bulgare este incert
3 mănăstiri - Cocoș, Cilic Dere, Saon

Surse:

- Dănescu Gr. Grigore - Dicționarul județului Tulcea, Editura Socec, București, 1896;
- Dănescu Gr. Grigore - Dicționarul județului Constanța Ed. Tipografia și Fonderia de litere Thoma Basilescu, București, 1897;
- Constantin Tudor - Administrația românească în Cadrilater, 1913-1940, Editura Agora, Călărași – 2005.

**Sistemul de învățământ în Dobrogea
1913 - 1916**

Nr. crt.	Unitati de invatamant	Dobrogea Veche 1916	Dobrogea Nouă 1913	Dobrogea Nouă 1916
0	1	2	3	4
1	Școli primare - limba română	268	-	157
2	Școli primare - limba bulgară	-	250	-
3	Gimnazii - limba română	2	-	1
4	Gimnazii - limba bulgară	-	10	-
5	Licee - limba română	2	-	2
6	Licee - limba bulgară	-	2	1
7	Școală Normală - limba română	1	-	-
8	Școli profesionale - limba română	-	-	2
9	Școli profesionale - limba bulgară	-	77	-
10	Școli confesionale turcești	x	x	x
11	Seminar musulman	1	-	1
12	Școli particulare	9	-	x
13	Școli particulare turcești	x	-	-
14	Școală armenescă	1	1	1
15	Grădinițe - limba română	53	-	57
16	Grădiniță - limba bulgară	-	9	-

Nota:

X - Număr însemnat de școli private și confesionale

Școlile particulare din Dobrogea Veche - 3 românești, 2 israelite, câte una - bulgară, greacă, armeană, germană

Sursa:

- Vasie Helgiu - Școala primară din Dobrogea, în curs de 40 de ani (1878-1919), Tipografia Cooperativa "Dacia", Constanța, 1920.

**Situația cadrelor didactice din Dobrogea jertfite
în Campania 1916 - 1919**

Județul Constanța

1. Petre Stefanescu
2. Petre V. Papadopol
3. Alexandra Muntenescu
4. Oprea Haraciu
5. Traian Stefanescu
6. Vasile Facaianu
7. Dumitru Bujila
8. Marin Vioreanu
9. Stefan Butuliga
10. Dragomir Stanescu
11. Marin Perianu
12. Dumitru Petrescu
13. Nicolae Manescu
14. Nicolae Istratoiu
15. Dumitru Protopopescu
16. Nicolae Solomon
17. Teodor Aron
18. Luxita Solomon

Județul Tulcea

- 1.D. Gh. Bujila
2. Ioan Popescu
3. Gh. P. Mihai
4. Ioan D. Popescu
5. C. Stanescu
6. G. I. Preoteasa
7. M. I. Georgescu

Județul Călărași

1. N. Petreanu
2. D. Vizitiu
3. I. Cristescu
4. Ovid Niculescu
- 5 A. Ghenciu
6. N. Cincani

7. Drag Stanescu
8. Iordache Maref
9. C. Scrima
10. C. Niculescu
11. G. Vlaicu
12. Al. Dreiculescu
13. Titus Sghibarts
14. C. Georgescu
15. N. Poenaru

Județul Durostor

1. Constantin Ionescu
2. Gb. Stoica
3. Gr. Carp
4. Gheorghe Vartec
5. Tatulescu Ion
6. Campeanu Ion
7. Cecropid Mateiu
8. David Vasile
9. Diaconescu Ion
10. Ionescu B. Simion
11. Petrescu R. Gb.
12. Popescu Gb. Nicolae
13. Radulescu Calin
14. Tabara Ion
15. Timus Nicolae

Sursa:

- Ioan Georgescu - Învățămintul public în Dobrogea, în volumul Dobrogea cincizeci de ani de viață românească

Convenție Militară

Încheiată între col. Roger, comandantul Garnizoanei Varna, reprezentând Comandamentul General al Trupelor Aliate din Bulgaria și col. Argeșeanu șeful de stat major al Diviziei nr. 10 române, reprezentând M.C.G. -l român, desemnați pentru a reglementa împreună problema înlocuirii trupelor franceze cu cele române în zona Cadrilaterului. S-au convenit următoarele:

1. Descrierea trupelor

Detașamentele române însărcinate cu ocuparea Dobrogei de Sud vor avea provizoriu următoarea componență:

- 1 batalion (nr. 33) de la Bazargic;
- 1 batalion (nr. 23) de la Silistra;
- 1 batalion de la Turtucaia.

2. Executarea misiunii / deplasării

Batalionul de la Cobadin (batalionul 33 din R.I.) va pleca la Bazargic pe calea ferată.

Trenul care va transporta acest batalion va avea componența care să-i permită ca după debarcarea lui să asigure transportul la Varna a unităților de pușcași senegalezi din Reg. 14, care în prezent se află în Bazargic și au următoarele efective: 10 ofițeri, 410 oameni, 62 de animale, 23 de mașini (furgonete?).

În plus, 5 vagoane acoperite vor fi la dispoziția d-lui Berger, comandantul batalionului francez pentru a asigura cu același tren transportul proviziilor și a altor materiale de orice fel necesare trupelor franceze din Bilkik și Bazargic.

Aprobarea va fi cerută guvernului român pentru ca această garnitură de tren astfel constituită să se deplaseze la Varna, de unde (lipsește un rând).

Același tren va fi folosit ulterior pentru a transporta la Varna detașamentele franceze de Balik și Kavarna, care se vor regrupe la Bazargic după ce vor fi înlocuite de trupele române.

După acest ultim transport, trenul va fi trimis la Bazargik în condițiile menționate mai sus.

Totodată, pentru aceste ultime două curse se va solicita o locomotivă guvernului bulgar.

Batalionul cu destinația Silistra va veni de la Călărași pentru a înlocui trupele franceze la o dată care va fi stabilită ulterior.

Batalionul cu destinația Turtucaia va veni tot de la Călărași și va sosi pe Dunare. Convoiul de șleperi care va asigura acest transport se va opri la Silistra și va fi constituit de asemenea manieră să poată asigura și îmbarcarea trupelor franceze care se află în acest oraș, respectiv: 2 ofițeri, 20 oameni și 4 mașini cu toate proviziile și bagajele lor. Convoiul astfel format se va deplasa în continuare pe Dunăre până la

Turtucaia, unde va debarca batalionul romanesc și va îmbarca trupele franceze cantonate în acest oraș. Acest convoi de șleपुरi va fi predat de către comandantul Garnizoanei franceze din Rusciuk autorităților militare române din Giurgiu.

3. Obiectivul misiunii

În fiecare din aceste garnizoane (destinații), comandantul trupelor franceze va prezenta comandantului detașamentelor române consemnul în vigoare și toate documentele și informațiile de interes.

Plecarea trupelor franceze va avea loc numai după îndeplinirea acestor formalități.

4. Termenul de executare

Din acest moment vor fi luate măsuri la Cobadin și Călărași pentru a asigura transportul, dar executarea acestor deplasări nu va începe decât a doua zi după ce notificarea privind semnarea Acordului de pace nu va fi comunicată și primită atât de către Comandamentul bulgar al Garnizoanei Varna, cât și de către șeful de stat major al Diviziei nr. 10 trupelor romane. De altfel, ambele autorități (române și bulgare) vor fi notificate în legătură cu aceste modificări. Totuși, termenul nu trebuie să depășească data de 21 noiembrie 1919, pentru ca pregătirile să se desfășoare în cele mai bune condiții și să se realizeze obiectivul acestei convenții.

Deplasarea va avea loc simultan de la Silistra și Bazargic.

(ss) Roger

Lt. col.(sn) Argeseanu

Încheiată la 16 nov.1919 la Bazargic...

Sursa:

- Arhivele Militare Române - Fond Divizia 10 Infanterie, Jurnalul de operațiuni pe timpul de la 1 - 30 noiembrie 1919, pag. 536 -538.

BIBLIOGRAFIE

I. Izvoare

1. Arhive

- Arhivele Militare Române, fond Registre Istorice și Jurnale ale acțiunilor de luptă - Diviziile 9 și 10 Infanterie, Regimentul 2 Grăniceri;
- Direcția Județeană Constanța a Arhivelor Naționale, fond Prefectura - 1916 - 1919, Primăria Constanța 1918 - 1919, Legiunea de Jandarmi - 1914 -1948;
- Durjaven Voenen Istoriceski Arhiv;
- Tsentralen Durjaven Arhiv;

2. Acte normative și documente oficiale

- Colecția Monitorul Oficial al României

II. Documente publicate

1. Presa scrisă

- Colecția *Cuget Liber*;
- Colecția *Dobrogea Jună* - 1918;
- Colecția *Eppoca* – 1918;
- Colecția *Ziarele României Mari*;
- Colecția *Ziua de Constanța*;
- Colecția *Viitoru* -1918,1919;
- Colecția *Vocea Constanței*;
- Analele Dobrogei;
- Anuarul Muzeului Marinei Române - 2000 - 2018;
- Revista *Arma pontica*;
- Revista *Datina*;
- Revista *Document*;
- Revista *Historia*;
- Revista *Magazin Istoric*;
- Revista *România Eroică*;

2. Internet

- Lazăr Victor - Războiul pentru întregirea neamului românesc (1916 -1919), <http://ro.wikisource.org>
- Out Petre - Armata Română la intrarea în război - www.historia.ro
- Roșulescu Vladimir - Retragerea în Moldova.1916, Vladimir Rosulescu-istorie, blogspot.ro

III. Lucrări generale

- Bauman Henric Victor, Petrov Raluca Elena, Franga Elena - Instituția prefecului Județului Tulcea - Trecut și prezent, Editura Celebris, Constanța - 2012;
- Generalul Henri Berthelot - Memorii și corespondență 1916 - 1919, Ed. Militară, București - 2015;
- Cătănuș Dan - Cadrilaterul. Ideologie cominternistă și iredentism bulgar, Institutul Național pentru studiul totalitarismului, București - 2001;
- Col.(r) Cioară Ion - Monografia comunei Ciobanu, Editura Europolis, Constanța - 2004;
- Ciorbea Valentin - Evoluția Dobrogei între 1918 - 1944, Ed. Ex Ponto, Constanța - 2005;
- Colcer Iosif, Măgureanu Viorel - File din istoria Dobrogei, Inspectoratul pentru Cultură al județului Tulcea, Tulcea - 1998;
- Cotan Constantin Claudiu - Biserica Ortodoxă Română în timpul Primului Război Mondial, Ed. Universitară, București - 2015;
- Dănescu Gr. Grigore - Dicționarul județului Tulcea, Editura Socec, București - 1896;
- Dănescu Gr. Grigore - Dicționarul județului Constanța Ed. Tipografia și Fonderia de litere Thoma Basilescu, București - 1897;
- Drăgoi Eugen - Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864 - 1989, Ed. Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, Galați - 1990;
- Dumitrașcu Dacia Lavinia - Dobrogea anului 1919. Breviar militar și diplomatic, Omagiu istoricului Gheorghe Buzatu, Ed. Empro, Focșani - 1999;
- Helgiu Vasile - Școala primară din Dobrogea, în curs de 40 de ani (1878-1919), Tipografia Cooperativa "Dacia", Constanța - 1920;
- Dr. B. Kesyakov, Prinos kum diplomaticheska istorija na Balgarija, Sofia - 1925;
- Gl.bg.(r) Mihalache D. Vasile, gl.bg.(r) Suciu P. Ioan - Istoria Jandarmerie Române. 1850 - 2000, Ed. Sylvi, București - 2000;
- Mircea Vâlcu Mehedinți - Dezvăluiri. Fața necunoscută a istoriei României. Cadrilaterul. Politica bulgarilor față de România. Otomanii, Ed. Mircea Vâlcu-Mehedinți, București - 2008;
- Marghioman Alexandru - Note politice, vol. III, Ed. Machiaveli București - 1995;
- Markov Giorgi - The Great War and the bulgarian sword over the Balkan knot. 1914 - 1919, "G.S.Rakovski" Național Defense College - 2017;
- Nazarie Constantin - Activitatea preoților de armată. Campania 1916 - 1918, Imprimeria Ministerului Cultelor și Artelor, București - 1920;
- Gl.bg. Neagoe Sever, gl. Tender Ilie, gl.bg. Văduva Gheorghe - Istoria grânicerilor și a începutului Poliției de Frontieră, Ed. Scaiul, București - 2003;
- Otu Petre - Mareșalul Constantin Prezan. Vocația datoriei, Ed. Militară București - 2008;

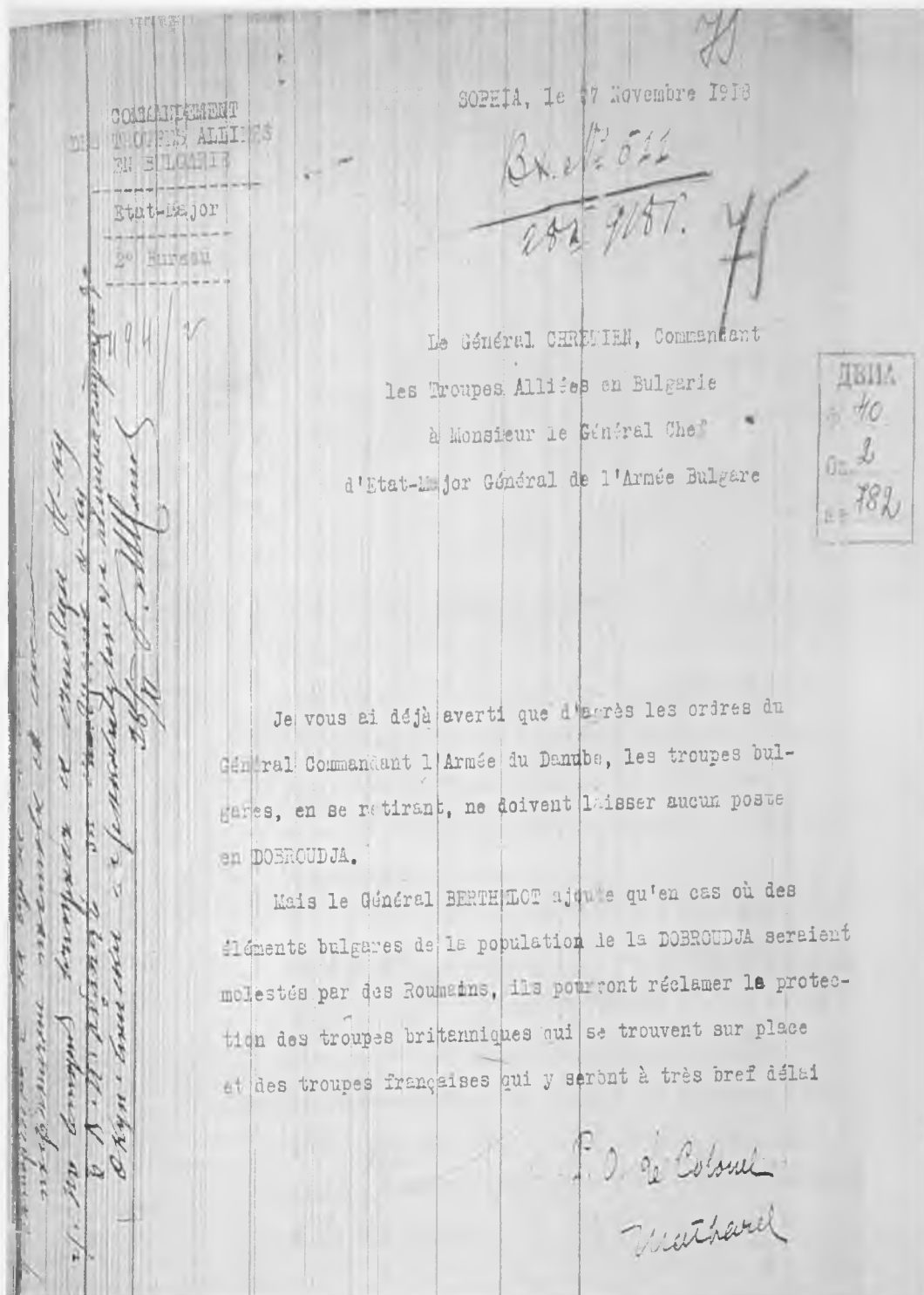
- Rădulescu Adrian. Bitoleanu Ion - Istoria Dobrogei. Ed. Ex Ponto, Constanța - 1998;
- Roman I. N. - Drepturile, sacrificiile și munca noastră în Dobrogea față de pretențiile bulgarilor asupra ei, Tipografia Victoria, Constanța;
- Rosetti R.Radu - Mărturisiri (1914 - 1919), Ed. Modelism, București - 1919;
- Rotaru Jipa, Moise Leonida, Giurcă Ion, Scurtu Costin - Divizia 9 Infanterie "Mărășești" 1879 - 1999, Ed. Punct, București - 1999;
- Șucu S.Nicolae - Viața și aventurile unui cioban în Bulgaria în vremuri de război. 1908 - 1918, Ed. Humanitas, București - 2017;
- Tudor Constantin - Administrația românească în Cadrilater (1913-1940), Ed. Agora, Călărași - 2005;
- Velburg Gerhard - În spatele frontului. Marele Război așa cum l-am văzut eu. Decembrie 1916 - Iunie 1918. Însemnările unui soldat german în România ocupată, Ed. Humanitas, București - 2018;
- XXX - 140 de ani de la unirea Dobrogei cu România. Studii istorice., Ed. Oamenilor de Știință din România, București - 2018;
- XXX - Direcția Generală a Arhivelor Statului - 1918 la Români. Desăvârșirea unității național statale a poporului român. Documente extreme. 1916 - 1918, volumul II, Editura Științifică și Enciclopedică, București - 1983;
- XXX - Dobrogea în contextul Primului Război Mondial, Ed. Top Form, București - 2017;
- XXX - Dobrogea și Marea Unire la centenar, Ed. Tipo Moldova, Iași - 2018;
- XXX - Dunărea și Marea Neagră în spațiul euroasiatic. Istorie, Relații politice și diplomatie, Editura Muzeului Național al Marinei Române, Constanța - 2017;
- XXX - Marea unire de la Marea Neagră, Ed. Litera, București - 2018;
- XXX - Memoriu al Administrației Germane de Etapă din Dobrogea. Întocmit la mijlocul lui aprilie 1917, Ed. Ex Ponto, Constanța - 2012;
- XXX - România în anii Primului Război Mondial - Editura Militară, București - 1987;
- XXX - Tulcea. Monografie, Ed. Sport Turism, București - 1980.

IV. Articole publicate în reviste de specialitate

- Cornescu Radu - Portul nostru - 1918 - 1919; Trupe engleze, franceze și italiene întră în Dobrogea, Vocea Constanței, 5 septembrie 2016;
- Cotovu Brutus - Însemnări din timpul refugiului, Analele Dobrogei X, 1929;
- Dima Ligia - Primul Război Mondial și distrugerile provocate pe teritoriul nord dunărean, în Dobrogea în contextul Primului Război Mondial, Ed.Top Form, București - 2017;
- Dobre Angela Anca - Considerațiuni privind evoluția sistemului școlar din zona de nord a Dobrogei la începutul de secol XX, în Dobrogea și Marea Unire la centenar. Ed. Tipo Moldova, Iași - 2018;

- Gheorghiu Laura, Stan Florin - Violența extremă la granița de sud a României. Câteva date privind situația din Cadrilater în perioada 1919-1924, în Dobrogea și Marea Unire la centenar, Ed. Tipo Moldova, Iași - 2018;
- Gică Gică - Pagini din istoria învățământului românesc din Cadrilater, în DAIMA, an II, nr. 6 - 7;
- Ionescu Dobrogeanu - Năvălirea bulgară din 1916 -1918, în județul Tulcea, Buletinul Societății regale române de geografie, București, Tipografia Curții Regale - 1921;
- Lăpușanu Aurelia - Sub semnul unirii Dobrogei, Documentar istoric, ediție specială Datina, Constanța - 2018;
- Negrea Cristian - Mobilizarea și operațiunile din 1918, în revista Tactica și strategia, decembrie 2014;
- Negulescu N. - Administrația în Dobrogea Veche, Dobrogea cincizeci de ani de viață românească, București, Cultura națională, 1928;
- Nicolae Daniel - Contribuții la istoria Diviziei 9 Infanterie în Dobrogea de Sud (1919 - 1924), Revista Document, nr. 3(81)/2018;
- Giurgiu Teodora, Silviu Daniel Nicolae - Dobrogea în ecuația păcii și războiului, în Dobrogea și Marea Unire la centenar, Editura Tipo Moldova, Iași - 2018;
- Unguraenu George - Problema dobrogeană la finele Primului Război Mondial, în Armata română și Marea Unire, Pitești - 2017;
- Ursu Maxim Sorin - Prea mici pentru interese atât de mari (noiembrie 1918 - decembrie 1919), Anuarul Muzeului Marinei Române, III/2 - 2000;
- Ursu Nicolina - Aspecte privind reinstalarea administrației românești în Dobrogea de Sud, la sfârșitul Primului Război Mondial, Analele Dobrogei, Serie nouă, anul VIII, 2005;
- Ursu Nicolina - Dobrogea un măr al discordiei?, în revista Document nr. 4 (26)/2004;
- Ursu Nicolina - Dobrogea în timpul ocupației trupelor aliate (noiembrie 1918 - decembrie 1919), Anuarul Muzeului Marinei Române, III/2 -2000;
- Ursu Nicolina - Rapoarte militare despre Dobrogea la sfârșitul Primului Război Mondial, în Anuarul Muzeului Marinei Române, V- 2002;
- Zîrnă Elena - Organizarea și administrarea orfelinatelor din unitățile militare dobrogene după războiul întregirii, în Dobrogea în contextul Primului Război Mondial, Ed.Top Form, București - 2017.

FOTO-DOCUMENTE

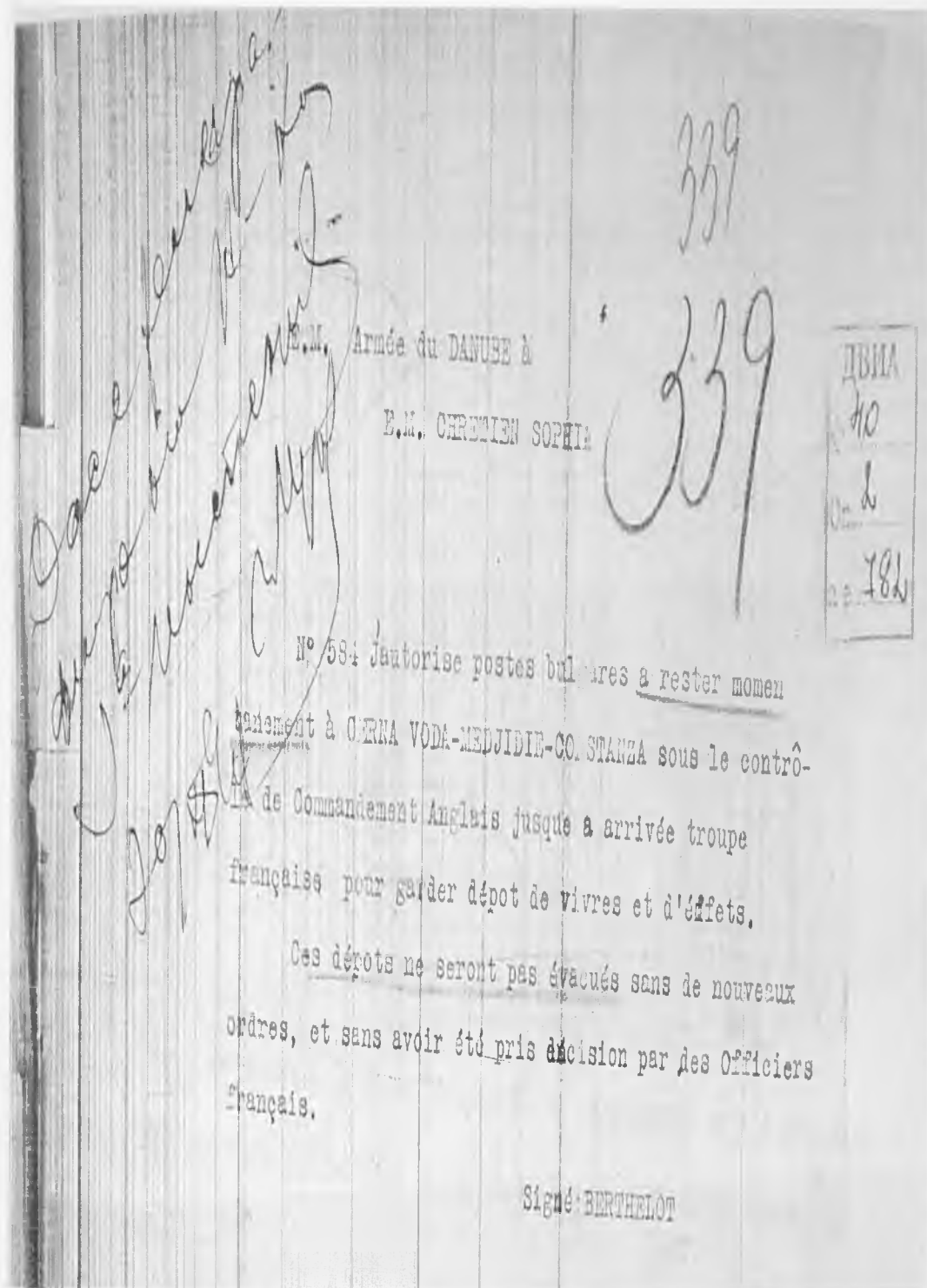
Generalul Chretien, Comandant al
Trupelor Aliate din Bulgaria către
domnul general, Șef al Statului major
general bulgar

Sofia, 27 noiembrie 1918

V-am atenționat deja că în conformitate cu ordinele Generalului Comandant al trupelor de la Dunare, trupele bulgare nu sunt îndreptățite să lase posturi de control în Dobrogea ocupată.

Generalul Berthelot adaugă ca în cazul că elementele bulgare ar fi molestate de populația română, ar putea cere protecția trupelor britanice care se găsesc în zonă, în locul trupelor franceze care cam întârzie.

Col. Matherel

Armata Dunării
Gen Chertien Sofia

Nr. 584 Autorizez ca posturile bulgare de pe linia Cernavoda - Medgidia - Constanța să rămână sub controlul comandamentului englez până la venirea trupelor franceze care să preia paza depozitelor de hrană și echipament.

Respectivele depozite nu vor fi evacuate până la noi ordine și asta numai cu decizia oficialilor francezi

Semnat: BERTHELOT

ДВНА - П. 45. Он. 1. де 181. 20

ETAT MAJOR GENERAL

Section de liaison avec le Commandement des Armées Alliées en Bulgarie.

1354
15 Novembre 1944

Le Général LOUROFF - Chef de l'Etat-Major de l'Armée Bulgare,
A Monsieur le Général CHRETIEN, Commandant les Troupes Alliées en Bulgarie.

En ville.

J'ai l'honneur de porter à votre connaissance, Monsieur le Général, que l'Etat-Major a reçu les renseignements suivants:

1. Le 18 courant est arrivé à Matouline un roumain venant de Braila qui a dit qu'en cette ville sont arrivées 1 bataillon du 10-e régiment de chasseurs roumain, le 23-e et le 5-e régiments d'artillerie, et le 11-e d'infanterie. Ces troupes se préparaient à passer en Dobroudja.

2. Le même roumain a dit avoir lu à Braila des affiches convoquant les classes de 1912 à 1916, en vue de reconquérir la Dobroudja sur les Bulgares.

3. D'après le même roumain, le 11-e régiment d'infanterie et le 10-e de chasseurs ont attendu la semaine dernière, l'ordre de passer en Dobroudja, avec l'appui de 3 monitors.

4. Les postes-frontières roumains sont sensiblement renforcés.

5. Un habitant de la Dobroudja, revenu d'Israël, raconte que 8 courant s'est tenue en cette ville une réunion de bourgeois, de fonctionnaires, d'avocats et d'officiers roumains qui ont adressé une protestation devant la France, l'Angleterre et l'Amérique contre l'occupation de la Dobroudja par la Bulgarie et ont demandé la restitution de cette province. Des réunions analogues ont eu lieu à Galatz et en d'autres villes.

(4) Général Louroff

Gen. Lukoff - Sef de Stat Major al
Armatei bulgare, către Domnul general
Chretien, comandant al trupelor Aliate
din Bulgaria

Nr. 357
2/3 noiembrie 1918

În oras

Am onoarea de a vă cunoaște pe această cale, Domnule general de vreme ce Statul Major a primit următoarele misiuni:

1. Pe 16 ale lunii, a venit la Măcin un român de la Brăila care a spus că în acest oraș se găsesc un batalion din Regimentul 10 Vânători, Regimentele 26 și 5 Artilerie și Regimentul 11 Infanterie. Aceste formațiuni se pregătesc să treacă în Dobrogea.
2. Același român a spus că ar fi văzut la Brăila afișe îndemnând pe cei din 1912-1916 să se mobilizeze spre a recuceri Dobrogea de la bulgari.
3. Conform spuselor aceluiași român, Regimentul 11 infanterie și 10 Vânători au așteptat săptămâna trecută să treacă în Dobrogea cu ajutorul a trei monitoare.
4. Posturile de frontieră ale Dobrogei sunt sensibil întărite.
5. Un locuitor al Dobrogei, revenit din Ismail zice că se țin adunări ale burghezilor din oraș, funcționari, avocați și alți oficiali români care au adresat un protest Franței, Angliei și Americii împotriva ocupării Dobrogei de către Bulgaria și au cerut această provincie înapoi. Aspecte asemănătoare au mai fost semnalate la Galați și în alte localități.

ETAT-MAJOR GENERAL,
Section de Liaison avec le
Commandement des Troupes Alliées
en Bulgarie.

25 novembre

52
Le Général LOUKOFF, Chef de l'ETAT-
Major de l'Armée Bulgare,
à Monsieur le Général CHRETIEN,
Commandant des Troupes Alliées en
Bulgarie.

En Ville.

ДВМ
40
Ср. 2
22 782

Le Commandant Bulgare de Tchernavoda m'apporte
qu'aujourd'hui 25 Novembre est arrivé en cette ville
un bataillon Anglais, dont le Chef a déclaré que nos
troupes doivent évacuer la ville, jusqu'au dernier
soldat. Il a ajouté en outre, que dans dix jours des
troupes Roumaines viendront occuper la Dobroudja.

Fortant ce qui précède à votre connaissance, j'ai
l'honneur de vous prier, Monsieur le Général, pour que
conformément à votre promesse, des postes soient lais-
sés à Tchernavoda, Medjidie et Constantza en vue de
garder les dépôts qui s'y trouvent, jusqu'à ce qu'ils
soient transportés en Bulgarie.

(1) Général Loukoff

Generalul Lukoff. Șeful de Stat Major al
Armatei Bulgare, către Dl. general Chretien,
comandantul trupelor aliate din Bulgaria

Nr. 373
25 noiembrie 1918

În oraș

Comandantul bulgar de la Cernavodă mi-a raportat că azi, 25 noiembrie a sosit în oraș un batalion englez al cărui șef a spus că trupele noastre trebuie să evacueze orașul, până la ultimul soldat. A mai adăugat că în 10 zile trupele române vor fi aici pentru a ocupa Dobrogea.

Și aş vrea să vă aduc la cunoștință și să vă rog, Domnule general pentru ca să vă țineți promisiunea, că aliniamentele Cernavoda - Medgidia - Constanta să fie păstrate până când mutăm depozitele instalate aici, în Bulgaria.

Urgente.

233

548
ETAT MAJOR GENERAL

Direction de liaison avec le Commandement des Troupes Alliées en Bulgarie.

3 Décembre 1918

Le Général LOUKOFF- Chef de l'Etat-Major de l'Armée Bulgare,
A Monsieur le Général CHRETIEN, Commandant les Troupes Alliées en Bulgarie,

En ville.

DBIA
40
On
782

255

J'ai l'honneur de porter à votre connaissance Monsieur le Général ce qui suit:

Notre régiment d'artillerie - non attelé, qui se trouvait dans la Dobroudja septentrionale, attend depuis 2 jours à la gare de Hamamdji l'arrivée de trains, pour effectuer son transport à l'intérieur de la Bulgarie.

Des régiments territoriaux arrivent actuellement du Nord de la Dobroudja à Tcherna-Voda et Medjidie et auront également besoin de trains.

Le matériel et les trains d'équipages de nos troupes de la Dobroudja nécessitant environ 500 wagons, attendent de même à la gare de Hamamdji.

Ces corps de troupes et équipages ne peuvent continuer à pied leur route vers le Sud, en égard à l'état des routes et l'extrême épuisement des hommes et des bêtes.- Si leur mouvement était encore retardé, ils risqueraient de commencer à souffrir de la faim.

Etant donné que les locomotives qui se trouvent actuellement sur la ligne Varna-Dobritch sont insuffisantes pour effectuer ces transports, j'ai l'honneur de vous prier Monsieur le Général, de vouloir bien consentir ce que les locomotives utilisées par les troupes alliées soient mises à notre disposition pour un délai de 4 - 5 jours.

(4) Général Loukoff

Directorat
Ministerul General
Direcția de Statistică

INITIALA A
15/II/1919
2502

Nr. 7461. 31. Ian. 1919.

Domnule ...

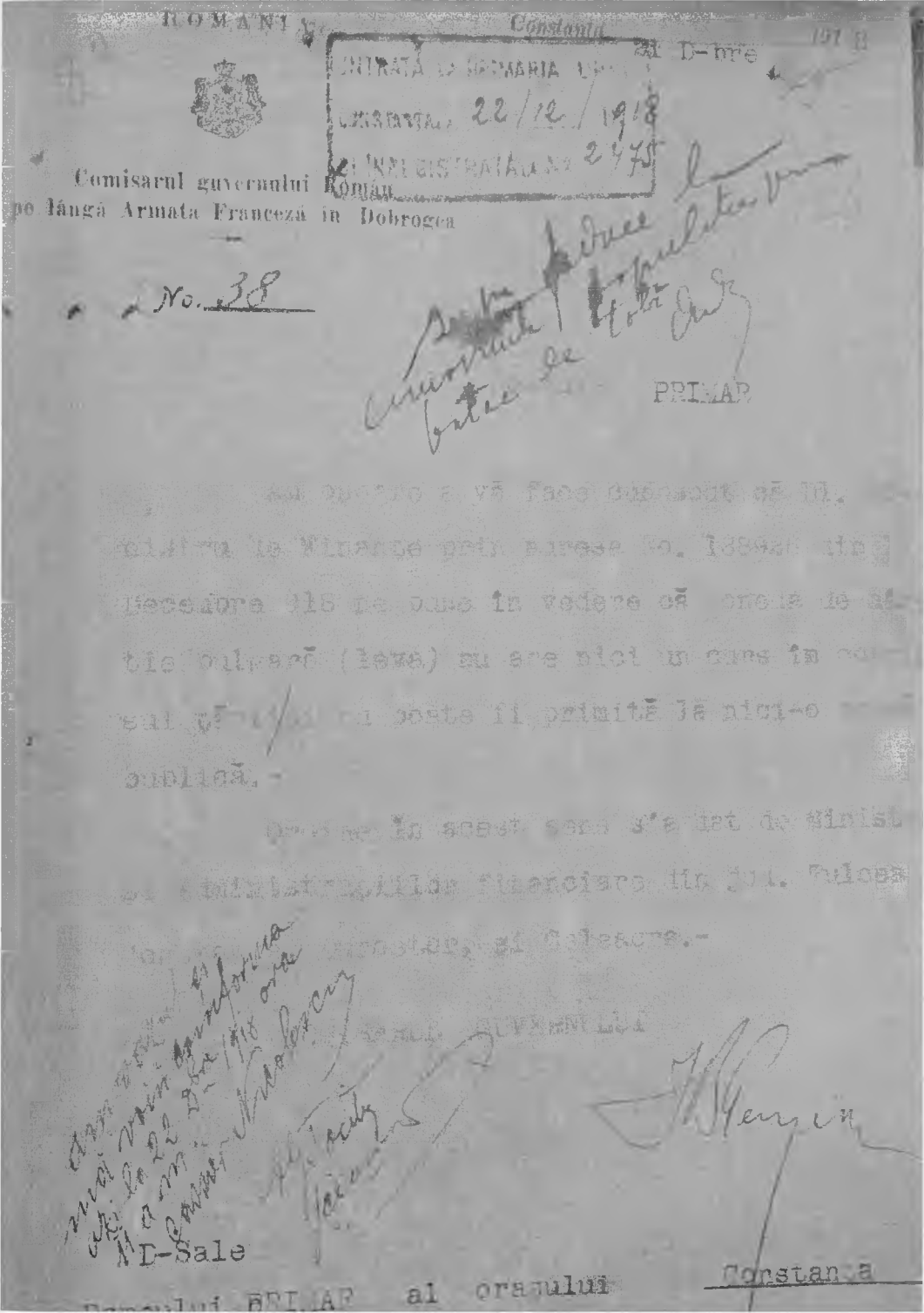
Înștiințându-se în București, str. Bursai 8
un Bureau Économique Français, organ oficial
al Legățiunii Franceze, avem onoare să vă în-
științăm, și pe D^{ne} despre aceasta, cunoscând
că acest Bureau va avea următoarele atribuții:

1) A ajuta autoritățile române, și se poate
de urgență grădile chestiuni ce se ivesc în
timpurile de față, și în particular cele ce pri-
nesc aprovizionarea țării în acord cu deci-
ziunile Comisiunii Internaționale Economice.

2) A studia, în acord cu autoritățile
române competente, toate chestiunile economice
interesând România, și în special luarea de
măsură pentru a elabora țara de sub influența
economică, a statelor din centrul Europei, prin
dezvoltarea legăturilor sale cu țările aliate. -

Acest Bureau economic, care depinde
de Legățiunea Franceză și lucrează în legătură

Prinț Constantin

Primăria comunei Constanța

PUBLICATIONE

No. 1495 — 24 Martie 1919.

Se aduce la cunoștința publicului că pentru așezarea inopozitelor Comunale am instituit patru comisii care vor face un recensământ general al întregii populațiuni a orașului Constanța, în conformitate cu prevederile legii de constatare și percepere.

Aceste comisii vor lua sub președinția D-lor Ioan Titorianu, I. Costacea, Căpitan M. Florescu și Dimitrie Nicolaescu, având ca supleanți pe Domnii Căpitan I. Busoicescu, Dumitru Belou, Radu Aldea și Petre Postelnicu cari vor fi ajutați de funcționarii comunali.

Primar, VIRGIL ANDRONESCU.

Secretar General, Ștefan Vlădoianu.

R O M Â N I A

Primăria comunei Constanța

PUBLICATIUNE

No. 928 — 1 Martie 1919.

Imprumutul Național al UNIREI fiind aproape de închidere, sunt rugate cu toată insistența toate Instituțiunile financiare din orașul Constanța, cum și toate persoanele particulare, de a se grăbi să subscrie la acest împrumut, făcându-și prin aceasta o înaltă datorie către Stat.

Atât capitalurile mari, cât și micile economii de care dispune populațiunea, nu pot găsi o mai bună întrebuințare de cât la acest împrumut. căci pe lângă o plasare sigură, mai produce și o dobândă de 5% pe an.

Primar, VIRGIL ANDRONESCU.

Secretar General, Ștefan Vlădoianu.

ROMANIA
Primăria Comunei Constanța

Publicațiune

Pentru indestularea locuitorilor orașului Constanța, Comuna urmând de a se aproviziona din țară cu diferite alimente pe care să le împartă contra plăței imediate, în mod egal tuturor locuitorilor acestui oraș, are nevoie de a cunoaște în mod exact întreaga populațiune cuprinsă în acest oraș.

Pentru aceasta se invită toți capii de familie, ca maximum până la 15 Ianuarie a. c. să prezinte Primăriei Constanța, declarațiuni scrise, scutite de orice timbru, în care capul de familie să arăte în mod exact strada și No. casei unde locuiește, numărul membrilor ce compun acea familie, arătând pentru fiecare membru în parte gradul rudenie și etatea fiecărui; deasemenea, tot nominal, se va arăta și oamenii de serviciu pe care îi are.

Declarațiunile acestea, urmând de a fi controlate de comună, se atrage atențiunea tutulor, că ori ce neexacitate ce s'ar constata, atrage după sine anularea declarațiunilor și pierderea dreptului de a mai obține vreo cantitate de alimente.

În ceea ce privește pe D-nii Funcționari ai Autorităților Publice, aceștia urmează de a face declarațiuni în sensul ordonanței de față, având însă grija, de a menționa funcțiunea ce ocupă, iar aprovizionarea se va face prin șeful serviciului din care face parte.

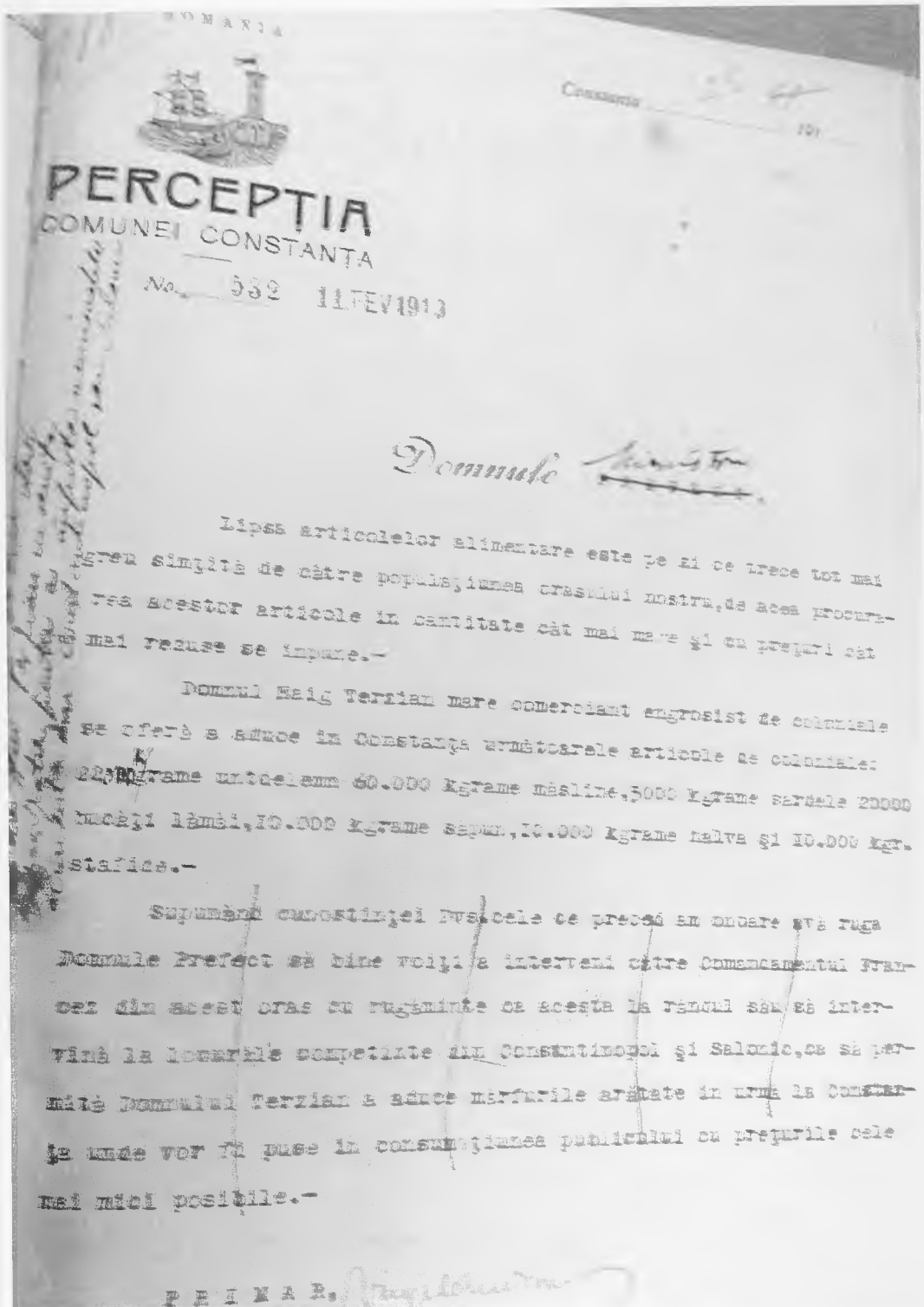
Pe baza cartelelor ce se vor distribui în urma declarațiunilor respective, Primăria orașului Constanța va îngriji ca absolut toți locuitorii acestui oraș să-și primească rația reglementară, din toate alimentele: pâine, fasole, mălaiu și zahăr etc. ce se vor aduce pentru indestularea publică.

Este dar interesul tutulor ca declarațiunile să fie prezentate la timp pentru ca toți să-și aibă cartela lor de alimente.

Noile Cartele vor intra în vigoare pe ziua de 1 Februarie a. c. iar distribuirea lor va începe din ziua de 22 Ianuarie a. c.

P. PRIMAR. ION BERBERIANU

Secretar General, Viadolanu.

Domnule Primar

Referindu-mă la adresa Vo. Vă rog să luați în
onoare a Vo. rugă să luați în
mea rezultate intervenirea Vo. întru
Comandant al armatei transeilane pentru
a ne înteași transportul cu Vaporul de la
Băluc a grăului amănat
Vanzatori obligându-se cătu vor pune
condițiunile de vânzare a nu preda grăul
numai pe Vapor Băluc

Cum torremul de pradare expus peste
câte-va zile, Vo. rugăm să luați în
ne comunica chiar ori dăru putem avea
vapor și în ce timp, pentru a putea să
ce măsuri să luăm și noi din timp

Cu toată stăru

Effronie A. Radu

Primar al Grăului Constanta

ROMANIA
PRIMARIA COMUNEI CONSTANTA

Publicatiune

No. 691 - 19 Februarie 1910

Se aduce la cunoștința publicului din orașul Constanța, că, potrivit decretului lege No. 917, din 21 Aprilie 1918 și a statutului Comitetului regional pentru ocrotirea orfanilor de război.

Toate persoanele care au în îngrijirea lor orfani de război, cum și toți acei cari au cunoștință de orfani, cari nu au ocrotă, biroul contencios, cărui i se va prezenta și actele doveditoare.

a.) Sunt considerați ca orfani de război prin urmare în drept a fi îngrijiți de comitetul regional, toți copiii al căror tată militar, sau chemat să îndeplinească un serviciu al armatei, a murit în timpul, și din cauza evenimentelor războiului, și a căror mamă a murit din ori ce cauză înainte sau după moartea tatălui.

b.) Copii rămași orfani de tată în timpul și din cauza vreunui eveniment al războiului, a căror mamă se va găsi în neputință de a-i mai crește, fără ajutorul societății.

c.) Copii fără mamă, a invalizilor din război, internați sau în neputință de a se îngriji de ei.

d.) Copii orfani de mamă părăsiți fără mijloace și fără supravegherea de părintele lor mobilizat, sau chemat să îndeplinească un serviciu pentru armată, în afară de comuna în care locuiește.

În afară de aceștia societatea în înțelegere cu autoritatea administrativă județeană, sau comună, va mai putea îngriji și de orfanii de ori ce categorie și de copii părăsiți în timpul războiului, fără mijloace și fără supraveghere, prin boală constatată, absență, emigrațiune, detențiune sau condamnățiunea părinților sau tutorilor, precum și de copii cari ar fi desavuati pe cale legală, până într'un an după trecerea armatei pe pământ de pace.

Aceste dispozițiuni privesc numai pe copii rămași fără rude legalmente obligate de a se îngriji, fără tutore, sau fără alte rude sau amici, care să voiască a se îngriji de persoana lor.

Ori ce declarațiuni relative făcute înainte nu vor fi ținute în seamă.

Primar. VIRGIL ANDRONESCU.

ROMANIA
Primăria Comunei Constanța

Publicatiune

No. 316 --- 28 Ian. 1919.

In scopul de a putea veni în ajutorul orfanilor rămași de pe ~~vremea~~ războiului, se invită toate persoanele cari au în îngrijirea lor asemenea orfani să se prezinte la Primărie pentru a face cuvenitele declarațiuni.

p. Primar, G. GRIGORIU

Secretar General, Vlădoianu,

Primăria Com. Satcic

diu
Plasa Com. Satcic Județul Mehedința
Reședință

Sub Semnatura. Președinte al Com. Satcic
amare, din această Comuna; actuale, prin
acastă Com. Satcic Maria Mădăraș de fel din Com.
muna Com. Satcic Județul Constanța plasa.
Magalia, care în prezent, domiciliul în
astă Comuna, înca din luna septembrie a.e.
Mădăraș a găsit familia. Mama sa Vădina
și alți frați mai mici, refugiați din
debra din timpul invadării, și au căutat
să se dă această -

1918 Sbr 1/14

Președ. Com. Satcic.
R. Mădăraș

Rector
C. Mădăraș

ROMANIA

50
113

Primăria Oraşului Constanţa

No. 1109.

Publicaţiune

Toţi locuitorii refugiaţi care se înapoiază în oraşul Constanţa sunt rugaţi a se prezenta de îndată la Primărie, pentru a face declaraţiuni de numărul membrilor cari compun fie-care familie cu indicarea domiciliului, pentru a li se putea libera cartele de combustibil şi alimente.

p. Primar

G. M. Grigoriu

Secretar General, **Viădoianu.**

Data azi 11 Decembrie 1918.

Tipografia „Trajan” I. Dimitrescu şi Gh. Poppa

ROMANIA
Primăria Oraşului Constanţa
Publicaţiune

Noi primarul oraşului Constanţa:
Având în vedere să o parte din populaţiunea oraşului
Constanţa are în posesiunea ei diferite mobile şi alte lucruri
aparţinând populaţiunii refugiate, şi din care mare parte s'a
înapoiat în oraş:

Ordonăm:

Ori-cine are în posesiunea lui mobile, linge-
rie, articole de menaj, streine, deţinute cu ori-ce
titlu, e obligat a le declara la poliţie, chiar şi
acei care pretind că le-ar fi cumpărat; a-
ceasta cel mai târziu în ter-
men de 3 zile de astăzi.

Acei ce nu se vor conforma, vor fi daţi judecăţii pentru
furt sau tăinuire după cum va fi cazul.

p. Primar G. M. Grigoriu

Secretar General, Vlădoianu.

Data azi 14 Decembrie 1918.

No. 1115.

Ordonanța relativă la Carantina în porturile Constanța, Brăila și Sulina

Pentru porturile Constanța, Brăila și Sulina, (Comandamentul Suprem von Mackensen este însărcinat prin ordinul No. 215 din 28. III, al Comandamentului Suprem Român cu supraveghierea sanitară în Sulina) intră în vigoare următoarea prescripțiune de carantină:

§ 1. — Toate vapoarele cari intră în sus numitele porturi, sunt supuse la o cercetare sanitară polițienească, și anume acele cari merg la Brăila prin brațul Sulinei, deja la Sulina,

1) dacă au avut pe bord în portul de plecare sau în timpul călătoriei cazuri de holeră, ciumă, vărsat, tifos exantematic, febră galbenă sau lepră,

2) dacă au vizitat în ultimele 6 săptămâni un port pentru care s'a ordonat cercetarea vapoarelor venind de acolo.

(Actualmente cercetarea este ordonată pentru fiecare vapor, care vine din porturile Mărei Negre sau Mărei Azow),

3) dacă s'a observat în portul de plecare sau în timpul călătoriei că mor guzgani în număr mare.

§ 2. — Fiecare vapor care după § 1 este obligat la cercetare, trebuie să înalțe un drapel galben, la catartul de dinainte, când se apropie la depărtare vizibilă de port.

Îi este interzis de a comunica cu țărmașul sau cu orice alt vapor, sau de a coborî drapelul galben înainte de a avea voia de comunicare liberă pentru un ordin al auto-

Monsieur le Préfet
 de Constantza
 J'ai l'honneur de vous adresser ci-joint
 le rapport que vous m'avez demandé
 par votre lettre du 20 Mars 1919.
 Je vous prie d'agréer, Monsieur le Préfet,
 l'assurance de ma haute considération.

Le 20 Mars 1919
 Le Colonel DORVILLE
 Commandant les troupes

En vous transmettant le rapport ci-joint du Bureau d'Hygiène de la Ville, j'ai l'honneur d'attirer votre attention sur les points suivants:

- 1) Les maladies

Les maladies épidémiques sont en légère augmentation. Les cas nouveaux constatés semblent résulter de l'inobservation des mesures prophylactiques prescrites. Pour combattre cette tendance, le Conseil d'Hygiène propose de nouvelles mesures que j'approuve, et que je vous sou mets en vous priant de vouloir bien intervenir auprès des services municipaux pour que leur application soit stricte et complète. Il avait été en particulier décidé que les 4/5 du combustible

Il avait été en particulier décidé que la Mairie fournirait les 4/5 du combustible, nécessaires au bon fonctionnement des bains modernes. Les promesses sont restées lettre morte. L'établissement ne fonctionne ainsi que très irrégulièrement, d'où relâchement dans l'épouillage de la population otulle et par la même, recrudescence des cas de typhus.

Four éviter une extension rapide de la maladie, il est urgent, que la Mairie tienne ses engagements, et se mette en mesure de contrôler plus efficacement, le déparasitage de la population pauvre. D'autre part, j'ai l'honneur de vous demander, de vouloir bien intervenir auprès de la Police locale, pour que le contrôle des maladies vénériennes soit plus sérieusement effectué. Des sanctions doivent intervenir contre toute prostituée qui ne se rend pas à la visite médicale imposée.

Je ne saurais trop insister sur cette question qui touche de si près la santé des troupes placées sous mes ordres, en même temps qu'elle intéresse la salubrité générale de la ville. Si des mesures très rigoureuses ne sont pas prises par la police, je ne verrai dans l'obligation de faire exercer ce contrôle par des Médecins militaires.

Enfin, j'ai l'honneur de vous demander de vouloir bien intervenir auprès du Maire pour que le nettoyage des rues soit poussé plus activement. Il serait en outre désirable, que satisfaction entière soit enfin donnée aux nombreuses demandes qui ont été adressées jusqu'ici à la Mairie pour la vidange des latrines militaires. Les pressées faites restent sans effet, et les foyers d'infection augmentent au moment même de l'approche des grandes chaleurs ne les rendant que plus dangereux.

Recevez, Monsieur le Prefet, l'assurance de ma tres haute consideration.

26 aprilie 1919

Locotenentul-colonel DONNEAU comandantul trupelor

Domnule prefect,

Transmițându-vă raportul atașat al Biroului de Igienă al orașului, am onoarea să vă atrag atenția asupra următoarelor puncte:

Bolile epidemice sunt în creștere ușoară. Noile cazuri constatate par să fie generate de nerespectarea măsurilor profilactice obligatorii. Pentru a combate această tendință, Consiliul de Igienă propune noi măsuri cu care sunt de acord/pe care le sprijin, și pe care vi le prezint, rugându-vă să interveniți pe lângă serviciile municipale pentru ca aplicarea lor să fie strictă și completă.

Se decisese în special că Primăria va furniza 4/5 din combustibil, necesar bunei funcționări a băilor moderne. Promisiunile nu s-au concretizat. Unitatea nu funcționează decât foarte neregulat, de unde relaxarea în deparatizarea populației civile și, astfel, creșterea cazurilor de tifos.

Pentru a evita o extindere rapidă a bolii, este urgent ca Primăria să își respecte angajamentele și să controleze mai eficient deparazitarea populației sărace.

Pe de altă parte, am onoarea să vă cer să interveniți pe lângă Poliția locală astfel încât controlul bolilor venerice să fie efectuat mai serios. Sancțiunile trebuie să fie aplicate tuturor prostituatelor care nu se supun vizitei medicale obligatorii.

Nu aș insista mai mult asupra acestei chestiuni care afectează atât de mult sănătatea trupelor aflate la ordinele mele, și în același timp care interesează salubritatea generală a orașului. Dacă nu se iau măsuri foarte riguroase de către poliție, mă voi vedea obligat să fac ca acest control să fie exercitat de către medicii militari francezi.

În final, am onoarea să vă rog să interveniți pe lângă primar astfel încât curățenia străzilor să fie făcută mai activ. Ar fi de altfel de dorit să se satisfacă în întregime numeroasele solicitări care au fost adresate până aici la Primărie pentru golirea latrinelor militare. Promisiunile făcute rămân fără efect, iar focarele de infecție cresc chiar în momentul apropierii căldurilor mari, ceea ce le face și mai periculoase.

Domnule prefect, primiți asigurarea înaltei mele considerații.

ARMÉE DU DANUBE

ROUPES FRANCAISES
EN DOBROUDJA

N° 158

Constantza le 24 décembre 1916

Le Lieutenant-Colonel BONNEAU
Cdt les Troupes françaises en Dobroudja

à Monsieur le Maire de Constantza

Monsieur le Maire

J'ai l'honneur de vous confirmer notre entretien récent et relatif au mauvais fonctionnement des Services de voirie à Constantza. Les trottoirs et les rues ne sont pas balayés, les tas d'ordures s'accumulent, les édicules ne fonctionnent pas. Cet état de choses compromettant au plus haut point l'hygiène de la population et des troupes; je vous prie de bien vouloir donner des ordres pour améliorer la situation.

Je sais que le personnel vous fait défaut, de même que les moyens de transport, mais je crois savoir qu'il existe en ville beaucoup de gens inoccupés. Leur emploi me paraît indiqué et leur travail leur procurerait des ressources qui amélioreraient leur situation matérielle.

De mon côté, je suis tout disposé à vous aider dans votre tâche difficile et à l'aide du personnel et du matériel militaires. Je vous prie de bien vouloir me faire connaître dans quelles conditions je pourrais faire coopérer la main d'œuvre militaire à la propreté et à l'assainissement de la ville. J'invite le Major de la Garnison à s'entendre avec vous à ce sujet.

Veuillez agréer, Monsieur le Maire, l'assurance de ma considération très distinguée.

Constanța, 24 decembrie 1918

Locotenent colonel Bonneau
Cdt Trupelor franceze din Dobrogea

Către domnul Primar al Constanței.

Domnule Primar,

Am onoarea să vă confirm întâlnirea noastră recentă referitoare la funcționarea deficitară a Serviciilor de salubritate de la Constanța.

Trotuarele și străzile nu sunt măturate, se adună grămezi de gunoaie, ediculele nu funcționează. Această stare de lucruri compromite și mai mult igiena populației și trupelor; vă rog să dați dispoziții de îmbunătățire a situației.

Știu că vă lipsește atât personalul, cât și mijloacele de transport, dar cred că știu că în oraș există multe persoane fără ocupație. Angajarea lor mi se pare indicată, iar munca lor ar face rost de resurse care le-ar ameliora situația materială.

Din punctul meu de vedere, sunt dispus să vă ajut în sarcina dvs dificilă și cu ajutorul personalului și materialelor militare. Vă rog să îmi spuneți în ce condiții aș putea să fac să coopereze mâna de lucru militară în sprijinul curățeniei și salubrității orașului. Îl invit pe șeful Garnizoanei să se întâlnească cu dvs pe acest subiect.

Vă rog să acceptați, dle primar, expresia considerației mele deosebite.

ROMANIA
PRIMĂRIA COMUNEI CONSTANTA

Publicatiune

No. 795 - 20 Februarie 1919

Noi Primarul Comunei Constanța.

Având în vedere că armatele de ocupațiune inamice, și auxiliari lor au lăsat orașul în cea mai necompletă stare de necurătenie, și casele și curțile pline de băligar și diferite alte murdării.

Având în vedere această stare de lucruri, mai ales acum la apropierea căldurilor, este un pericol eminent pentru sănătatea publicului.

Văzând pe de altă parte că și străzile orașului sunt într'o completă stare de necurătenie, iar Comuna în situațiunea actuală nu dispune de mijloace pentru curățirea lor.

În baza drepturilor ce ne acordă legea Comunală și legea sanitară.

Ordonam :

Toți locuitori orașului sunt obligați a-și curăți curțile și casele lor de gunoaie, pe care le vor strânge în lăzi sau cutii pe care le vor pune la poarta locuinței lor de unde vor fi ridicate și transportate de căruțele Primăriei afară din cuprinsul orașului, la locul destinat pentru aruncarea gunoaielor.

Toți locuitori orașului mai sunt obligați de a mătura strada în dreptul locuințelor lor până la jumătatea drumului iar gunoaiile le vor strânge în grămezi pe marginea trotuarului, de unde vor fi ridicate în vehiculele Primăriei și transportate afară din oraș.

Toți hangii din cuprinsul orașului sunt obligați a ține curțile hanurilor și grajdurilor în cea mai perfectă stare de curătenie, ridicând gunoaiile în fiecare zi și transportându-le cu propriile lor mijloace în gropile de la cărămidărie.

Toți locuitori orașului în general sunt obligați a-și curăți și deserta latrinele de îndată după care le vor ține în cea mai perfectă stare de curătenie spoit cu lapte de var gras și la fiecare closet vor pune câte un vas cu var nestins.

Acei cari nu se vor conforma prezentei ordonanțe vor fi dați judecăței condamnați iar stabilimentele comerciale vor fi închise până ce se vor conforma întocmai acestei ordonanțe.

Data astăzi 20 Februarie 1919.

Primar, VIRGIL ANDRONESCU.

Secretar General, Ștefan Vlădoianu.

ROMANIA
PRIMARIA COMUNEI CONSTANȚA

ORDONANTA

No. 6990 din 29 Noembrie 1919

NOI PRIMARUL COMUNEI CONSTANȚA

Având în vedere că după cum rezultă din adresa No. 1553/1919, a D-lui Medic Primar al orașului Constanța, orașul nostru este amenințat de a fi bîntuit de tîphusul exantimatic.

Pentru prevenirea unei asemenea eventuale epidemii.

În virtutea dreptului ce ne acordă legea și de acord cu opiniunea D-lui Medic Primar al orașului, și cu decisiunea Consiliului Comunal.

ORDONĂM:

Toată populațiunea orașului e obligată a face băi cât mai des la stabilimentul băilor moderne; populațiunea săracă este invitată a face de asemenea băi, hainele lor vor fi trecute prin stabilimentul de deparasitare, care funcționează pe lângă aceleași băi, unde și efectele corporale vor fi trecute prin etuvă.

Populațiunei sărace, li se va servi baile și deparasitarea gratuit, în acest scop vor obține un bon de la Serviciul Sanitar al orașului, pentru ca în baza acelui bon să poată face baia și deparasitarea.

Zilele de băi gratuite sunt fixate Marțea și Miercuria în fie-care săptămîină atît ziua cît și noaptea.

O bae de deparasitare costă 2 lei.

p. Primar, G. M. GRIGORIU.

Secretar General, Vlădoianu.

130
Primăria comunei Constanța

Ordonanta

No. 2879 - 1 Iunie 1919

Urmând ca toate bărcile de lemn din
st cuprinsul orașului să fie desființate pe
na de 15 Iunie a. e. se aduce la cunoștința
enerală, că pe acea zi, toate bărcile de
mn să fie desființate, cunoscând că la ne-
rmare, în ziua de 16 Iunie a. e. toate bă-
ncile ce vor mai fi în ființă se vor dărâma
le către Comună în contul și pe răspunde-
ea proprietarilor respectivi.

p. Primar, I. Berberianu

Secretar General, St. N. Vlădolanu

CHEMARE PENTRU TUBERCULOȘI

Rusaliile se apropie și cu ele ziua aleasă de noi în folosul tuberculoșilor.

O sfântă încredere s'a urzit între voi și Mine: știți cu toții că nu v'ași cere dacă cauza pe care o apăr nu ar fi bună. Glasul Meu se ridică din nou, spre a vă cere ajutor: Mă bucur de tot binele ce-l putem face împreună, celor mai nenorociți dintre cei ce suferă, acelor tuberculoși al căror număr crește îngrozitor.

Pacea va veni în curând, dar pace nu înseamnă odihnă.

O muncă uriașă ne așteaptă, și, ca Bunul Dumnezeu să binecuvinteze izbânda noastră, trebuie să ne unim cu toții într'o mareăță efortare spre a ajuta pe cei nenorociți.

Războiul a sporit oțica și mulți din voinicii noștri s'au întors în satele lor numai pielea și oasele. Ei și-au făcut datoria ca și frații lor: au răbdat frigul, foamea, osteneala și primejdia: acum se reîntorc spre casă aducând într'înșii boala molipsitoare. Ei sunt o primejdie pentru cei ce le sunt mai dragi pentru fiecare casă, pentru fiecare om.

Dumnezeu a fost milostiv României. Idealul ei a fost îndeplinit. Stăm în fața visului nostru care s'a împlinit.

Cu atât mai mult cavânt trebuie să ne sculăm cu toții uniți într'un îndemn spre bine pentru mareăța muncă pe care o vom săvârși împreună.

Anul trecut, în împrejurări cu totul diferite, când Tara era cotropită, v'am chemat cerând ajutoare pentru tuberculoși. Dar glasul Meu nu a putut ajunge decât într'o mică parte a Țării, și cu toate acestea roadele adunate au fost minunate.

Fiecare a dat potrivit mijloacelor sale și inimii lui. Din toate rugămintele Țării daruri Îmi sosiră, fiecare danie fie cât de mică Mi-a fost cunoscută și de fiecare M'am bucurat. Anul acesta, glasul Meu va străbate dela Nistru până la Tisa. Putea-va oare să nu pătrundă în inima fiecărui?

Dați, dați poporul Meu, dați din adâncul iubirii.

Binecuvântarea lui Dumnezeu, a Mea și a miilor de suferinzi va fi cu voi.

Nici un dar nu e prea mic, prea neînsemnat, fiecare firină e prîmîță cu bucurie.

Dați, dați, căci dați pentru cinstea Țării voastre, dând în ceasul când toate inimele trebuie să se împreune într'o mare rugăciune de mulțumire către Dumnezeu.

Junie 1919.

Harig

Cetățeni,

Ne sosește o veste de bucurie. Neobositul și neînvinsul apărător al dreptății, reprezentantul nobilei și generoasei Franțe, comandantul general al armatelor de Dunăre, Marele cetățean de onoare al neamului românesc

Marele General BERTHELOT

sosește în Constanța Luni 28 Ianuarie orele 11 a. m.
Pentru noi este o deosebită onoare.

Cetățeni,

Voi cari ați suferit invazia dușmană, voi cari ați avut totdeauna încredere în izbânda dreptății neamului românesc; voi, cari trăiți zilele mari ale întregirii neamului; lăsați ocupațiile voastre și veniți să salutați pe marele comandant al trupelor aliate liberatoare.

Să salutăm cu toată dragostea pe marele general al națiunii nobile și generoase, să salutăm cu toată admirațiunea pe reprezentantul neamului de eroi, pe cel ce fără preget aleargă pentru binele și siguranța României-Mari, de la Tisa până la Nistru și de la munți din Nord la Mare.

Veniți dar cu toți, veniți Români, veniți foști ostași ai neamului, să salutăm pe marele nostru camarad de arme, care a muncit fără preget să fim gata pentru ziua cea mare a izbânzii, care, acolo, în Moldova a îndreptat cu toată vigoarea și destoinicia brațele și sufletele noastre de a zdrobi dușmanul la Mărășești, Mărăști, Măgura, Muncelu și'n munți

Cuvântul nostru să fie: să trăiască Generalul BERTHELOT, marele amic al Românilor.

Trăiască Franța!

Primar, VIRGIL ANDRONESCU.

Secretar General, Ștefan Vlădoianu.

919

La Va publica
Mina Spring

W. A. B. Dec. 3. 1899

Expositione Picti Constantis

Primaria Brasiliensis

Am scris a doua oara, in jur de doua saptamani
dupa aceea si Amata P. S. relatand la aceasta postului
meu de catre ofiterii de rezervă, demobilizati, care
fau partile de Cartea Marturii:-
Totul este in ordine.

— Aplicație Căminul Justiției Militare, elor. ce au au
drept a purta uniformă (demobilizați, etc.) întocmind
acte pentru trimiterea la Curtea Martială.
Popul de Stat. Num. 10.000.000.

Lt-Colonel (18) Teplmann

fr. confusitate
Sergent T. L. L.

Tot odată cu încearea să vă rugăm să luați în considerare
în vederea ofiterilor activi din serviciul Jete, sau mo-
bilizați de a se conforma întocmai D. N. N. 83 din
7/3/1919 H. N. publicat în N. O. pagina N. 5028 relativ
la postul uniformei prin care între altele este absolut
interzis a se umbla fără salie sau în lipsă
centron sau baionetă..

De etanare se face amosont cu gfitia demobiliza-
ti, cari n' au haine civile, pot purta uniforma
fără insigne și gurd, iar în loc de alimie, palti-
le, șapci, etc..

Se mai face cunoscut că toate ordonanțele agiterate
trebuie să aibe lădile de ordonanță, vizate de Comandant.

Jim Ruden

mandantel Peter Constant

Series, Continues

ROMANIA
PRIMARIA COMUNEI CONSTANTA

PUBLICAȚIUNE

No. 1961 - 25 Aprilie 1919.

Se publică spre cunoștința celor interesați că operațiunile de recrutare a contingentelor 1920 și 1919, de revizuire a scutiților și reformatilor conting. 1901-1919 și de clasare a invalizilor de război, pentru orașul Constanța, vor avea loc în localul Prefecturii Județului, după cum urmează:

1.) **Recrutarea contingentelor 1920 și 1919** în zilele de 11 și 12 Mai a. c. stil nou.

Se vor prezenta înaintea comisiei de recrutare:

- Toți tinerii născuți în anul 1898 precum și cei amânați din anii trecuți și înscrși pe tabela de recensământ a orașului Constanța pentru formarea contingentului 1920.
- Toți tinerii născuți în anul 1897 și înscrși pe tabela de recensământ a orașului Constanța pentru formarea contingentului 1919 și cari n'au fost recrutați până în prezent.

2.) **Revizuirea scutiților și reformatilor** în zilele de 11 și 12 Mai a. c. stil nou.

Se vor prezenta înaintea Comisiunii toți scutiții și reformații dela conting. 1901 până la conting. 1919 (născuți între anii 1879 și 1897) care n'au fost revizuiți nici odată până în prezent.

Toți tinerii din ambele aceste categorii cari invocă dispensă motivată, vor trebui să aibă completate actele cerute de legea de recrutare.

Când dispensa este cerută pentru întreținerea unui tată sau mamă infirmi, aceștia vor fi prezentați în ședință înaintea Comisiunii de recrutare.

Tinerii cari au drept la amânare ca având frați sub drapel în activitate, vor proba aceasta cu certificate liberate de corpurile de trupă respective, iar în lipsă cu certificate a 3 părinți de familie cari au fii sub drapel și vizate de Primărie.

Cei cari nu se vor prezenta în zilele arătate mai sus, pe lângă că vor face un an mai mult peste durata de serviciu a armei la care vor fi repartizați, vor fi dați nesupuși și pedepsiți conform codului justiției militare.

3.) **Clasarea invalizilor de război**, în ziua de 13 Mai a. c. stil nou.

Toți invalizii de război domiciliați în orașul Constanța se vor prezenta înaintea comisiei de clasare în ziua arătată mai sus în localul Prefecturii Județului.

Cei ce nu se vor putea prezenta din cauză de boli grave, contagioase sau alienație mentală, vor face cunoscut aceasta Primăriei, în scris, până la 10 Mai a. c.

PRIMĂRIA COMUNEI CONSTANTA

21 MAR 1920 NR 15416

Direcția

Ministerul General

Jurnal de hotărâri

Nr. 14201 - 30 April 1920

Domnule

Ministerul de Război ne informează, că a luat dispozițiunea ca recruti basarabeni în număr de circa 1600 - cari se vor încorpora în curând, să fie repartizați unităților din vechiul regat, conform le 3, 3 și 4 armate.

Încorporarea acestor tineri din provincia, de curând realipită la patria-mamă, reprezintă un act solemn, de o mare importanță națională și politico-socială.

De felul cum, acesti recruti basarabeni vor fi primiți de victorii lor camarazi și de cetățenii din vechiul regat, va depinde în bună parte, cimentarea legăturilor noastre cu Basarabia și consolidarea unității noastre naționale.

Din vederea atingerii scopului urmărit, vă rugăm să vi se vrea a da tot concursul vostru, pe care-l va solicita de la B.M. autoritățile militare locale și de acord cu ele, punând toată război, să organizați primirea recrutilor basarabeni cu tot felul de bunăvoință, ca să se poată cu această ocazie, uneori tot cu trufismul unei iubiri frățești, pentru ca acest act să aibă caracterul unui sărbătorii naționale. Nu ne îndoiim că veți înțelege și veți pricepe importanța deosebită a acestui act solemn.

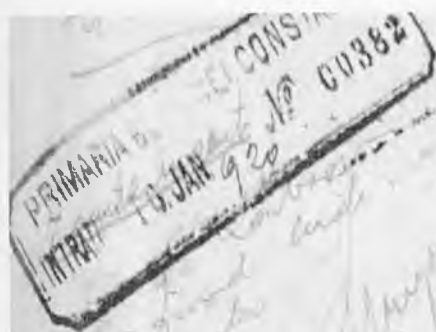
p. Ministrul

A. Cucularin

Director

Ștefan Ganeșcu

Alin. Primar al Com. Constanta

10.3672
1919 decembrie 23

Garnizauna Constanta
către

Primăria Orașului C-ta

Am onoare a înainta elaturată
copie după ordinul circular 10.3671
din 23/12/1919 dat pe Garnizauna Constanta
mădându-vă să luați la cunoștință și
dispoziției, pentru ca și populația
civilă să preîntâmpine trupele ce so-
sește și cari sunt în cea mai mare
parte compuse numai din poltrageni
și populațiune locală și care după
3 ani de lupte și greutate, au rămas
la frontierele țării, se reintore la
reședințele și căminurile lor ade-
vărate..

În acest sens s-a făcut emosant
emosant și Prefecturii Județului..

Comandantul Garnizeanei
Colonel

[Signature]

ROMANIA
PRIMARIA COMUNEI CONSTANȚA

ORDONANTA

No. 3485 din 25 Iunie 1919

Noi Primarul Comunei Constanța

Având în vedere că zilnic se primesc plingeri la Administrația Comunală, contra sacagiilor, care pretind prețuri mai mult decât exagerate pentru apa ce o vînd în oraș.

Având în vedere că sacaua cu apă dela fântănele din oraș se vindea înainte cu prețul de 30—40 bani, așa că vanzarea unei sacale cu 5 până la 8 lei nu este cu nimic întemeiată.

Pentru aceste motive:

ORDONĂM

Cu incepere de la 1 Iulie 1919 se fixează la 60 bani prețul unei sacale cu apă de 160—200 litri, pe care proprietarii de fântăni din orașul Constanța o vor percepe la sacagii.

Fixează la 2 lei bani 50 sacaua cu apă pe care sacagii sunt în drept a o încasa de la populațiunea orașului Constanța.

Proprietarilor de fîntăni care vor percepe de la sacagii prețuri mai mari decît 60 bani de saca, li se vor închide fîntăniile, iar sacagiilor care vor pretinde mai mult decît 2 lei 50 bani de saca de la locuitori li se vor interzice de-ași mai exercita meseria și în ambele cazuri contravenientii vor fi dați judecătii.

Data astăzi 25 Iunie 1919.

p. Primar, GR. M. GRIGORIU.

Secretar General, VLADOIANU.

ROMANIA
Primăria Comunei Constanța

Ordonanță

No. 212 -- 21 Ian. 1919.

În puterea legii prin care se poate lua măsuri excepționale,
Se aduce la cunoștința publicului, că tăierea vitelor s'a fixat
de trei ori pe săptămână, astfel ca publicul să poată lua în zi-
lele de Marți Joi și Duminică.

Prețul cărnei de vacă s'a fixat la 6 lei kilogrâmul.

Comuna nu va încasa decât 5 bani la kgr. de carne, așa
cum era și în timpuri normale.

Măcelarii nu vor vinde la restaurante decât în baza bonului
ce fiecare restaurator îl va obține dela Primărie.

Contravenienții vor fi dați judeoăței.

p. Primar, G. GRIGORIU

D. Secretar General, D. Perjesca,

ROMANIA

Primăria Oraşului Constanţa

No. 1054.

Publicatiune

Cu începere de la 10 Decembrie 1918, se impune la o taxă de 25 de bani de fiecare bucată de pâine de un kilogram ce se fabrică şi se pune în vânzare în cuprinsul oraşului.

Constatarea cantităţii de pâine, fabricată şi pusă în vânzare (în afară de cea pusă în vânzare de Administraţia comunală cu cartelă) şi încasării taxei se va face prin agenţii de constatare şi urmărire ai Comunei cari sunt autorizaţi a constata şi contravenţiunile.

Acei cari se vor constata că au pus în vânzare pâine fără plata taxei li se vor confiscă pâinea în folosul oraşului şi spitalului, şi li se vor închide brutăriile.

Primar, V. Andronescu.

Secretar General, Vlădoianu.

Data azi 9 Decembrie 1918.

ROMANIA
Primăria comunei Constanța

PUBLICATIUNE

No. 977 — 4 Martie 1919.

Aducem la cunoștința populației că din ordinul Ministerului Alimentărei No. 6429 din 5 Februarie a. c. rația de făină pentru o persoană se reduce la 175 grame pe zi cu începere de la 7 Martie.

Prețul făinei este de lei 18 mii vagonul de 10 mii kilograme, din care motiv prețul pâinei se va urca.

Pâinea va fi de 440 grame pentru două zile de persoană, costând 80 bani bucata.

Ea se va distribui la brutării și depozitele comunale după cartele, din 2 în 2 zile, după normele deja stabilite.

Primar, VIRGIL ANDRONESCU.

Secretar General, Ștefan Vlădoianu.

ROMANIA
Primăria Comunei Constanța

Ordonanță

No. 210 -- 20 Ian. 1919.

În baza măsurilor excepționale, se aduce la cunoștință restauratorilor că cu începere de la 25 Ianuarie curent, este cu desăvârșire oprit a se mai pregăti mâncări cu carne decât în zilele de Marți, Joi și Duminică adică de trei ori pe săptămână, tăierea vitelor se va face în zilele de Luni, Mercuri și Sămbătă, iar restauratorii vor lua carnea de la anumiți măcelari în cantitate anume fixată în proporția numărului de consumatori ce au în birturile lor.

Măcelarii nu vor elibera carne la Restaurante decât în baza bonurilor ce fiecare restaurator va obține de la Primărie.

Restauratorul care va pregăti și va pune în consumație mâncări cu carne în zilele celelalte va fi dat în judecată, i-se va confisca mâncările iar în caz de recidivă i se va închide restaurantul.

Administrația Comunală este silită a lua aspre măsuri întru cât carne nu se mai taie cu săptămânile la Abator, vitele se taie clandestin fără a mai fi observate de medicul veterinar și se vinde cu prețuri mari pe ascuns; iar populațiunea nu poate lua carne nici măcar odată pe săptămână.

p. Primar, G. GRIGORIU

p. Secretar General, D. Perjescu,

Cetățeni ai Constanței!

După ce Bulgaria a încheiat pace, și chiar toată lumea e în așteptarea păcii mondiale, există posibilitatea ca Administrația germană să primescă ordinul de a părăsi Constanța. În orice caz orașul Constanța trebuie să fie pregătit pentru așa eventualitate. De aceea la Administrația comunală s'a format o Comisiune de 15 membri, care va apăra interesele orașului la plecarea Administrației germane. De mare importanță este ca la o neașteptată plecare a autorităților germane aprovizionarea orașului cu apă, lumină și alimente să nu sufere, iar măsurile de igienă să nu să întârziească. Spre a îndeplini aceste condiții de mare importanță e nevoie de mari cheltuieli, iar mijloacele de care dispune actualmente Administrația comunală, nu sunt suficiente.

De aceea Cetățeni ai Constanței, vă rugăm calduros și energie de a vă strânge la o laltă și de a uita toate antagonismele, personale, politice, religioase și naționale.

Marile greutăți de față se pot înlătura numai prin emisiunea unui împrumut autorizat de Administrația germană în suma de 250000 lei.

Pentru această se emit la Administrația comunală bonuri de câte 500 și 250 Lei pe termen de un an cu dobânda de 6% pe an.

Cetățeni ai Constanței, vă rugăm și credem că e de datoria fie căruia de a ne ajuta la aceasta faptă care e de folosul tuturor prin cumpărarea cât mai multor din aceste bonuri.

Comisiunea Comunală a orașului Constanța.

Președinte	Vl. Radetti
Membri	B. Compansitz
"	D. Demirof
"	N. Simionescu
"	I. Manolescu
"	T. Cancef
"	Omer Hagi Izet
"	Daniel Ciprut
"	Ath. Hagi Petrof
"	I. Xantopol
"	Mamut Celebi
"	I. Dimitrescu
"	Suleiman Abdul Hamid
"	C. Teodora
"	A. Rössner

Primăria Oraşului Constanţa

Publicaţiune

No. 1017.

Primăria luând în posesiune depozitul de lemne, a dispus ca cu începere de la 9 Decembrie, 1918 să se vândă lemne pe baza de cartele pentru autorităţi, funcţionari publici şi particulari cu preţul de:

70 lei tona pentru autorităţi şi particulari

Valoarea lemnelor se va plăti chiar în depozitul de lemne delegatului Comunei contra chitanţe asouches.

Populaţiunea săracă va obţine mici cantităţi de lemne grătit prin Preot sau Preşedinţii comunităţilor respective.

Se face atenţie populaţiunea că cea mai mare cantitate de lemne ce se va vinde va fi de 500⁰⁰kg. pe lună, iar persoanele care posedă combustibil li se va refuza vânzarea.

Primar, V. Andronescu.

Secretar General, Vlădoianu.

Data azi 6 Decembrie 1918.

Tip. „TRAJAN” I. Dimitrescu şi Gh. Popa

Primăria comunei Constanța

PUBLICATIUNE

No. 1281 — 15 Martie 1919.

Comuna fiind în măsură de a primi zilnic lemne din acele taiete în pădurea Haie-ramchioi, se pune la cunoștința locuitorilor, că sa început distribuirea lor numai în baza cartelelor de pâine pe luna Martie, câte trei sute (300) kilograme de cartelă.

Prin urmare, publicul este încunoștințat să se prezinte la Primărie însoțit de cartelă de pâine, pe luna Martie pentru a i se pune viza și a i-se elibera lemnele, deasemenea vor cunoaște că numai cu cartela de pâine pe luna Martie se va da lemne locuitorilor și în luna Aprilie, adică acelor care nu au luat în luna Martie.

p. Primar Gr. M. Grigoriu,

Secretar General, Ștefan Vlădoianu.

ROMANIA

116

Primăria Oraşului Constanţa

Publicatiune

Pe baza decisiunii Ministerului de Industrie şi Comerţiu, se aduce la cunoştinţa publicului că preţul petrolului în oraşele unde sunt depozite de petrol va fi de 50 bani litrul pentru populaţiune, iar în localităţile unde nu sunt depozite, preţul petrolului va fi de 65 bani litrul.

Preţul petrolului de la depozite către comercianţi în vasul acestora va fi de 50 bani kilogramul cântărit.

În consecinţă se aduce aceasta la cunoştinţa publicului preţul cu care urmează a se vinde petrolul lampant către public şi se pune obligaţiune tuturor comercianţilor şi persoanelor particulare care posedă petrol lampant ca în termen de trei zile de astăzi, să declare la Primărie cantităţile de petrol de care dispun.

Acei cari vor contraveni prezentei publicaţiuni vor fi pedepsiţi conform legii măsurilor excepţionale şi daţi judecăţii ca acaparatori.

p. Primar G. M. Grigoriu

Secretar General, Vlădoianu.

Data azi 17 Decembrie 1918.

No. 1137.

Tipografia „Trajan” I. Dimitrescu şi Gh. Poppa

ROMANIA
Primăria Comunei Constanța
Publicațiune

No. 318 -- 28 Ian. 1919.

Cu începere de Miercuri 30 Ianuarie Stabilimentul de băi moderne din Constanța de pe strada Alexandru Lahovary, va fi pus la dispozițiunea populațiunei civile a orașului, în fiecare Miercuri și Sâmbătă.

Pe lângă stabilimentul de lux de la această băi, s'a anexat și o instalațiune hygienică pentru deparasitare, care va funcționa gratuit sub conducerea serviciului sanitar.

p. Primar, G. GRIGORIU

Secretar General. Vladoianu,

Comuna

Săraia Populării Române

Constanta

Oficiul

Secțiunea 2

INTRATĂ LA SĂRAIA POPULĂRII ROMÂNE
CONSTANTA 12.12.1918
SI INREGISTRAT

Se autorizează unificarea cantinelor
Parintele Proșcovei în cea
depozitului pentru prizonieri a
lucru 7 lângă Căminul de Cămin
în c. Ch. Populării Române
Personalul pentru cantina bulgară
pe de altă parte să se privească
pentru funcții se va avea în
comuni. Vărmăc. 12.12.18

În acest oraș a funcționat două cantine, una pentru
cantina populației de unde se hrănea populația
săraca în mod gratuit, fără deosebire de naționalitate.

Între un număr dat autoritățile bulgare de unde
cu locuitorii din oraș de naționalitate bulgară au
hotărât să deschidă o altă cantină pentru populația
bulgară săracă, astfel să se înceapă a funcționa două
cantine populare, ambele întreținute de primărie.

Dacă până acum era posibil întreținerea ambelor can-
tine, cum și vosta acestui separatism, astăzi, când nu
mai este nici un motiv de a întreține două cantine.

Pentru acest motiv sunt de părere ca să se desființeze
cantina bulgară iar populația sa săracă de acolo să
fie alimentată din cantina Română.

Depozitele de alimente, cum și toate utensiile necesare
la prepararea mâncărilor să fie luate după inventar
și trecute la cantina română.

Personalul cantinei desființate să fie plătit pe luna
aceasta pe timpul servit, iar personalului cantinei
române pentru că va avea mai mult de muncă
să i se mănască salariul cu 25%. -

Cu chiful acesta s-ar putea economisi plățile
comunei prin plata personalului, alocarea de locuințe

MINISTERUL INDUSTRIEI ȘI COMERTULUI
DIRECȚIA COMERTULUI

Domnule P R J M A R.

Pentru a preîntâmpina marea lipsă de stofe necesare îmbrăcămintei și deci a se veni în ajutorul populației orașelor, acest Minister a luat dispozițiuni ca fabrica de postav Buhusi să trimită pentru fiecare oraș, câte o cantitate de stofă potrivit populației orașului.-

În acest scop fabrica va trimite pentru orașul tu o cantitate de postav corespunzătoare necesităților și numărului populației orașului.-

Vânzarea în preîntâmpinile de desfășurare, unde fabrica va trimite stofele, se va face pe baza bonurilor ce se vor elibera de Du., avându-se în vedere numărul membrilor din familie.-

Pentru executarea acestor dispozițiuni, s'au dat instrucțiuni fabricii Buhusi, să vă anunțe cantitatea de stofă și numele comercianților cărora îi s'au trimis stofele pentru desfășurare.-

De asemenea fabrica va vă comunica prețurile de desfășurare a stofelor, stabilite de acest Minister.-

Director General.

Domniei-Sale

ROMANIA

Constanța

1913

PRIMĂRIA
MUNICIPIULUI CONSTANȚA

Serviciul Administrativ

No. 0498 - 19. JAN 1913

Domnule COMANDANT,

Cunoscuta fiind marea bună voință a Domniei Voastre, venim respectuos să solicităm sprijinul pentru a interveni la înaltul Comandament al trupelor Franceze din România în următoarea cerință:

Comuna Constanța, eliberată de ocupațiunea dusmană, am găsit-o sărăcită tot avutul ei. - Pe lângă multe altele ni s-au luat toate vehiculele și mașinile de tracțiune, din care cauză salubritatea orașului suferă. Cunoaștem că nu pot fi ridicate la timp, iar alimentele necesare populației nu pot fi transportate decât cu mare greutate. -

În acest scop, fiindcă vitează și generoasă Voastră armată a avut în timpul campaniei războiului mondial în serviciul ei un parc de sute de autocamioane, cari, acum cu încheierea păcii, nu v'ar mai face treburi. -

Primăria comunei Constanța ar voi să cumpere 10 autocamioane pentru serviciul salubrității, din cari 2 pentru transportul pestelui proaspăt pe lacurile Dobrogei pentru hrana populației. -

Pentru aceasta, vă rugăm să aveți amabilitatea a interveni la locul în care se află, spre a ști dacă ni s'ar putea vinde aceste autocamioane și cu preț în cât timp le'am putea avea. -

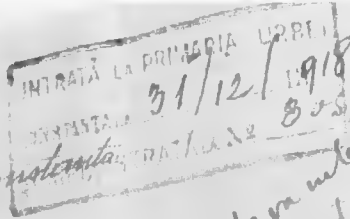
Starea sanitară a orașului lasă mult de dorit și grație acestor venituri am putea aduce reale foloase. -

Domnului

COMAND. AL TRUPEL. DE DUNARE DIN DOBROGEA LOC. COLONEL
BONEAU

Comuna
Politia Orasului
#427

1918 Decembrie 29

Se va măsura în
oant pens. Văduş

Domnule Primar,

Adresesi Primăriei Voastre urmata după a vor
cului de Intendenta depe lângă Comandor
mentul Francez din localitate cu Nr. 101/911

Avem onoare a vă comunica, că din cere-
tarile făcute de către Delegatul nostru Domn Comisar
Th. Călbă în vizită cu Domn Licot. Dubois dela acel Serviciu
pela diferite ateliere de tinichigerie din cuprinsul o-
raşului, s'a constatat că nu există atât tabla altă
de zinc sau galvanisată, necesară fabricării vaselor
pentru fieritul alimentelor, cum nici tabla groasă de
fier pentru cuptoare, acest material fiind pechiri-
ţionat de către trupile de ocupaţiune a oraşului
Constanta.

Cum Intendenta Franceză cere a-i se confecţiona
un număr de circa 50 aparate, pentru fieritul alimen-
telor, în localitate se găsesc atelierele necesare confec-
tării lor, la timpul cerut, dacă li se va procura
terialul necesar, care s'ar putea furniza numai
din Bucureşti, - negăsindu-se în localitate.

Politai,

Capitan

Domnului Sale

Domnului Primar Oraşului Constanta

ROMANIA

Constant 16 June 919

Prefectura Jud. Constanta

Serv. Judge Jean

No. 3445

Comptable de

General Fromme & Egeray taken
Det. & C. in the morning

General Frouin & Esparay

Since my return

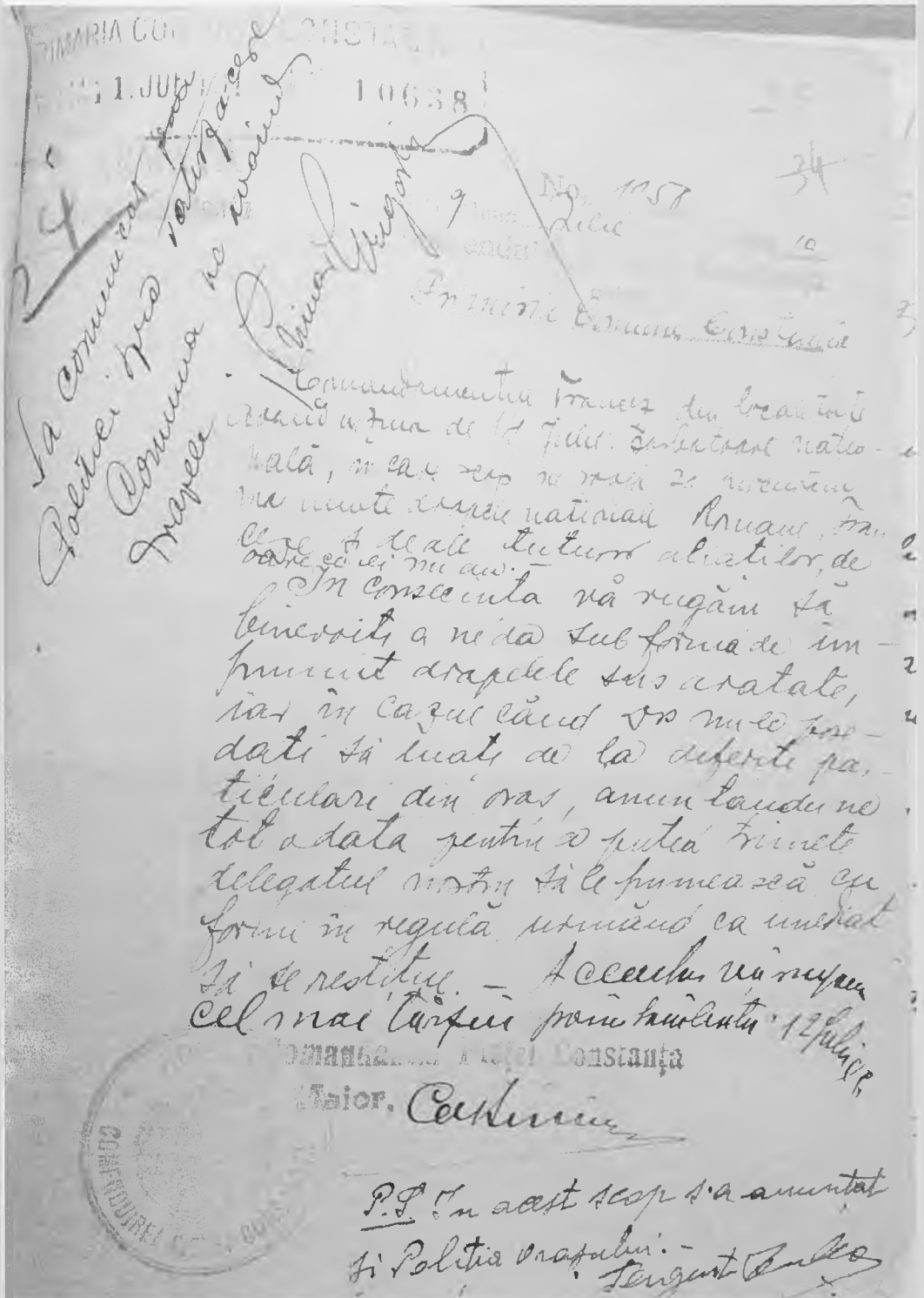
Domnule

Prison

Am onoare a va trimite alaturata
factura in suma de lei 645 bani 95,
costul banchetului oferit I-lui General
Branchet de catre acea Primarie si care
conform intelegerii ce am avut cu dvs., s'a
platit de noi pana la aprobaarea bugetului
acelei comune, rugandu-va sa binevoiti a
dispune sa ni se ~~ramburseze~~ aceasta suma.

Domniei-Sale

Domnului Prinț al orașului Constanta

MINISTERUL DE INTERNE

DIRECȚIUNEA

POLITICĂ ȘI SIGURANȚE GENERALE

Personal - Confia

42

ACȚIUNEA DIRECTĂ,

În diferite localități au fost găsite broșuri scrise în limba rusă cu conținut socialist revoluționar intitulată: 1) Cîntecele revoluției, 2) Păianjănul și musca, 3) Concluziunile congresului soldaților rusi, ținut pe frontul român, 4) Cui îi trebuie răstolul, 5) Broșura partidului social-democrat al soldaților rusi și 6) Ce vrea partidul muncitoresc național socialist, răspândite în scopul propagării bolșevismului în țară.

Aducându-vă la cunoștință cele de mai sus, aveți onoare să vă ruga să binevoiți a ne comunica dacă vi s-a semnalat existența unor astfel de broșuri în județul d-v. și dacă s-au luat măsurile pentru a contra propaganda românească.

Totdeauna vă rugăm să ne comunicați modul și mijloacele mai eficiente ce veți întrebuința pentru a trezi printre populație simțul adormit al patriotismului și pentru a administra la timp antidotul contra otrăvei propagandei bolșevice.

MINISTRU

DIRECTOR

MINISTERUL DE INTERIOR

DIRECȚIUNEA POLITICALĂ ȘI ADMINISTRATIVĂ GENERALĂ

BUREAUL SECRETARATULUI

No.....

Personal-Confidențial

DOMNUL PREFECT,

Suntam informați că bulgarii Radu Andrieff și Sava Brato vancoff, originari din Silistra, aflați în prezent refugiați la Rusciuk, sunt în serviciul de spionaj și propagandă al societății „Dobrogea” și ar avea însășișarea de a trece în Cadrilater pentru a face propagandă și a agita populațiunea contra dominațiunei române.-

Seamnalându-vă cele de mai sus, avem onoare a vă ruga să binevoiți a dispune, prin organele administrative de siguranță și jandarmarie, să se ia măsuri pentru urmărirea și arestarea lor, în cazul când și-ar face apariția în localitate și să fie seamalați în același scop, punctelor de frontieră din județul Dv.-

MINISTRU,

DIRECTOR,

MacShicoma

MINISTERUL DE INTERIOR

DIRECȚIA

LITERE ȘI SIGLAȘII NAȚIONALE

Personal-Confidențial

DOMNUL PREFECT,

Avem onoare a vă ruga să bunavoiți a dispune, prin organele administrative, de siguranță și jandarmerie, să se ia măsurile urgente și serioase pentru urmărirea și arestarea agenților de propagandă bolșevică și filo-bulgaro trimiși în țară de comitetele de propagandă din Varna și Burgas și de comitetul societății "Dobrogea" sau alte organizațiuni similare de peste graniță.

Printre cei veniți deja în țară în scopul sus arătat, vă semnalăm pe următorii indivizi: cari vor fi arestați de îndată, avizându-ne telegrafic:

1) Emiliu Ghenceff, 35-36 ani, mijlociu, părul roșu, mustața mică tunsă, fața roșie cu pistrui mici. - A trecut Dunărea cu barca pe la Rusciuk, la 25 Februarie a.e. luând direcția București - Buzău-Brăila și urmează a se înapoi prin Dobrogea.

2) Krum Ivanoff, de origine polonez desertor, fost în banda lui Racovski la Odessa în 1917; etatea 24-25 ani, destul de înalt, șaten, mustața mică, părul pieptănat cu cărare la dreapta, în puțin brună, vorbește perfect limbile română, rusă și bulgară.

A fost intrat în țară la 27 Februarie pe goscău Varna-Dobrogea.

DOMNUL PREFECT...

al j. d. Constanta

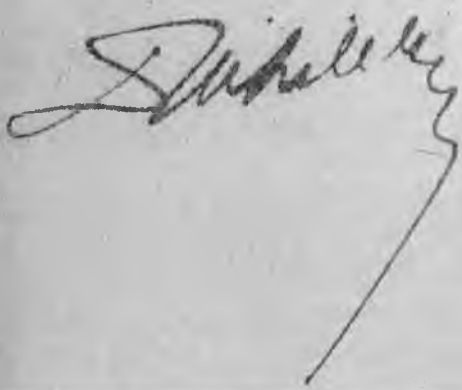
3) Nicola Rahagiski, 34-35 ani, înalt, părul negru, pielea
nădătat în sus, ochii mici negri, mustățile castanii puțin răsfoite,
fața lunguină, buza rade, puțin trus.

4) Doiu Griceff, 23-24 ani, ochii părul castaniu, căraro
în dreapta, ochii verzi mari, mustăți mici blonde castanii, frunte
ovală - blondă.

5) Jeciu Kukuloff, 32 ani, înalt părul blond tuns mic, ochii
albaştri, ras complet, fața blondă.

Cei trei din urmă au plecat în ziua de 14 Martie a.c.
din curtea hotelului Pristav din Varna, cu căruțe Dobrogeane,
pentru a intra în țară pe gascama Dobrici. Ei sunt oameni închiși -
gândi și vorbesc bine românește.

/ MINISTRU,

BRANCU, A.

18.11.1944

108
ROUMANIE
LA MAIRIE DE LA VILLE DE
CONSTANTZA

1919 Août 30

5113 * 1 SEP 1919

MONSIEUR le CAPITAINE,

En reponse à votre lettre du 29 Août 1919, nous
avons l'honneur de vous faire communiquer ^{que} d'après le Code
civil roumain, une personne qui n'a pas l'âge accompli de
21 ans, ne peut se marier, sans avoir obtenu le consentement
de ses parents.-

En vous communiquant ce qui précède, nous vous informons
qu'il nous n'est pas possible de vous literer le certificat
demandée.-

Veillez recevoir Monsieur le Capitaine, l'assurance de
nos meilleurs sentiments.-

LE MAIRE,

Le Secrétaire General,

A MONSIEUR le CAPITAINE PERRETTIER GARNISON français-

CONSTANTZA

ROMANIA
PRIMARIA ORAȘULUI
CONSTANȚA

1919 August 30

D-le Capitan,

Referitor la scrisoare din 29 august 1919, avem onoarea de a vă informa că, în Conformitate cu Codul civil român, o persoană care nu a împlinit vârsta de 21 de ani, nu poate să se căsătorească, fără a avea consimțământul părinților săi.

Aducându-vă la cunoștință cele de mai sus, vă informăm că nu vă putem elibera certificatul solicitat.

Vă rog să primiți, domnule căpitan, asigurarea celor mai alese sentimente din partea noastră.

Secretarul General

DOMNULUI CĂPITAN PEREETIER

GARNIZOANA franceză
CONSTANȚA

Domnule Primar

Sunt semnata Elena Teodorescu
din Constanta Str. Mircea Nr. 111
Rămânând orfana de mică în vârstă de
6, luni de ambele părinți, fiind întreținută
de Părinți mamei, aceștia au murit am-
bii în refugiere la Galați.
Acum sunt în trezina de
matură amă sora mamei, și aceasta
fiind cu piciorul drept rupt, tot la
refugiere în gara Fetești de a cărei
astă că nu pot avea nici un ajutor, deose-
mită înțelegere, fiind și ~~sora~~ lipsită de
ori ce mijloc. —
Vă rog respectosă de Primar să
și cu ajutorul un mic ajutor este
Vă mulțumesc. Voi. —

Cu stima

Elena Teodorescu

Domnule Primar

Primar al orașului Constanta

1087 • 11 MAR 1920
1920 harte.

Jun. 1813
28 10

plm Prefect al Poliției municipale
Constanța

Înaintându-vă în original adresă
Comandamentului garnizei locale cu nr
4782/920, avem onoare să vă rugăm să dăru-
iți și da ordine ca prin personalul pe
se se aducă la cunoștința autorităților
și persoanelor prevăzute în menționata adresă
ca în frunză de 19 harte e.c. - ve avea
loc în curtea Regimentului 34 Infanterie
cu deosebită sollemnitate (într-o birou)
se menține nivelu filor, ~~cu înmănare~~
~~cu toate~~ după programul prevăzut în adresă
cu înmănare ca toate aceste autorități, per-
sone și societăți să ia parte la această
solennitate.

ISBN:978-606-8624-99-9

www.ziuaconstanta.ro